

5 1966

planinski vestnik

VSEBINA:

UREDNIKOV ZAPISEK OB JUBILEJNI STE-VILKI	193
ALI PA SE LAHKO VNAME CELO STAR PANJ?	194
Matjaž Kmecl	194
ČLOVEKU	
Leopold Stanek	197
ORLJE GNEZDO	
Boris Režek	199
NA MNOGA LETA, PRIJATELJI!	203
Tonček Strojín	203
SPOMIN IZ MLADIH DNI	
Dr. J. Prešern	204
DVE Z RATITOVCA	
Vilko Mazi	208
V GOSTEH PRI STARI ZNANKI	212
Francé Avčín	212
NA PIK BRNO — PO SLOVO OD KAVKAZA	216
Ing. Pavle Segula	216
V PREMISLEK	221
MOJA SAMOTNA POTA	
Joža Vršnik	223
STEZE Z GORA	225
DRUŠTVENE NOVICE	228
ALPINISTIČNE NOVICE	232
IZ PLANINSKE LITERATURE	233
RAZGLED PO SVETU	234
IZREDNA SKUPSCINA PZS	241
KOLENDAR AKCIJ PZS	244
SMUČANJE NA SLOVENSKEM	246
Drago Štepišek	246
NASLOVNA STRAN	
ZGORNJA TRENTA — BAVSKI GRINTO-VEC	
Foto Jaka Čop	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slo-venije / Izdaja ga PZS - ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Član-ke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slo-venije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naroč- nina je din 1500.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo din 2500.—) / Te- koči račun revije pri Narodni banki 503-8-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinske- ga vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

poštšina plačana v gotovini

planinski vestnik

maj • letnik 66.

300 let

IZKUŠENJ V IZDELAVI ŽLAHTNIH JEKEL

ulitki, odkovki, valjani profili,
rezično orodje, pnevmatsko orodje,
kolesni stavki, vzmeti itd.

ŽELEZARNA RAVNE

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL
RAVNE NA KOROŠKEM

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije

Urednikov zapisek ob jubilejni številki*

Malokomu je dano, da bi zapisal in opisal vse, kar je lepega in pomembnega doživel v gorah. Katero pero naj bi vsaj približno naslikalo žarenje plamenečih svetlob v gorskih jutrih in večerih, prelivanje barv nad sinjimi gorami, kdo znal dopovedati zvonečo tišino nad vrhovi, samotnih birkov v zvezdnatih nočeh, brezmejnost razgledov v jasnini, skrivnostno osamljenost v meglah in viharjih, kdo bi izpovedal vse občutke in doživetja v temnem gozdu, na žametnih preprogah, ki jih spletajo ruše gorskih rož, srebrno sivi mah, svetleča se murava, ki jo povija veter, kdo bi upodobil plamen jesenskih barv v krošnjah bukev in macesnov, kdo vse tisto, kar je velikega in lepega v tovarištvu in prijateljstvu, v preizkušnjah, žrtvah in odpovedih! Na tisoče knjig izhaja o teh stvarih, blizu sto znanih revij mesec za mesecem množi literaturo o gorah in o človeku v njih, popisuje prvenstvene vzpone, pomembne in nepomembne ponovitve, izlete in najrazličnejša pota po gorah in dolinah, ki jih vežejo in ločujejo.

Eno od takih rednih planinskih glasil je tudi Planinski Vestnik, ustanovljen leta 1895.

* Jubilejna številka bi bila morala iziti že lani. Zakasnila se je zaradi drugih proslav, ki so se zvrstile od 1. 1963 in so vse imele namen, da opozore na kulturne dosežke našega planinstva. Žal v tem zvezčiču ne morejo iziti vsi prispevki, napisani za to priložnost. Izšli bodo v prihodnjih številkah s pripisom, da so napisani za 70-letnico slovenskega planinskega glasila, Sredstva, s katerimi lahko računamo, nam ne dopuščajo, da bi slavnostni številki povečali obseg in jo slovesno opremili. Naj tudi s svojo običajno delovno obliko izpričuje trdoživost, s katero se je naše planinsko glasilo obdržalo in raslo skozi sedem desetletij! Op. ur.

Poplava planinske literature po svetu, razmeroma visoko število naših naročnikov in komercialni uspeh drugih naših planinskih publikacij kaže, da jo bralci žele, po drugi strani pa potrjuje, da planinskih avtorjev ne zmanjkuje, ampak da jih je zmeraj več, in to kljub filmu in drugim obveščevalnim sredstvom, ki jih imamo na razpolago.

V našem glasilu se vsako leto oglasi kakih osemdeset piscev. Ne znajo vsi enako sukati pero, nekaterim bolj ležita kladivo in cepin. Glavno pa je, da znajo presoditi, kaj spada v javnost, kaj ne, da imajo čut za mero in da svoje cene ne pretiravajo. Marsikatera skromna tura terja od človeka prav tolikšno vzdržljivost in voljo kakor vzponi na najuglednejše visoke vrhove. Pustimo vsakomur svoje, slehernemu ljubitelju gorskega sveta! Nikar ne mislimo, da je vsak nedeljski izletnik, ki vzdihuje nad lepoto okoli gorskih stezic, globlji po svojem občutku za lepoto kakor plezalec, ki v nedeljo zdrvi v steno in skoraj ne najde časa, da bi se ozrl okoli sebe. Ne čislajmo samo sebe in svojega okusa, pustimo tudi drugim, kar jim gre. Ne sodimo, raje se veselimo tega, kar nam dajejo gore. In če to še dobro zapišemo, je darilo gora toliko več vredno. Bodimo zanj hvaležni! Vse naše moči niso kos naravi, če nam tega darila noče dati.

Koliko novih odgovorov na staro vprašanje! Kaj je tisto, kar modernega človeka že sto let vleče v gorski svet? Odgovori so samo na videz novi, vse je bilo pravzaprav že povedano. Ponavljamo, le nov izraz se nam tu in tam posreči. Telesna in duševna preizkušnja, mik dogodivščin, čar nevarnosti, hrepenenje po višavah, po sreči, ki jo daje uspeh, po vrhu, nespornem dosežku in cilju, preprosto, filistrsko razvedrilo, oddih in okrepčilo in kaj vse bi lahko še našeli! Ni pravila, ni kalupa! Je pa nekaj, kar nas veže vse v eno družino: Povezanost z naravo, ki se je v gorah zavemo v vsej njeni prvobitnosti, ki ji človek kljub tehnizaciji, ki vdira v Alpe, ni nič bistvenega vzel in ničesar dal. V gorah lahko zaživimo

naravno življenje, ki nas od njega dan za dnem trga boj za življenje v mestnem tršču, doživljamo prirodne sile, morda stiske in zagate, v katerih se zavemo, da smo vendärle ljudje, uživamo plemenito okamenelo muziko veličastnih linij, zarisanih na obzorju, prevzema nas sreča, ki ji ne vemo vzroka, za kratke hipe zadihamo očarani od prapodobe sveta, v notranjem soglasju, nad katerim ponavadi visi zlovešči oblak stvarnosti. Najveličastnejši trodimenzionalni pojav na planetu se nas polasti in odrine za nekaj časa vse, kar nas vznemirja. To ni dekadenca, to ni omama, je le lepa in nujna dopolnitev življenjske poti. Že Goethe je zapisal, da si z zalogo takih doživetij z gora sladiš življenje in pomagaš preko vseh njegovih neokusnosti.

Ni se torej treba bati, da bi znanstveno odčaranje sveta goram te moči vzelo. Dokler bodo ostale, bodo dajale zavetje pred »mestnimi sencami«, bodo praznik in delopust, kakor si lepšega človek misliti ne more. In če je tako, bodo ljudje njim v zahvalo vedno radi prišli za pero, srečni da živijo, doživljajo in delajo. S tem pa bodo opravljali tudi del kulturnega poslanstva, ki je za današnjo dobo neizogibno. Kultura in šport sta danes nerazdružljiva pojma. Tudi v športu gre za globlja človeška vprašanja, za radoživost, za srečo, ki nastaja v človeku, ko se ob gibanju v naravi krepi in razvija. V tem moramo videti vsaj ostanek prapojava igre — obširno je o tem pisal že Tuma — v kateri se človek sprošča z gibi, ki so sami sebi namen. Igra je potreba, ki se uveljavlja, dokler je v človeku kaj mladostnosti. Šport omogoča tekmo, izraz človekove potrebe po določenem redu v delovanju, ki ni vezano na delo in kruh. Šport združuje sproščenost in red, svobodo in nujnost.

Za planinstvo, najimenitnejši šport modernega sveta, velja to na prav poseben način. Viteška igra, fair play, zavzema tu samosvoje oblike, vsebina pa je spričo skrajnih pojavov modernega sveta in njihovih vplivov na človeško duševnost za človeka toliko pomembnejša.

Zato ima planinska literatura z vsem svojim pisanim in bogatim razponom tudi svojo kulturno odgovornost. Oblikuje človeka, mu daje zavest o njegovi vrednosti, ga sprošča in vzgaja k redu in smislu za ustvarjanje novih vrednot.

Zdi se mi, da bi bil rad zapisal kaj drugega, ne tako krvavo resnega, saj gre za stvar, ki mi od mladih nog pomeni več, kakor bi utegnil kdo razbrati iz zapisanega. Težko bi povedal,

zakaj. Dr. Josip Tomižek, dolgoletni urednik našega glasila, mi je nekoč dejal: »Biti urednik planinskega glasila pomeni odpovedati se goram.« Res je, marsikakšna pot je morala odpasti, marsikatera nedelja je bila v 17 letih izgubljena. Ne maram, ne smem jih šteti. Najbrž je v tem vzrok, če je v uredniškem jubilejnim zapisku premalo vedrine, premalo tiste vzvišenosti »nad vsemi zemeljskimi sencami«, o katerih je pisal Kugy. Pa naj ostane zapisano tako, kakor je.

Ali pa se lahko vname celo star panj?

Matjaž Kmecl

Ta zgodba ni samo smešna in raje vidim, ko bi si jo ogledali z resne strani. —

Moj dobri znanec in učitelj se je z leti približal Abrahamu, s tezo pa je že zdavnaj presegel stot, ko so ga tista latovska, pol poetična, pol avanturistično-zlagana pripovedovanja o gorolazništvu, ki jih je pogosto poslušal pri navdušenih prijateljih, naenkrat vznemirila. Bodisi, da se je v njem zdramil stari športni duh, bodisi da ga je razburila sla po doživetju še ne doživelega, ali pa se mu je v podzavesti oglasila potreba po izenačitvi z okolico, — hotel je na Triglav — prvič v življenju in kar hitro — sredi pozne pomladi. Poprosil me je za tiho pomoč in prisotnost.

— Ne, bog varuj, na tej poti mi ni bilo z ničimer prizaneseno. Po pol ure hoje mu je padel kamenček v levi čevlji. Vsakdo, ki se mu je kdajkoli kaj takšnega pripetilo, ve, kako je to zoprno. Zato je moral sestiti, se sezuti in ga iztresti, sicer bi ga do krvi ožulil. Nedolgo za tem se mu je neprijetnost ponovila v desnem čevlju in še malo potem kar v obeh čevljih hkrati.

— Seveda je nerodno, je rekel, tako ne bova nikoli prispela do Kredarice; ampak, vidite, kakšne moderne čevlje imate vi. Jaz pa nisem mogel presoditi, ali se mi sploh splača kupiti

nove, ko pa zaenkrat prav nič ne vem, če bom sploh še kdaj kam šel. Za enkrat samkrat pa se to ne splača. Je predrago, sami boste priznali. — Raz čelo mu je tekel debel pot.

Potem sva se čez nadaljnjih nekaj minut morala ustaviti, da mi je podrobno razložil svojo turistično filozofijo: naravo je treba uživati s pogostnim ustavljanjem in opazovanjem. Kajti zares se ne splača hoditi po svetu, če kar naprej bezljaš in ničesar ne vidiš. Tako pa se vsakih deset minut lepo ustaviš, se ozreš okrog in resnično uživaš, pa tudi za orientacijo ne škoduje: lahko pride nevihta in le, če res dobro poznaš obrise obrobni hribov, se lahko izmažeš. Markacij ko da ni takrat.

Tako sva se potem ustavljala, stresala nadležne kamenčke iz čevljev in občudovala: Stenar pa Sovatno, Križ in Gamzovec, svojo pozornost pa sva zelo pogosto posvečala tudi značilnemu profilu ledeniške doline Vrata — v obliki črke U. — Toda mirno uživanje nama ni bilo dolgo namenjeno. Doseglo naju je sonce, tako da sva se morala kaj kmalu za-teči na varno v senco. Tu sem zvedel za zgodbo o grozljivi moči sonca: moj znanec je bil prejšnje leto na morju, kamor redno zahaja, priča, kako je na srednje močnem soncu nekega gospoda udarila sončarica, in se je tisti gospod le dejstvu, da je moj znanec izredno priseben človek, lahko zahvalil, da je sploh ostal živ. Kajti moj znanec je takrat hitro ukazal nanositi mrzle morske vode (v kopalnih kapah!), jo polivati po omedlelem gospodu, hkrati pa poslal nekega fanta po zdravnika. — Zato, me je posvaril, bova poslej hodila zelo previdno: deset minut hoje, deset minut počivanja v senci. Bolje je hoditi ves dan živ na vrh, kakor — bog nas varji tega! — obležati pol mrtvih sredi poti, osamljen, daleč od zdravnika.

Pot mu je kapljal od nosa in od brade, oči je imel že rdeče obrobljene, zato sem mu verjel. Verjetno so začno na neki posebni nadmorski višini, to bodo morali fiziologi še raziskati, v prebavnem organizmu spodbujevalni procesi, kajti naslednjo uro hoje sva morala poleg običajnih, proti sončarici obrambnih počivanja duškati še nekajkrat, ker je moral mož po neodložljivih opravkih.

In končno je prišlo na dan, da je zadnje čase nenormalno veliko bral v skrčenem položaju in da so njegova dihalna zato prav mogoče popadla astmatična nagnjenja. Tako se mu včasih zazdi, da ga bo zdaj zdaj zadušilo; naj-nevarneje pa je v tem smislu, kolikor je mogel

ugotoviti, deloval nahrbtnik, pravzaprav njegove naramnice. Ko bi se to zlo nekako moglo odpraviti! — Ker sem se počutil zdravega in ker nasplošno malo berem, mi je uspelo, da sem ga pregovoril: dal mi je nahrbtnik. Saj sem jih navsezadnje že nosil svojčas onemoglim turistkam: njihovega zadaj, ker je bil težji, svojega na prsih.

— Aj, vi ste fakin, mi je rekel, trudno pomеžiknil in mi oddal prtljago.

Tako sva pod večer prišla do studenca. Tu se je zgodilo, da so ga vsi ti zaporedni udarci zdrobili; tako posledice dolgotrajnega branja v skrčeni legi, kot prebavne motnje na velikih višinah in sončarica, pesek pa je zraven poskrbel, da so mu hkrati popustili še živci. Padel je na kamen, zaprl oči, prosil za vodo in mi sporočil, da ima za tisti dan dovolj, da je že velikokrat prespal na prostem, da mu potemtakem to nič ni in bo prespal tudi to noč pri studencu. Jaz, ki tega nisem toliko vajen, pa naj seveda kar grem naprej, prihodnje jutro bo prišel za menoj.

Noč se je bližala z naglimi koraki in treba je bilo hitro ukrepati. Natočil sem mu dve steklenici vode — spil ju je na dušek —, razpolovil nekaj limon — posrkal jih je drugo za drugo, ko da niso večje od lešnikov —, za piškote pa je imel po vsem tem presuha usta. Potem sem ga skušal odvrniti od njegovega sklepa.

— Ponoči lahko pride do povsem nenadnega snežnega meteža, to se tu pogosto dogaja, lahko vas zamete in potem vas lahko odkrijejo šele, ko bo sneg skopnel in se boste prestrašenim planincem pokazali najprej s čevljem, molečim iz snega, potem s komolcem, dokler vas ne bodo potegnili ven in vas za noge odveli v dolino.

Grozljiva podoba možne prihodnosti ga je očitno prestrašila, toda sile, ki so mrtvile to sicer mogočno telo, so bile prenasilne.

— Za vse večne čase, sem nadaljeval, vam lahko po takšnih noči na dva tisoč metrih in vlažnem kamnu ostane strašen revmatizem, razen tega pa kronično vnetje ledvic, da o pljučnici in o vnetjih najrazličnejših organov ne govorimo. Najmanj, kar vas lahko doleti, pa so ozeblince, kakršnih še svoj živ dan niste videli.

Hvalabogu sem se tudi tega domislil; edino ozeblince, ki so ga mučile vso preteklo zimo, bi ga lahko zbudile k ponovni dejavnosti. In res so ga. Pogledal sem proč, kajti preveč presunljivo je bilo zreti silne napore volje, ki

so se v drhtečih sunkih zaganjali po tako bridko preizkušenem, na vse strani raz kamen visečem telesu. — Potem je končno obstal na nogah, me očitajoče pogledal in prav tako obtožujoče, vendar ne strastno rekel:

— Kaj, zaboga, vidite v tem kamnu! Le kako sem nasedel!

— Pojdiva! sem rekel, mrak je padal na zemljo.

In sva šla. Počivala sva tako kot prej, čeprav zdaj ni bilo kamenčkov, vse je bilo še precej zasneženo; sonce je bilo že zdavnaj za obzorjem in se tudi sončarice ni bilo bati, videti pa tudi kmalu ni bilo nič. Tako sva zašla in se naravnost čez skale, po ravni črti, po kopnih robih proti polnoči priplazila mimo dodatnega kredariškega smetišča do kože. Kamenje, ki se nama je spotoma sproti luščilo pod nogami, je z zvokom izdajalo, kako daleč bi bilo mogoče pasti, če bi se ravno posrečilo, — pa sva tudi to grozoto srečno prestala.

Priklicala sva meteorologa, spravil naju je do ležišča, potem sva stokaje legla k počitku. — Lahko noč, sem mu zaželel.

— Sama psihoza, je godrnjal. Nikoli več! Vi in vaši tepci, ki lazite sem gor! — Po tem razmeroma dolgem samogovoru je pri priči zaspal. Spal je zdravo in brez predsodkov; poznalo se mu je, da ne leži pri studentu.

Od njegovega zdravega spanja vso noč nisem kaj pridra počival. Zato sem zjutraj pred sončnim vzhodom vstal in premražen odmotovilil na vrh Kredarice. Literarni vzori in atavistična, globoko skrita sla po opazovanju ognja so me kljub mrazu in neugodju napotili gledat sončno vstajenje. — Takrat je lahko ves Triglav za nekaj hipov s krvjo oblit; kaj bolj presenetljivega in razburljivega slepi zaljubljeni redko doživijo: najprej se iz vijoličnih mrakov vse začne naglo bližati rumenemu, toda na sredi spreminjanja se nenadoma premisli, za trenutek obstane sredi sivordečega, ko pa zagleda sonce, zakriči, zadrhti, zapoje, zaječi v takšni rdeči barvi, kakor si je preprosto dolinec pač ne more nikoli predstavljati. Zato mu srce zleze do grla, zanos mu zaveže razum, on pa čaka, kaj se bo še zgodilo: takšen čudež vendar ne more ostati sam — svet se je začel spreminjati, razkril bo svojo resnico, odzrcalil mu smisel neba. — Toda nič takega se ne zgodi. Barva naglo zbledi, sonce se iznad meglic med konicami savinjskih ojstric hitro vzpne kvišku in stori se svetli, rumeni, običajni dan. — Čudež je ostal sam, za trenutek je lepoto spremenil v edinega

boga, ki deli srečo, smisel, bivanje, odrešuje človeka v »blaženo nerazumnost« — in ga na koncu vrne njegovemu sisifovsko nepoteščenemu analitičnemu razumu: trenutek slutnje, da ne obupaš.

— Prestopal sem se po kamenju, bolela me je glava, drgetal sem od utrujene neprespanosti in mraza in ni bilo prijetnejšega, kakor misliti na zavetno toploto, iz katere sem malo prej pobegnil. Pa sem vseeno vztrajal — sredi neugodja, ki bi ga z majhnim naporom lahko v hipu odpravil. Po glavi se mi je nenehno in neljubo valjal sinočnji očitek trdo preizkušane in utrujenega moča: Le kaj, vraga, nas kar naprej vleče gor?

Sonce je iz trenutka v trenutek širilo svoj rumeno-rjavi trak po robih daljnih hribov.

Tako naenkrat vidim, kako je bilo prvič. Hribov človek ne sme predolgo gledati od daleč. Šele z maturantsko družino sem iz svojevrstnega privlačujočega strahu in kljubovalnosti bos — čevljev nisem imel, podplate trde, opank je bilo škoda — obšel pot iz Logarske doline čez Škarje na Ojstrico, Korošico, Kamniško sedlo in Okrešelj, od koder smo se istega dne v poznem mraku vrnili do šotorov pri Planinskem domu (bili smo premalo denarni, da bi med potjo v kakšni koči mirne duše prenočevali). Noge sem imel obtočene kot še svoj živ dan ne, po snežiščih sem skakal kakor medved v plesni šoli, srečanje z megli pod Škarjami, z njihovim srhljivim tihim mrakom, in s soncem na vrhu Ojstrice pa me je navdalo s posebnim, zveličujočim heroizmom.

Takrat, se mi zdi, sem v hipu preskočil dobo prvega, otroškega spoznavanja, dobo ustvarjanja zavesti o gorah kot neločljivem delu svojega življenjskega prostora in se znašel v stanju, ki ga večina pravih planincev burno ali manj burno, boleče ali manj boleče, a zmeraj najintenzivneje preživi: v filozofsko-heroičnem odnosu do hribov. V razvoju slovenskega planinstva so ga po pionirskih, nacionalno-moralizatorskih desetletjih oblikovali in poudarili oz. izoblikovali v zgodovinsko epoko skalaši. — Družbi se izogiblješ, če se le da. Grizeš v napor in svojo voljo, vlačiš težke nahrbtnike in preziraš svet, ki v celoti ne premore takšne globine in takšne samoodpovedujoče volje v ljubezni do gora, kakor jo nosiš v srcu sam. Z vrhov bežiš, če se oddaleč zasliši prihajajoča govornica: moti te v tvojem pristnem stiku s kamnom, ki si ga naenkrat sposoben pomilovati, ker ne more bežati, — pogovarjaš se z njim, ga upoštevaš kot tova-

riša — in si tako zaverovan v to, da nočeš priznati, kako pomiluješ in upoštevaš pravzaprav le samega sebe: s tem, ko si si izbral za sobesednika nekaj, kar ne more nič človeškega vrniti; kar je človeško le do mere, ki si mu jo sam zmožen, pripravljen in prisiljen dati. Prispel si do stopnje, ko se ves svet in gore posebej spremenijo v torišče razglabljanja o pomenu, vrednosti in moralni tvojega obstajanja. V posebnem trenutku, mogoče sredi tihega popoldneva, ki ga ozvočujejo le samotni gorski čmrlji, sredi megličastega, sončnega gorskega miru z grozo zaslutiš ves misterij prostora, ki mu je človek določil koordinate, ne pa dojel smisla. Sonce meče razmetane in ločene snope svetlobe v prostor med severno steno in zrak nad Vrat; mrak in svetloba se v plastični slutnji dotikata resnice o prostoru, jo živita in ti jo obenem skrivata. Na vrhu sovatske grupe pa je miren dan; sonce sije in majhen si sredi pokoja. Gnjavaš se (prosto po Jugu) kar naprej: kaj je in kaj ni; ali je prav ali ni; koliko je videz drugačen od resnice; — in — treba je na vsak način vskladiti videz z resničnostjo. Zato moraš krepiti svojo notranjo moč in voljo, z njuno pomočjo boš vsaj pri sebi mogoče to lahko opravil. Ena stvar je na svetu, ki te prisili, da si pred njo gol in čist, resničen: nevarnost; ta pa je toliko bolj očiščujoča, kolikor popolnejša je, kolikor bolj je sorodna smrti. Tako siliš v nevarnost — kljub strahu, ki te navdaja. — Ena izmed pobud, začetkov alpinizma; poleg freudovske kompenzacije, bi dodal psihiater Kanoni.

— Potem te razmere odtrgajo od hribov, imaš pa tri sto dinarjev, kupiš pol štruce kruha in greš peš čez vse tiste hribe, čez Jelovico in Gorjuše. Spotoma kupiš še pol hleba in pri kmetu na senu prespiš, potem pa se suh ko poper in le napol potešen od Aljaževega stolpa do Vrat in peš po cesti vrneš v Kranj.

Svet je veličasten in mogočen, s svojo uganko venomer preži na tvoj mir. Vsako jutro, ko stopiš na cesto, se ozreš, če se vidiijo hribi. Mesto ni ustrezljivo za ta del, megleno je; kadar pa je milostljivo in skozi čisti zrak odpre okence v tisti pravljичni svet, ki nam buri spomine in ima posebno moč, da se sam od sebe iz trenutka v trenutek polepšuje, je ves dan čisto drugačen; moj bog, niti primerjati se ne da s tistim vsakdanjim, običajnim pocom!

Nato, da ne bi bilo vsega prehitro konec, gore zavohajo rojstvo objestnosti. Vse poznaš, vpra-

šanja se ponavljajo. Ko vse poznaš in ko začneš ponavljati, pa ljubezen zgine; ker ljubezen noče ponavljanja in ne prenese vsevednosti. Zato ti najprej pošljejo nevihte: zne-nada, z vršanjem, modrimi iskrami iz klinov, oglušujočimi strelami, ki delajo neprizanesljivo in brezobzirno blizu. Skrivaš se pod kamnom, ki te ne pokrije vsega, trepetiš in spoznavaš svojo dejansko moč. Potem ti pri plazenju nekajkrat spodmaknejo kamen, da ga poslušáš, kako se vali navzdol, odskakuje in proži potokce drobnega grušča in srha lase. Vendar nič ne pomaga: končno se še ponorčujejo iz tebe, potem pa začneš balincati in piti pivo, kakor pripoveduje Lovšin o nekaterih nekdanjih ekstremnih skalaših, ali pa poiščeš v gorah novih vrednosti. — Ponorčujejo? — Spiš na Komni v sobi s trdno budilko v sebi, da vstaneš navsezgodaj, se izogneš ljudem in po jutranji rosi zagaziš v dolino. Nenavadna svetloba zunaj te predrami; zaboga, zamudil si! Na vrat na nos se oblečeš, pobereš nahrbtnik in stečeš: reši, kar se da še rešiti! In rešuješ. Ampak dlje ko hodiš, temneje je in ko si že skoraj pri Savici, zaide luna za oblake, stori se popolna tema, ura je tri. Potem si

Človeku

Leopold Stanek

Človeku,
prometejsko prikovanemu
na skalo dneva,
je kdaj pa kdaj dano,
da gleda
vrhove gora nad oblaki,
bele ostrice
kot jadra,
plujoča po sinjini
v neznano smer in daljino —
takrat se mu vzdigne
prso ogradje,
vihar hrepenenja
napne nozdrvi,
stopinje poslušne,
srce ubogljivo,
trpi, prenaša napore,
dokler se antejevske
ne odtrga od tal,
da se dlani dotaknejo
bokov oblakov —
v njih je gnezdo,
je skrita žara
z ognjenim semenom
ljubezni,
večnega nemira,
iskanja.

samotni popotnik, ki se jezi sam nase, odpravi — to pot resnično drugače kakor ves preostali svet — po Ukancu. Ni mu žal, ko v zgodnjem jutru po pršivski in vogarski strani jezera kolovrati navzdol, toda — čudno, — neumno se mu zdi.

Svet se ureja in se bo zdaj zdaj uredil.

Ampak spet čudo: samo ekstaze so se polegale — v umirjeno stalno, nerazburkano lepoto. Vztrajno se vračaja; včasih si melanholičen za tistimi urami,* ko si se znal spremeniti v ves svet in ga zajeti v en sam naročaj in v eno samo vprašanje. Potem se posmehneš napuhu, ki je to zmožnost spremljal, — hip nato pa se vznemiriš: takrat si natančno vedel, po kaj greš gor, zdaj hodiš in nekako nisi zdrav, če ne hodiš, pa vsceno ne veš, zakaj. Le eno je skupno: ne prej ne zdaj ne odhajaš z njih do kraja potešen. Greš z neko nezadoščenostjo, vrneš se, pa je nezadoščenost le malo manjša. Je to danes podzavestna nostalgija, obnavljanje mladostnega doživetja sveta: upor nezaustavljivemu procesu minevanja? Reševanje v nenačeti in neodvisni svet mladostnih predstav? Ali pa je stalna, nenasiljiva težnja po izenačevanju s posebno obliko lepote in samozavesti? Morda si je tvoje bivanje preprosto — po nizu naključij, ki jih je pomagala širiti in razmnoževati zgodovina — dejstvo, da preživiš majhen del svojega časa v posebnem okolju, izbralo za eno izmed oblik svoje resničnosti in gre potemtako samo za neobvezno težnjo po resničnosti bivanja? Ali pa so rodovi, katerih dediščino si prejel, gore in odnos do njih sprejeli kot sestavni del svoje rodovno-narodne samobitnosti, kot potrdilo svojega obstoja in morale?

Sediš vrhu Krna. Jesen je že razmetala svoje barve in megle po dolinah. Noč v stanovih na Polju je bila mrzla in miši so vso noč skakale po pločevinastih strehah. Nenadoma opaziš globoko spodaj na meglenem polju svojo senco in okrog nje veličastno mavrično gloriolo. Za hip te spreleti: Vrača se, vrača se tisto silno mladostno doživetje! Uročen si in vpil bi od sreče. Toda vpiješ molče: kakor tista rdeča barva na Triglavu, ko zagleda zjutraj sonce (ne zmeraj, mora biti posebno jutro). Razum se je potuhnil, razum je odšel balincat in na pivo. Svet se je spremenil v slutnjo in tisti hip blodiš nad genovskim zalivom in kuriš kresove. — Ščasoma vse pogoltno minevanje. Gloriola zgine in pot pelje čez Batognico mimo čudovitega jezera pod Rdečim robom v Tolmin.

Ali moram spraševati? Ali moram odgovarjati? Če nekaj počnem, ali moram res vedeti, zakaj počnem? Človek je razumno bitje sredi nerazumljene uganke. Ali naj brez vprašanj živim tako, da bom imel največ možnosti živeti tisto, kar mi za trenutek narekuje poseben, čeprav nedoumljen smisel? Ali pa si moram utvoriti svojo arhimedovsko točko in na njej z muko sestaviti škripčevje razumskih in logičnih argumentov, da z njimi privzdignem v — svojo — svetlobo — če obstaja — svet svojega početja? Človeško bi bilo, človek je razreševalec ugank in veliki osvajalec neznanega. Toda človek je tudi veliki kombinator (Ostap), ki mu lahko vsak hip poženejo voščena krila, da poleti v samozadovoljno ugodje zračnih kombinacij; v utvaro razrešljivosti nerazrešljivega — pa mu prvi šibki žarki resnice krila stopé in ga strmoglavijo v najbolj brezupno črnogledost.

In tako si vse: potomec rodu, ki je zadnji hip rešil svojo samobitnost v narodnostni zavesti ter jo mora še danes krčevito braniti; si človek, ki mu je usoda namenila, da preživi te kratke dni od rojstva do smrti v gorskem svetu, v križišni kotlini, ki jo z več strani varujejo gore ter so zato del njegovega bivališča; si razumno bitje, ki sprejema trenutke nerazumne slutnje kot poseben blagoslov — in lepoto za posrednika v najbolj možnem od vseh približevanj uganki, ki jo predstavlja svet in človek v njem; si minljivo opozorilo o minljivosti in bežiš pred neizbežnostjo v trdnjše in večnejše svetove, ki jih je za zmeraj oblikovala in obvarovala tvoja mladost; si splet in uresničenje bioloških in duševnih razmerij ter zahtev, ki jim zapada človeško plemo kakor vsa živa snov; si človek, ki se je s svojim napredkom sam utesnil in zaprl v taborišča organizirane discipline, od koder po nekajkrat na leto skrivaj uteče tja, kjer je uganka svetá manj zaglajena, da se ji na tihem in pogosto le ne-zavestno čudi; si resnica in laž hkrati, obvladovalec in žrtev, neizrekljivo sam in strašno razširjen. In če si vse to hkrati: ali se moraš in moreš res neprestano mučiti z iskanjem odgovora na vprašanje: Zakaj? — Tako je in tako živiš; najprej svet spoznavam in se čudim njegovim barvam, oblikam, višini in prepadam; potem postanem sam zase heroj in mu poskušam izgrebsti smisel, izrabiti ga skušam za svojo povzdigo in končno — če ostane še toliko moči — ga živim z vsem, kar sem in kar nosim v sebi, kar

prepoznavam in kar slutim; skušam živeti vse možnosti, ki mi pomenijo življenje.

— Sonce se je dokončno odčaralo od urokov svojega vstajenja. Storil se je rumenkast dan in dokončno je bilo jasno, da ne bo nič z rdečo ekstazo. Vrnil sem se k svojemu glasno spečemu znanцу; počutil sem se nekako vzvišenega in posvečenega s takšno filozofsko lekcijo za seboj. On pa je trdno spal in nič še ni kazal znamenj, da bi se prav kmalu hotel zbuditi.

Tako sem mu moral pomagati. Da bi bil uspešnejši, sem mu v razdalji, ki je z ležišča ni mogel obvladati, razpostavil vse najboljše in najbolj dišeče, kar sva prenašala s seboj v nahrbtnikih. Odločitev je bila težka in huda, toda končno je zinagala lakota; s pretresljivim stokanjem in jadikovanjem je zlezel iz gnezda, svojo pravo vnetost pa je pokazal šele potem, ko je bilo treba razstavo snesti. Tisti hip je postal naravnost zagrizen, vztrajal je za vsako ceno pri opraviilu, ko da je bilo treba šele zdaj pokazati moč svojega značaja. Tudi končni uspeh tega prepričevanja je bil prav lep: pristal je, da bo zlezel pred kočo, od koder si bova ogledala vreme in vrh ter se odločila, kako in kaj vnaprej.

Zunaj se je vrh pokazal nenavadno, celo nedosegljivo visoko, pa tudi strm je bil; naj sva poskušala tako ali drugače, nisva in nisva zbrala odločnosti in moči, da bi rinila gor. Povrhu vsega je samo ena pot peljala navzgor, cela množica pa jih je silila navzdol ter vabila utrujenega ter preudarnega popotnika, čemu potem res siliti po tisti edini, naporni, nevljavji, ko pa je toliko lagodnih in vabljivih? Odločila sva se za preudarnost. Pa tudi na poti navzdol sva dosledno in brez oklevanja uresničevala prejšnji dan osvojeno turistično filozofijo, se borila proti kamenčkom, ki so zdaj še pogosteje padali v čevlje, dosledno upoštevala ukrepe zoper sončarico; po kosilu, pri katerem je moj dobri znanec posrkal zadnjo limono, za druge stvari je imel spet presuha usta, pa sva si — po njegovi navadi in zaradi zdrave prebave — privoščila dve uri počitka.

Končno sva po vztrajnem in hkrati previdnem premagovanju vseh mogočih težav in naporov, ki jih gore nastavljajo lahkomišljenemu človeku, prispela spet v civilizirane kraje, koder vozi avtobus, — se s šumečimi ušesi ozrla nazaj v hribe in se takoj zatem odpeljala v Ljubljano.

— Da, sem si rekel, ta mož ne bo nikoli več poskušal kaj takega. Prestar je, da bi se še lahko vnel. Zaljubiti se moraš mlad in biti neusliščan, da potem vse življenje nosiš v sebi sanjo o ljubezni, ki bi že zdavnaj minila, ko bi bila uslišana. Tako pa...

Čez štirinajst dni — prej si nisem upal blizu — sem ga srečal vsega prerojenega in bleščečega. Ampak, kako sem šele osupnil, ko mi je na vsa usta izjavil:

— Kupil sem si nove čevlje. Šel bom še enkrat, dobili boste karto s štempljem — z vrha! Zdaj že vem, da ni tako hudo.

Na, vraga! Kaj pa je to? Psihoza? Užaljenost športnika, ki je odnehal tik pred ciljem? Neodmrte kompenzativne težnje? Napuh? — Ali pa — ali pa se lahko vname celo star panj in zagori z mladostnim, nepogasljivim plamenom?

Orlje gnězdo

Boris Režek

Vse Bele, kar je leži tostran Predsedljaja pod Rzenikom in Vršičem do tesni nad strugo Bistrice, nikoli ne bo moč dognati do kraja. Toliko je teh robov, razvaljenih rovi ter čeri na grebenih, ki oklepajo dolino in jo tesne do bele hudourniške struge v dnu. Prav do nje se med skalovjem razliva gozd in vsa dolina je potopljena v njem kakor jezersko dno.

Steza se vleče gor v strmalo, in ko utihne šumenje izdanje vode, se strncejo nihajoče veje v gost obok, ki ga preseva sonce, in po redkih vrzelih se sem in tja pokaže svetlo ostenje Vršiča. Ob stezi čeme v molčečem somraku z mahom obraščene skale, ki so popadale z robov grebena, ki se niza od Kope proti Rzeniku. Še tu, ko puščajo koraki globoke sledi v trohnečem listju na tleh in po razgrnjeni črnici, se bolj in bolj zgublja sledi po ljudeh, da se sili rahla tesnoba v to počasno potapljanje v divjino, ko se ovija steza v gozd in med skalovje.

Oglašča se slutnja osamelosti in se preliva skoraj napeto pričakovanje. Saj v ta svet še kdaj zatava medved, vedno pa po njem pohajkujejo kune in topotajoči skoki izdajajo umikajočo se srnjad.

Po prelihi naposled posije sonce in okrog se razgrnejo robovi na drugi strani doline, ki se vežejo od odklanih lovtov Mešenika čez Zeleniške špice do Lepe glave pod Korošico.

Šumenje slapa v Orglicah pritava v tišino; steza se odmika tja pod meli Rzenika in naprej gor proti planini Brežič in na Presedljaj. Slap utihuje z višavo. Svet se bolj in bolj odpira in tesnobo zamenja vedrina z belimi raztegnjenimi oblaki, ki drse čez grebene.

Vsa pot iz dna na Presedljaj pa je le nezaten del vse Bele. Morje neznanega sveta je še tam pod Konjem in Rzenikom, onkraj pod Zeleniškiimi špicami ter nad Orglicami do zelene plani Petkovih njiv, ki meje na svetle sklade Dedca in Vršiča.

V vseh teh krajih so se dogajale zdaj že pozabljene zgodbe. Od vsega življenja v teh višavah in globinah so ostali le nerazberljivi drobci. Rodovi ljudi so se umaknili, le ta zemlja je ostala, kakor je bila.

Planina Brežič je že zdavnaj opuščena, tudi stan pod Vršičem je razsut. Na Frati ob Ostrem robu Rzenika se je spet dvignil gozd. In ko pogled z golih štrlin nad Kopanim potom potem obide vse to prostranstvo, se naposled ustavi v Kamendolu nad Orglicami. Med grebenje Zeleniških špic in Vršiča je zarezana dolina, ki se čez zatrep Uženjakov vleče gor do Petkovih njiv pod Korošico. Rjava, razklana stena visi nad plano globeljo, ki jo pozimi zasipavajo plazovi z Vršiča. Ob njegovem ostenju navzgor pa se vlečejo meli Šraj peska in vanje se stekajo grape kakor sta Železni graben in Za rokavom.

Poslušal sem ta imena, ko so lovci pripovedovali o orljih gnezdih v stenah nad Kamendolom, o skriti stezi čez Lepo glavo pa o gamsih in ruševcih. O zablodelih ovcah, ki so popadale čez steno, in vsa ta odmaknjena dolina je zaživela ob teh zgodbah, ki so prekrile one že pozabljene iz davnine.

Razsuti stan pod Vršičem je bil domovanje nekdanjega ovčarja, ki je pasel svojo tropo po zelenicah na obronkih nad Kamendolom. Pod previsom je bila iz skal zložena ograda, nanjo pa položenih nekaj desk. Vsega je bilo dobre tri korake v vsako stran s pogradom in ognjiščem. Tam je prebiral ovčar svoje noči in samotne dneve ob neurjih, ko je čez pre-

vis nad stanom padal slap in je s stene treskalo kamenje v mel.

Tropa se je razlezla po robovih in zaraščeni možak, ogrnjen v ličnat plašč, pokrit s širokokrajnim klobukom in obut v cokle, obite z ledniki, je pohajal za njo. Pel je med treskanjem, ko so modrikasti bliski prešinjali v neurju zatemnelo globel, da se je tešil. Tožil je v lepem vremenu, ker se je že vnaprej bal neznanih moči, ko so se gore spet znesle nad njim.

Vse poletje je bil sam. Le od časa do časa mu je kdo prinesel brašna ali pa je kakšen dan, ko je deža pokazala dno, pod večer sam moral ponj v dolino in se vrniti še ob svitu, da se mu tropa medtem ni kam zalezla. Na svojih potih za ovca mi je oblezel vsa zakotja in oprezoval za medvedom, kadar je na svojih poteh zašel sem čez in v Belo.

Samo to se je vedelo o njem, ki je poslednji pasel po teh robovih. Še ime ni ostalo za njim; le misel se lahko zataplja v njegovo življenje v tej okrutni divjini.

Razpletena lovska pota vodijo na osamljene steže na robovih, više zgoraj pa so le natrvi in gamsje stečine. Samo en prehod je iz zatrep, ki se vleče od Uženjakov do Vršiča. Vse ostalo je v razklanih grapah; tu pa tam postava kakšen macesen in med drniči se na visokih steblih zibljejo planike.

Daleč spodaj leži senčna Bela. Tod zgoraj pa je svet že bolj razmaknjen in je skoraj veder ob mrkih potezah Rzenika onkraj doline. Svetlo sijejo oklesani skladi Vršiča in zgoraj se kaže usločeni preval z Lepo glavo.

V ranem jutru zaplava orel po čiščeci se sinjini. V krogih jadra vedno više in se naposled zgubi za grebeni. Pokaže se spet okrog poldneva, vpade v dno in obleti ostenja okrog Kamendola in namah se utrne nekje v rjavem skladovju Uženjakov, ko se spusti na svoje skrito gnezdo v steni.

Iz davnine že gnezdiijo orli nad Kamendolom. Iz vej in dračja zložena gnezda tiče na popomolih pod previsi. Vsak orlji par nanese na staro gnezdo še nekaj vej in tako zlagoma narase skoraj seženj visoka grmada, na kateri se pivkaje oglašata in prhutata belo puhasta mladiča, ko zaslufta, da se orel ali orlica s plenom v krempljih bližata gnezdu.

Po več poletij vali orlji par na istem mestu, potem pa se kdove zakaj preseli na drugo gnezdo, nemara komaj dober streljaj vstran. Marsikdaj pa si spet najde prostor za novo gnezdo kod drugod v Beli ali pa se preseli

nad Konec v Kalške robove ali v ostenja ob Jermanovem turnu. Spet minejo leta in orlje leglo odraste kje nad Kokro, v Belski koči ali v Rjavčkem vrhu nad Logarsko dolino.

V vseh Grintovcih po navadi gnezdi vselej en sam orlji par in od njega odraste en sam mladič, ker močnejši kmalu zrine slabšega z gnezda ali pa ga pobije. Preostali mladič si mora potem sam najti par in gnezdišče. Ko prvič zajadra v srhi višinski veter, ga stara dva preženeta iz svojega domovanja. V vsem prostranstvu hočeta vladati sama. Le kot drobni piki ju je videti v višavah in na eno svojih starih gnezdišč se vračata le še spomladi, ko je čas za valitev.

Tišina leži nad to prostrano globeljo v senci Vršiča. Sivi, oklesani skladi se vznici dvigajo v višavo. Sonce se počasi pase čeznje na štrline Zeleniških špic in vsa Bela se z rasočim dnem potaplja v modrikasti čad.

Gamsi se z zelenic pomaknejo na poljane ruševja in do poznega popoldneva žde v svojih zavetjih. Od nikoder ni glasu, veter ne gane v macesnih in oblaki se zde kakor obstali.

Vse je bilo potajeno med temi robovi, ko sem se tiho pomikal v to neznano divjino. Tipal sem za zabrisanimi sledmi, da bi ne zgrešil natrvi v strmali pod Lepo glavo. Vendar sem zašel v tesen, ki so jo bili izgrehli curki v odklani lovt. V strugi je kotanja vode in na njenem dnu se svetlika sprani pesek, ki so ga nanесли hudourniki. Ob nalivih se vrtniči po brbotajočem kotlu, curki pa pljuskujejo čez rob in se v pršavem slapu spuščajo čez skalni prag v mel pod steno.

Ta tesen je struga nekdanjega odtoka jezera na Petkovih njivah. Voda je bila ponikovala v prepustno dno in je tod spodaj ob prelomu skladov spet privrela na dan. Kakor na Korošici, pa je v neznani davnini presahnilo tudi jezero na Petkovih njivah in to suho strugo le kdaj pa kdaj še polnijo neurne vode.

Ovčarji so na svojih poteh za tropo gotovo zašli tudi v to tesen, če jih že ni gnala sla za zlatom, ki naj bi se natekalo v studencih, kar je še danes tajena, a trdna vera gorjanskih ljudi. V tej tesni, iz katere veje mrzli globinski dih, pa jih je morala navdajati groza, ko se je vse okrog utrnilo v ozko progo neba nad zlizanimi stenama.

Oglajeno dno se dviga v previsnih skokih, vstran pa je zarezan tesen pomol, ki drži okrog roba na zelenico, kjer na gosto rasejo planike. Tam vselej kar zavre med rušjem in tropa gamsov se potegne v curek nad Uže-

njake, koder je svet na široko razprostrt med vznožji Zeleniških špic in Vršiča.

Bela je ostala že globoko spodaj, zamegljena v popoldanski senci. Onstran doline zamišljeno ždi Rzenik in sončna lisa se niža po steni Vršiča navzdol nad meli Šraj peska. Vsa pokrajina je med menjavo svetlobe in sence spremenila svojo podobo.

Znenada med macesni zaveje veter. Trava se zamrši v vedrem pišu, ki se poganja iz doline navzgor. Višine Zeleniških špic ter Dedca so se že približale; še nekaj korakov po zelenih zaplatah med melom in pogled se odpre na Petkove njive z Dedcem in Ojstrico v ozadju. Po nekdanjem jezerskem dnu raste resava trava. Svet okrog se dviguje v višave in sonce se razliva vprek zelenih plani, ki gasnejo in spet posijavajo v sencah plovečih oblakov.

Tod ni več treba tavati za skrito, vedno znova zgublajočo se stezo. Svet je na vse strani odprt in kakor je mikaven, je vendar že do kraja razkrit in brez skrivnosti.

Spet sem se drugo pot vračal čez Lepo glavo v Belo, ko so jo zagrinjale opoldanske sence. Čeprav sem tokrat zlahka našel stezo pod Lepo glavo, sem se pretikal po zelenicah nad Uženjaki. Prehajal sem po policah in med macesni, ki že stoletja rasejo na teh robovih.

Posedel sem v senci pod nizko povešenimi vejami, kjer sem ob deblu mogočnega macesna naletel na razsuto gamsje okostje. Obračal sem po rokah preperelo lobanjo z lepimi roglji in ugibal, kako neki je bil prešel ta močni kozel, ki sem mu na rogljih naštel sedem let. Morda je obstreljen obležal in poginil v tem zavetju med razraščenimi koreninami, ali pa ga je vzela zmrzal v prezgodnji pomladi, ki ga je bila zvabila v višave.

Znenada je nad menoj zaplahutala nejasna senca. Zmoten v mislih sem dvignil pogled in ugledal orla, ki se je z gamsjim mladičem v krempljih spuščal iz višave nad steno Uženjakov. Hip nato se je že utrnil med štrlinastimi robovi, toda senca na nebu v dnu ga je izdala, ko se je spustil h gnezdu.

Spet je gnezdil orlji par nad Kamendolom. Kakšno leto prej je bilo leglo po dolgem času v stenah pod Kompotelo. Gnezdo pa je potem znova ostalo prazno in lovci so pripovedovali, da se je orlji par preselil na jezersko stran. Že niso marali, da bi kdo hodil na ogleda za njim ali pa so imeli kaj drugega za bregom.

Lovcem nisem nikoli vsega verjel, če že ni šlo za kakšno staro zgodbo, za katero so vedeli

tudi drugi. Zdaj pa sem jih spet imel, ker sem našel skrito in skrbno varovano gnezdo. Prihuljen sem čakal pod macesnom in napeto oprezoval v globel. Spet je zdrsela senca čez meli in orel je zaplaval čez Kamendol nad Belo ter se zgubil v čadu pod Rzenikom. Pobasal sem tisto gamsjo lobanjo v oprtnik in se spustil po gostem rušju in po neki grapi navzdol. Tam sem potem obplezoval skalne štrline in se splazil na polico, ki je segala počez v steno.

Vedel sem za nekatera orlja gnezda tam okrog. Videl sem le najbližje, vendar pa se v njem ni nič ganilo.

V križ nametane veje so štrlele izpod previsa. Toda kakor je bilo daleč, malo vstran in niže pod meno je bil opazil, da je skalovje pod njim oškropljeno z belkastimi orljimi otrebki. Naglo sem splezal še kakšen seženj niže na krhek rob in tedaj sem opazil že domala operjenega mladiča, ki je prhutaje, loveč ravnotežje na robu gnezda s kljunom kosal prinesenega gamsa in vlekel čreva iz njega. Sem in tja se je sicer skrtil globlje pod previs, pa se spet pokazal. Naposled pa je do vrha sit in ves razčeperjen obsedel na robu gnezda nad globino.

Pod večer se orlji par vrne h gnezdju, ker prenočuje vedno v bližini in ta ali oni spet prinese kakšen plen. Zaradi tega sem se naglo spustil dol, da bi ju morda ne zmotil. Če bi me opazila, bi ju zlepa ne bilo več blizu in mladič bi počasi hiral brez hrane, dokler bi se spet ne pomirila.

V zavetju drevja v Kamendolu sem spet pogledal v ostenje nad sabo. Nek rob je varno skrival gnezdo in gotovo ga tudi ni bilo videti kod s steze in od razsutega stana pod Vrščem. Svet je tam tako razdrapan, da iz daljave ni moč kaj razbrati v njem. Orel vpade z višave, tesno ob steni zaplava okrog neba, pokaže se samo za hip in že ga ni nikoder več. Če bi se ne zadržal tam pod macesnom v preišljevanju ob gamsji lobanji, bi ga bil zgrešil in ne bi našel gnezda. Še sem se namenil na opazovanje z daljnogledom, da bi še nekajkrat videl, kaj vse nanosi orlji par v gnezdo. Vedel sem, da je plen včasih le boren močerad ali gad, ki se je bil sončil na skali, potem pa razen gamsjih mladičev in jagnjet tudi kakšen planinski zajec, ruševac, belka ali kotorna, pa še manjši pernati in dlakasti drobiž. Celo neznatne miši orel na zametava.

Prišel sem pa prepozno. Ob tednu sem v ranem jutru posedel na robu Kalc, koder sega

odprta strmal čez Čmaževko in Ruševo dolino prav v dno Konca. Po čiščem se nebu so se nizali grebeni od Kaptana pod Brano čez Zeleniške špice, Črni vrh in mimo Rzenika do Velike planine. Sonce je bilo pravkar posijalo in sence vrhov so legale po rahlo zamegljenih globelih.

Veter ni ganil v macesnih. Še cvrkutanje prebujenih ptic ni moglo zmotiti zvoneče tišine, ki jo je znenada ostro in rezoče prepiral strel, ki je zadonel nekje nad Belo in se v odmevih raznašal po gorah.

Tam pod Vrščem je bila zapela risanica. Lahko, da je bil divji lovec pomeril na gamsa; saj še ni bil čas, da bi šli pravi lovci na zalaz. Toda tega nisem verjel. Kakšen Lučan bi zlahka počil gamsa kje na Korošici in bi mu ne bilo treba tako daleč dol. Sidražen s te strani pa bi tudi šel ponj kam v Mokrico, ne pa v Belo, lovcem prav pred nos.

Čez kakšen dan ali dva sem prav naskrivaj zavil po Beli in gor v Kamendol. Orlje gnezdo pa je bilo prazno. Prav na polici, od koder sem bil opazoval orljega mladiča, je bila ruša razdrta od derez in pod steno sem potem pobral nekaj kosmičev belega orljega puha.

Za vsem tem je bila skrita nova zgodba, ki se je bila dogodila v tej samotni divjini in nihče bi je nikdar do kraja ne dočel, če bi lovci znali molčati, kakor so radi o spopadih z divjimi lovci in po gosposko zastreljenih gamsih.

Že nekatero leto za vsem tem, sem se vračal s Presedlaja. Dan je bil vester in tih, kakor sem ga pomnil izza jutra, ko sem spešil po Beli gor v Kamendol in čez Lepo glavo na Korošico.

Počasi sem se potapljal v gostečo senco Rzenika nad Belo in iz vedrih višav prehajal v temačni gozd z razmetanim, z mahom obraščenim skalovjem. Gnijoče listje na tleh se je vdajalo pod koraki in kakor vselej me je spet zajemala nerazumljiva tesnoba in nemirno pričakovanje.

Na Kopanem potu pod melmi Rzenika, sem se ozrl čez sence v globeli v Kamendol. S pogledom sem pretikal njegove strmale, kakor da bi mogel iz te silne daljave kaj razbrati v njih. Tedaj sem se spomnil zgodbe z orljim gnezdjom v Uženjakih. Ni ostala nerazdrahana, kakor sem bil takrat menil, ker so se lovci v veseli uri zagovorili.

Oni orlji par je bil tiste čase pobral precej gamsjih kozličev, zato so lovci na tihem sklenili, da ga je treba odstreliti. Tisto jutro, ko

sem bil na Kalcah slišal strel, je nek lovec prežal na tisti polici, s katere se je videlo v gnezdo. Pokril se je s sivim kocem, da bi ga ne bilo moč razločiti od skalovja okrog in je čakal na enega od starih dveh, ki sta imela prinesiti mladiču plen.

Res se je kmalu nato orlica zviška spustila h gnezdju. Toda morala je že kaj opaziti, da ji ni bilo prav in je ruševčevo kokoš, ki jo je držala v krempljih, samo spustila k mladiču in spet bliskovito šinila vstran in za rob. Lovec je za hip prepozno pritisnil na petelina in strel je zato zadel mladiča, da je raztrgan padel z gnezda v mel pod steno.

Vse čakanje, da bi se orla še kdaj vrnila h gnezdju, je bilo poslej zaman. Odselila sta se v druge kraje. Še sta jadrala po sinjih višavah nad Grintovci, toda v Kamendolu se nista več pokazala.

Opustela dolina med Zeleniškimimi špicami in Vršičem je zgubljala svoj nekdanji mik. Samo gamsi so še pohajali po svojih stečinah čez rušje in zelenice. Na spomlad je grulil ruševac po kontah pod Petkovimi njivami, vzletela je kakšna splašena belka in jata kotorn je zapr-hutala ob stenah navzdol.

Gotovo je, da se bo kakšen orlji par še kdaj vrnil na eno svojih starih gnezdišč v Uženjakih in bo vzredil svojega mladiča. Vsega tistega, kar je nekdanj bilo, pa ne bo več. Morda bo še kdo prehajal po tistih skritih zelenicah z gorskim cvetjem, toda vse zgodbe, ki so se bile dogajale tod v divjini, bodo tedaj že za vedno pozabljene.

Na mnoga leta, prijatelj!

Tonček Strojin

Ob rojstvu so mu nadeli ime Planinski Vestnik. Začrtali so mu poslanstvo, ki se mu v 70 letih ni izteklo. Po njegovih straneh so opisovali svoja pota tisti, ki so jim bile gore del njihovega življenja.

Ni finančno bogata revija. Za tiste, ki pišejo, samo za visok honorar, za take tu ni prostora.

Ima relativno majhen krog sodelavcev in mnogo zvestih bralcev. 6000 naročnikov! Največja vrednost pa je drugje. Nobena revija in časopis ni v taki čustveni lasti bralcev. Zakaj? Ker med platnicami Planinskega Vestnika vidijo sami sebe! V drugih listih je drugače.

Planinski Vestnik ima čudovito poslanstvo. Tu se človek sreča s pojmom svoje ožje domovine, ki je vsakomur njegovo najdražje. Domovina, mili kraj! Res se na teh straneh tudi blešče gore Himalaje, Kavkaza, čudovite eksotične slike in dejanja srečnih mož. Razumem, razvoj terja tako in naša veljava v svetu tudi. Ideja njegovega poslanstva pa ostane! Domač ambient, Cankarjeva nebesa pod Triglavom. In to mora biti tej reviji najdražje!

Letos praznuje sedemdesetletnico. Povabljen sem, da napišem nekaj jubilejni številki na rob. Kot dobremu, vedno zaželenemu prijatelju moram.

Kdaj so ga »v ondotnih časih na svetlo dali«, kdo ga je slovensko likal, kaj je v času doživel, bodo spregovorili drugi.

Naj spregovorim, kako sem se jaz spoznal z njim. Saj me razumete, da med vrsticami govorim tudi z njegovim duhovnim očetom — urednikom.

Kdaj me je zsrbelo pero, slutim tvoje prvo vprašanje. Komaj desetletje je. Vedel sem zanj že prej, zanimal me je. Pa sem ti poslal svoj mladeniški planinski prvenec. Nekako z nemirom kot snubilno pismo sem ga spustil v poštni nabiralnik. Zaupal sem ti svoja doživlja ob Krnskem jezeru. Pa veš, kaj si mi odgovoril? »Prejel sem Vaš sestavek. Lepo, z občutkom ste opisali gore. Imate spretno pero. Pošljite še kaj!« Torej naj še potrkam na tvoja vrata. Ne veš, kako sem ti bil hvaležen.

Razumel sem tvoj nasvet. Išči svoj literarni izraz, doživljaj gore, predvsem pa mnogo beri. Tvoje besede sem si vzel k srcu. Priznaj, da ti nisem bil neposlušen učenec. Še danes v člankih govorim z gorami, s seboj in teboj, kot to doživljam sam.

Pa si drugič objavil eno stran — moje prvo stran. Ne veš, kako stran si odprl v mojem življenju. »Moje gore« so mi odprle pot v planinsko društvo. S tistim spisom sem uspel na nagradnem natečaju mladinskega odseka, vstopil v planinsko društvo in sem danes tajnik matičnega društva. Zdaj vem, da sem s tisto stranjo v tvojih platnicah pričel stopati tisto planinsko pot, ki bi jo sicer morda ne prehodil. Hvala ti, prijatelj, za to pot!

Pismu je sledilo osebno srečanje. Ali so spomniš najinega prvega stiska rok? Morda še. Ob tabornem ognju pod Triglavom na mladinskem seminarju. »Rad se spomnim na tista dva dneva v Vratih. Bilo je lepo, le prekratko, vsaj zame,« si mi odgovoril.

Planinska srečanja niso enkratna. In spisi v Planinskem Vestniku so kakor mostovi bodočih prijateljev. Danes je že desetletje za nama, desetletje prijateljstva pa je v srednji razprtiosti življenja že nekaj.

Zdi se mi, da so gorniška pota ljudi nekaj posebnega, če so doživeta. Večkrat so nemirna, nebotična v svojih hotenjih, dokler jih ne vzame čas in se iztečejo v dolini.

Odpri stran in spoznaj avtorja!

So članki, ki hočejo prispevati k razvoju planinstva, spoznavanju domače zemlje in sveta, ki opisuje dejanja naših mož v svetu in času. Pa so tudi članki, ki so žal pisani samo po dolžnosti o svojih doživetjih. Ti niso porojeni iz notranjega nagiba, ti niso dar srca. Kaj bi imeli članki povedati, če bi ne živeli z goro in dejanjem, ki so ga dosegli. Tako pa so kronisti časa, ne sebe. Kronika in tehnični opisi so potrebni, toda drugje, ne tam, kjer daješ sebe. Gora in podatki so mrtve stvari, le človek jim daje življenje s tem, kako jih vidi in gleda. Tako gledam sam. Ne zameri.

Priznam, manjka prvim poetična beseda, ki je dana drugim, manjka drugim dejanj, ki so dana prvim. Doživetje gora pa mora biti obojim skupno. In če je skupno, ne sodim po izrazu tistih, ki jim je gledanje in doživljanje gora radost tega življenja, ne tistih, ki jih v bivalu v strmi steni pod vrhom svojega dejanja zatečeta noč ali neurje. Vsak po svoje tako doživlja goro. Obojim gre v življenju mesto.

In kaj naj delam v tej družbi sam?

Moja noga ni hodila v daljnih pustah tujih gorstev niti v hladnih vertikalah sten, in najbrž nikoli ne bo, čeprav bi rada. Moje pero ni napisalo še nobene knjige, vidnega priznane zapisa. Kaj naj torej položim v tvoje platnice, Planinski Vestnik, sam in morda toliko drugih?

Odkritost svojega doživljanja gora, samega sebe! V tem mislim, je moj dar. Reven bom v svojih opisih, bogat v svojih doživetjih. Kar bom povedal tebi, ne bom le doživljal sam, povedal bom še za druge. Samo za tiste, ki bi to tudi radi, za tiste, s katerimi sem pred teboj, urednik, neznan skupni znanec.

Mi ne očitaš romantike, zanesenjaštva?

Vse, dokler je človek lahko še odkrit in vesel, potem še lahko neprizadeto javno piše, govori še za druge, ki tega ne morejo, pa bi radi. Vem, morda se bo moja beseda nekoč ohladila, ker bo dozorela v času. Kritika življenja jo bo obklesala. Slog in oblika bosta sojeni, doživetja nikoli! Teh ne sodimo! Doživetje, ki se ne vpraša, zakaj se je porodilo, zakaj je bilo rojeno na gori. Razpoloženje, enkratno, neponovljivo. V tem je Planinski Vestnik dragocenejši od drugih revij. Doživetja so njegova vsebina, ki mu dajejo luč, oprema in slog pa sta kakor senčnik, ki usmerja svojo žarko vsebino vsaki generaciji v svojem času. Zato ostaja njegova vsebina vedno živa.

Razne vrste obletnice praznujemo; življenjske in delovne. Življenjske obletnice narekuje narava, ko pride čas. Delovne obletnice ustvarjaš sam.

V čem je večja cena?

Običajno na straneh planinskega glasila praznujemo življenjske prigodnice, le malokrat delovni jubilej. Zda častimo sedemdesetletnico glasila, ki si ga, dragi urednik, dobršen čas urejeval sam. Tvoj prvi desetletni delovni jubilej pa je neslišno vzel čas. Zato je obletnica Planinskega Vestnika tudi vsakokratni tvoj delovni jubilej. Obema kličem:

Na mnoga leta!

Spomin iz mladih dni

Dr. J. Prešern

Popotnik je dosegel vrh ob višku svojih telesnih moči, ko se mu je zdelo, da je njegov ves svet, ki ga je ob sončnem migotu moglo zajeti njegovo oko. Okoli Dolomitov se je potikal, v Ortlerjevi skupini se je pretepal z Italijani, visoke Ture je prehodil križem kražem, vesoljno domovino pa je objemal s tisto ljubeznijo, katere ni bilo ne konca ne kraja niti do onega večera, ko se je moral spustiti v tisti skrajni navzdol. Že lega mrak na dolino, kamor se mora vrniti utrujen od dolgega življenjskega pota. Vendar še žarijo posamezni

vrhovi v zlati večerni zarji, nekaj se jih že zavija v sivo kopreno, vse drugo pa se izgublja v brezbarven čad. To so spomini. Samo nekaj jih je ostalo izza davnih dni, nekaj tistih dogodkov, ki so bili nekoč na videz čisto nepomembni, a se sedaj svetijo ob poznem večeru življenja v tako lepem zlatu kot vrhovi ob sončnem zahodu.

Prva pomlad je bila, tista pomlad v naravi in človeškem življenju, ko sili mladost na dan na vseh koncih in krajih. Prvi topli dnevi, ko smo kmečki otroci smeli odložiti čevlje, kajti poprej je morala biti zemlja blagoslovljena po prvi procesiji.

Z materjo sva šla po Kraljevem polju.

»Danes pa babo žagajo,« mi je rekla.

»Katero, kje?«

»I, babo žagajo pri Sv. Petru. Če boš priden, pojdeva na njegov praznik gor.«

Ozrl sem se na tisti prelepi odsekani stožec nad Begunjami, kjer čepi starodavna cerkvena z razgledom, segajočim od Jesenic do Ljubljane in še čez, od Julijcev mimo Karavnak do Storžiča. Bila je tistega dne sredpostna sredo, ki po stari tradiciji pomeni konec zime. Stara baba zima se tega dne prereže na dvoje — nastopi pomlad.

In sva šla na Petrov dan.

Se danes jo vidim v temnem krilu na nederu. Tri črne pasove iz atlasa je imelo krilo spodaj. Izza nederca je gledal bel ošpetelj s kratkimi rokavci. Štanti s strdenjem so bili ob cerkvi in prvi jerbasi češenj iz Leš, gorenjske Vipave. Groš mi je dala na pot teta šivilja in dolgih posvetovanj je bilo treba, kaj bi se kupilo zanj. Bile so češnje in meden štrukelj, zibal sem češnje in jedel štrukelj, čudil sem se mali procesiji Korošcev iz Slov. Plajberka, čez Zelenico. Nisem mogel razumeti, zakaj nosijo ženske poleg rute še klobuk.

V čistem dnevu je ležala spodaj Gorenjska. Prvič v življenju sem postal pozoren na gorsko verigo z belimi lisami v modrini neba. Na vprašanje mi je odgovorila mati:

»To je Triglav.« — z naglasom na zadnjem zlogu.

Dolga leta so minula, preden sem stal na njegovem vrhu in kadar sem stal tam — ali bom še kedaj? — sem se vedno spomnil tistega dne, ko sem prvič slišal to ime iz ust, ki so mi najdražje.

Teta Neža, materina sestra, je bila tistega leta majerca na Poljški planini na Begunjščici. Lepe poletne nedelje sva jo šla z materjo obiskat. Nič ne vem, kako sva hodila, le na to se

s poti spominjam, da sva počivala pri Mrzlem studentu in imela s seboj kos črnega kruha. Tistega prelepega studenta pa danes ni več, ker mu je povodenj odkazala drugo, neznano pot. Do sem je bilo le nekako pol pota. Druga polovica do planine pa je povzročila veliko žejo na planini. Teta Neža je dala fantku najprej hladnega sladkega mleka, potem ga je še hitro zavrela, da se ne bo prehladil, nato je postavila predenj še malič kislega mleka s prst debelo gorsko smetano, da fantek ne bo lačen, in dodala še »sirček«, strašno slan in kot kamen trd sir v obliki stožca, da bo lažje jedel mleko, in za kosilo je skuhala najprijetnejši, najmastnejši maselnik. Presegla je tistih devet ali še več sort mleka, ki jih pozna Ribničan. Na povratku posledice niso izostale. Fantek je nosil hlače z rokami in iskal grmičke ali pa tudi ne. Po pravici vam povem, da od tistih časov pa do danes nisem več pokusil maselnika.

To je bila moja prva pot od stoterih, ki sem jih napravil na Begunjščico.

V gorski mah je imela mati neomejeno zaupanje kot zdravilo zoper vse bolezni dihal. Zopet in zopet mi je pripovedovala, da je brat Andrej prišel nekoč z »vandre« domov ves shujšan in zdelan in da so zdravniki trdili, da ima jetiko. Doma pa so mu kuhali čaj iz gorskega mahu in Andrej je zdrav zopet izginil v svet, od koder se ni oglasil trideset let. Zato je gorski mah moral biti vedno pri hiši. Ko sem študentaril v Ljubljani, nisem smel pred materjo zakašljati, kajti sledila je takoj skledica takega čaja.

Nič več ne vem, po kateri poti sva šla z materjo in sosedo Lazarico po ta mah, ki ga je bilo tedaj na Dobrič dovolj. Vem le to, da je bilo tega mahu na Zgornji poljani, tam kjer stoji danes planšarska koča na Podgorski planini, med blazinami sleča toliko, da ni bilo treba iti više. Danes tam mahu ni več in so samo redki, oskubljeni grmiči sleča. Planšarija je bila spodaj na Spodnji poljani. Da se okrepčamo z mlekom, smo se ustavili tam. Vse drugo mi ni samo obledelo v spominu, temveč popolnoma izginilo iz njega, samo to vem in vidim še danes, da smo naročili malič kislega mleka brez smetane, da je bilo cenejše. Malič pomeni manjšo skledo v razliko od prav velike. Tudi še danes vidim umazanega pastirja, kako je posnemal smetano z ukrivljenim kazalcem in jo metal v lonec, med tem si pa kazalec sproti in po potrebi obliznil. Že takrat se mi je zdelo, da nekaj ne more biti

prav, kajti ženski sta se nekam čudno muzali, a mleko, smo pospravili.

Tako sem prišel prvič na Dobrčo.

Pri sosedu Kovačku so bili fantje: Joža, Francelj, Izidor, Lojz in Janez, gospodinjala jim pa je sestra Franca. Ti so drvarili v gozdovih pod Begunjščico, ravno tam uganjali krivi lov v taki meri, da so še nam sosedu žandarji ob hišnih preiskavah preobračali bajto. Vedno so imeli pri hiši psa, čisto navadno pocestno koncentracijo, strašno neumnega in nedolžnega gobca, a vedno za lov tako izurjenega, da se je kosal s psom najmenitnejšega lovskega rodomnika.

Ob prelomu stoletja je bila živinoreja pravzaprav edini vir dohodkov. Zato so morali kmetje iskati krmo visoko nad planšarijami in so bili prisiljeni ogledati s koso Begunjščico prav do vrha. Bilo pa je to nekako letovanje v začetku avgusta, pogosto združeno z ljubezenskimi zgodbami in njihovimi posledicami. Lepega jutra je Franca napolnila vrečo s »keštom«, čemur bi danes rekli suha hrana, in naju je s Strojovim Francijem prosila, da poneseva to na Begunjščico, kjer so njeni bratje kosili. Odšla sva skozi Drago in Luknjo čez planino Préval. O, kaj sva vse videla med potjo. Nisva slišala samo ptičkov peti, videla sva njihova gnezda in pokukala vanje, a so bila seveda že prazna. Po deblu velike bukve je smuknilo nekaj temnega, rjavega. Jaz sem rekel, da je bila veverica, Francelj pa je trdil, da je bila kuna. Pod skalami sva videla nekaj temnega, ki se je premikalo in je Francelj trdil, da so gamsi, jaz pa sem menil, da so ovce. Šele od Prévala naprej na poti proti študentu Roži sva pod Rjavimi melmi videla živali, ki sva jih soglasno proglasila za gamse. Pri Roži, tistem čudovitem študentu sredi strmega pobočja Begunjščice, sva se sredi popoldneva odžejala, ker nama na Prévalu majerca ni hotela dati mleka zastonj.

Fantje so sekli kopišče Ravne Niše tik nad Rožo pod skalovjem. Vsi so bili veseli, ko so naju videli prihajati, midva pa tudi, da se rešiva precej težkega bremena. Francelj je postavil vrečo prednje. Vreča se je nagnila, odvezala se je in odprla. Samo to še vem, da se iz nje vsula čebula in česen, da se je izvalila iz nje krača, da je poskočil hlebec kruha, napravil par skokov in se nato zdrobil na drobne kose, midva pa v strahu za njim. Ucvrla sva jo naravnost navzdol za hlebom, naravnost v dno Begunjščice in prišla do sape šele v Dragi.

Natančno vem, da je bilo to leta 1899. Takrat sem namreč končal četrti razred ljudske šole in bil na poti v gimnazijo. Bilo mi je enajst let.

Stric Jaka iz Pristave pri Tržiču se je v večji moški in ženski družbi na božji poti na Višarje oglasil pri nas v Begunjah. Eh, tista božja pota so večkrat imela zelo malo opravka z »božjim«, saj so bila to le prilika za izlete, pri katerih je bila izpoved in obhajilo bolj stranskega pomena. Vzel me je s seboj in sem mu še danes hvaležen, kajti takrat sem prvič prav od blizu videl in tudi prvič občutil veličastnost gora, kakor Karavanke pač niso. Potovali smo z železnico do Trbiža in se tam pokrepčali v gostilni s pivom in jedli »telerflajš«. Golaš takrat še ni bil znan in so gostilne postregle dopoldne z vampi, telečjo obaro. »Telerflajš« pa je bila porcija goveje juhe z velikim kosom govedine, kar si zgostil z velikim kosom kruha. Vem, da je bila postrežba še slovenska.

Na Višarje smo prišli proti večeru. Nikdar ga ne bom pozabil. Sedel sem prav na vrhu, tik za cerkvijo: V večernem siju so žareli vrhovi Lovca, Viša, Špika nad Policami, katera imena so bila takrat seveda popolnoma neznana. Njihove severne prepadne stene so se izgubljale v svoji razdrapanosti daleč nekam v dno Zajzere, tako globoko, da me je zazeblo, ko sem si domišljjal, da stojim tam na enem izmed vrhov. Še vem, da sem videl daleč spodaj zelenice v Zajzeri in peščeno strugo potoka, še vem, da so se dvigale v prijetno toplem večeru meglice iznad njega in izginjale na grebenu Špika. Vse je bilo nekaj novega, tako različnega od domačih in prijaznih Karavank. Zvon je klical k večernicam. Bile so litanije, bila je pridiga v slovenščini in po njej neskončno število očenašev — po grošu. Pod prižnico je stal mežnar s krožnikom v roki, vanj je vrgel romar groš in za ta groš je zmolil pridigar očenaš v namen, ki mu ga je bolj na tiho sporočil romar po mežnarju — večinom »v dober namen«. »Plenk« je reklo na krožniku, sledil je očenaš in zopet »plenk« in zopet očenaš, pozno v večer.

Zvečer nam je v romarski hiši, ko smo ležali po žimnicah na tleh, stric Jaka, ki si je pripravil ležišče na mizi, take pravil, da so se ženske hihitale pozno v noč. Posledica pa je bila, da so ženske šle drugo jutro še enkrat k spovedi. Ko sedaj v poznih letih ob neslutem razvoju planinstva vse to premišljujem, se nehoče vprašujem, ali so bila vsa tista romanja na

Višarje, k Sv. Joštu, na Šmarno goro, k Sv. Krvi in na druge vrhove in kraje res samo pobožnjaštvo. Cerkvice na gorah in hribih ne najdeš ne v Švici in ne v Tirolih, samo pri nas čepijo vsepovsod, od koder je tudi lep razgled. Tisti izrek, da gora ni nora, ni izšel iz možganov našega preprostega človeka, ki je postavljaj cerkvice po vrhovih in kot divji lovec preplezal vse stene naših gora pred vsemi alpinisti. Njegova romanja so bili izleti v gore, njegova potovanja v Kelmorajn in Compostelo so bili izleti v gore in v tuje kraje, njegov gorski in dolinski turizem, ob katerem si je ob enem opral svojo grešno dušo.

Julija 1901 je bila napovedana otvoritev Tomčeve koče na Poljški planini na Begunjsčici. SPD je izvršilo za to slavnost veliko propagando. Bilo je prelepo nedeljsko jutro. Ker smo hoteli s sestrama k otvoritvi, je doma nastal velik prepir. Branili so starši, branila je teta, ki je imela v hiši odločilno besedo, jaz pa sem imel od zobobola močno otečeno lice. Skrivaj sta sestrī skuhalī tri jajca in smo jo navzlic vsemu ucvrli skozi Drago na Poljško planino. Neskončno lepo se mi je zdelo, čeprav je krulil želodec, kajti eno jajce je bilo premalo. Prelepo je bilo petje domačega pevskega zbora, prečudno se mi je zdelo postavljanje fotografskega aparata po radovljiškem fotografu Vengarju. Ko danes gledam to fotografijo, katere negativ je po več kot šestdesetih letih še ohranjen, ko ogledujem tiste ljudi, ki so na sliki, vidim: Večino udeležencev tvorijo domačini, med njimi domači veljaki župan Janc, učitelj Zavrl in drugi, jaz pa med njimi s svojimi 13 leti, z licem zobuhlim od zobobola in trdim ovratnikom s kravato, kar ni nič v primeri z damami v klobukih kot ribniške rejte in gospodom v žaketu. — Sliko si lahko ogledate v PV 1955.

Vrh Begunjsčice smo sedeli trije gimnazijci.

Vriskali smo in prepevali na vse grlo:

Enkrat le še na višave
venkaj rad bi se podal...

je odmevalo od Stola in iz Zelenice, da so se plašili gamsi na Vrtači. Tedaj se je pa prikazal od nekod pred nami naš profesor botanike Alfonz Paulin, tisti botanik, ki je spisal prvo slovensko učno knjigo botanike in ki je odkril na Begunjsčici tisto slavno violo cornuto, ki na vsem svetu raste le še v Pirenejih. Pokojni botanik Justin, ki se je ponesrečil na Tri-

glavu, je dolžil radovljiškega farmacevta Robleka in svoječasnega načelnika radovljiške podružnice SPD, da jo je prinesel iz Španije; potem pa sem nekje bral, da je naročil seme iz Španije, potem ko je bilo dognano, da Roblek v Španiji nikdar ni bil. Kljub vsemu temu pa je zame nerazumljivo, zakaj bi naj si bil Roblek izbral ravno to rastlino ali njeno seme in ravno seme rastline iz bajne in daljne Španije. Spoštljivo smo pozdravili gospoda profesorja, ki je lepo odzdravil, drugače pa nič rekel in odšel svojo pot naprej.

In se je zgodilo naslednjo jesen, ko sem med odmorom v razredu razgrajal in ko je Paulin imel na hodniku inšpekcijo, da je pokukal v razred in dejal:

»Prešern, ali mar misli, da je na Begunjsčici?« Paulin nas namreč ni ne tikal ne vikal, temveč je govoril z nami v tretji osebi. Bil je sin oskrbnika na Šrajbarskem Turnu pri Krškem in tam je gospoda govorila s podložniki v tretji osebi.

Begunjsčica je bila vsa leta gimnazije in tudi univerze zame »domača gora« — Nemec bi rekel hausberg, kajti za kake večje podvige v Julijce ali celo kam dalje ni bilo sredstev. A njo smo prehodili in preplezali s sosedovimi fanti prav temeljito. Kosali smo se, kdo bo prinesel večjo planiko, kdo planinski jeglič z večjim številom cvetov. Oblezli nismo samo Begunjsčice in skalovje Dobrče, na grad Kamen nismo šli po stezi temveč naravnost gor po skali, v Jamarskem vrhu smo preiskali vse zijalke in prišli v Hudičev gradič brez lestve in vrvi. Zato danes prav lahko razumem današnji alpinizem.

Tomčeva koča na Begunjsčici ni bila oskrbovana. Ob razvoju planinstva v nadaljnjih letih je bilo treba misliti na novo postojanko in tako je prišlo do gradnje Vilfanove koče. Njene otvoritve leta 1908 sem se udeležil in tudi otvoritve Prešernove koče na Stolu, o čemer sem pa že pisal.

— — —

P. S. Nadaljnjih spominov ne bom pisal. Saj so pravzaprav obseženi v letnikih PV od leta 1926 dalje, ko sem kot načelnik tedanje Radovljiške podružnice SPD pošiljal vanj družstvena poročila, od 1928 dalje pa po prvem članku njih dolgo vrsto člankov, recenzij in literarnih reportaž. Tako je zame jubilej PV obenem štiridesetletni jubilej mojega sodelovanja, ko že hočejo vstajati nekje na obzorju temne zarje devetdesetletnega življenjskega križa.

Dve z Ratitovca

Vilko Mazi

I

Da je tega res že štirideset let? — Saj mi je še vse v tako živem spominu, kakor da je bilo včeraj ali predvčerajšnjim. Toda v planinski kroniki je nezmotljivo zapisano: Krekova koča na Ratitovcu odprta v nedeljo, 9. avgusta 1925. Dosti dolgo sem torej odlašal s to zgodbo, pa naj jo vsaj ob tem jubileju povem. Nekaj dni pred odčitvitvijo me je ustavil v mestu gluhi graver Ciril S.:

»Greste morda tudi vi na Ratitovec?«

Nisem bil namenjen tja, pa tudi kaj drugega nisem imel v načrtu za tisto nedeljo. Kar hitro sva se dogovorila, da jo pobereva že v soboto po kosilu.

Avtobus je bil takrat še neznan pojem. Potegnili sva jo s kolesi naravnost iz Ljubljane. Pošteno naju je žgalo tja do Česnjice, kjer sva »parkirala« v nekem skednju, oprtala primerno obložena nahrbtnika in se koj odpravila po bližnjici na Prtovč. Še za dne sva stopila v okrašeno kočo.

Ležišča nisva dobila. Oskrbnik je dejal, da so sobe zaklenjene, ključa pa da mu bo gospodar izročil šele po otvoritvi. En kot v jedilnici je bil še nezaseden. Tja sva potisnila nahrbtnika, ko sva ju olajšala za nekaj brašna, nato pa sva se stegnila vsak po svoji klopi in kmalu zadremala.

Gost tobakov dim se je valil po sobi in dušil petrolejko pod stropom, ko sem se prebudil v naraščajočem trušču. Po tleh in po mizah so ležali ljudje. Zmerom novi so še prihajali in iskali prostora. Vreščanje in hihitanje se je mešalo z godrnjanjem in kletvicami.

Šlo je že na polnoč, ko je nekdo divje zarobantil:

»Hudiča — dajte no že mir!«

Za trepetek je vse utihnilo, le moj gluhi soseda, ki je že ves čas po malem smrčal, da ga

razen mene nihče drug ni slišal, je zdaj kot nalašč krepko zažagal. Vse glave, iztegnjene v tisto stran, od koder je treščilo hudičanje, so se okrenile v najin kot.

»Srečen človek, ki jo more v tem šundru tako blaženo rezati!« je vzdihnil nekdo v nasprotnem kotu.

»Saj le norce brije, pa jih ne bo dolgo, iz mene že ne!« je povzel tisti, ki je terjal mir. Že se je vzdignil in iskal prehoda do naju z grozečo pestjo. Nemara bi bil res usekal, da ga nisem prestregel s pojasnilom o gluhoti mojega soseda.

»To je pa kaj drugega,« se je pomiril in krenil na svoj prostor. Nič več se ni oglasil, čeprav se je šunder kmalu spet znova začel in nadaljeval vse do jutra, vendar v znatno manjši meri.

Morda je ta ali oni vseeno malce zakinkal, zase vem, da nisem več zatisnil očesa. Le Ciril je vztrajno vlekel dreto, včasih malo tiše in s kratkim presledkom, kar je zmerom pomenilo, da bo koj nato odprl vse registre. Za spremembo je začel kdaj pa kdaj stokati v najrazličnejših menjavah. Morda se mu je pri tem kaj hučega sanjalo in ga utrudilo, zato je sledil daljši odmor.

Ko se je naposled predramil, je že sonce svetilo v na pol izpraznjeno sobo. Pomel si je oči, pretegnil roke in se obrnil k meni:

»Odlično sem spal. Pa vi?«

Ni mogel verjeti mojemu odgovoru, da je bil samo on tako srečen. Z vseh obrazov, ki so bili zdaj vanj uprti, je lahko razbral to potrdilo. S kretnjo na uho sem mu dal razumeti, da vso noč ni bilo miru. Sočutno je zmajal z glavo in pripomnil:

»Včasih je pa le dobro, če je človek gluh.« Vsi smo se zasmejali tej domisllici, le tisti, ki je šel ponoči s pestjo nađenj, je zabrundal: »Primojduš mi je žal, da ga nisem prebunkal!«

Napeto smo se spogledali nad to surovo opazko in kdo ve, kaj bi sledilo, da se ni ta hip oglasila pred kočo harmonika. Vse je planilo ven. Tudi mene je vzdignilo.

Ciril je začudeno gledal in odpiral usta, kakor riba, ki jo vržeš na suho. Rad bi bil vprašal, kaj se je zgodilo? Pokazal sem mu kretnjo za harmoniko. Koj je bil za mano. Resda od harmonike ni imel nič, vseeno se je veselo motal med prešerno razigrano množico v lepem sončnem dnevu. Kar stožilo se mu je, ko sem mu popoldne namignil, da bo treba v dolino.

»Imenitno je bilo, naravnost nepozabno!« se je pohvalil med potjo. Prav, da mu nisem povedal, kakšen »Damoklejev meč« je visel nad njim vso noč.

II

Neke junijske sobote, malo pred zadnjo vojno, sem jo sam kresal po napetem gozdnem kolovozu nad Prtovčem. Zelo soparno je bilo. Čeprav sem že onkraj zaselka potegnil srajco s sebe (takrat po hribovskih krajih še niso bili tako ravnodušni do takega »pohujšanja«, kakor zdaj), me je znoj kar oblival. V gornjem koncu gozda me je zajel močan duh cvetočega negnoja (*Laburnum alpinum*). Toliko te zlatorumene lepote na razmeroma majhnem prostoru še nikoli nisem srečal. Roji čebel in drugih medoljubnih žuželk so brneli okrog mene. Rad bi jih bil kaj dlje ogledoval in poslušal, toda nebo se je pričelo sumljivo mreniti. Nekje za hrbtom je zaropotalo. Pohitel sem po okljukih, da bi čimprej dosegel varno streho planinske kočice. K sreči mi je uspelo. Toliko da sem zaprl vrata za sabo, se je ulilo kakor iz vedra.

Skoraj bi bil pozabil, da me čaka naročeni čaj na mizi, tako zaverovan sem opazil, kako besno je pljuskalo po oknih, jaz pa tako lepo na suhem... Gledati nevihto iz varnega zavetja, mi je bilo vselej v velik užitek, takšno pa, ki sem ji za las ušel, še neprimerno večji. Toda tokrat sem bil nenadoma obenj.

V kratkih presledkih divjega pljuskanja na šipe sem zagledal človeka, ki se je pod frfo-tajočim dežnikom trudoma opotekal h koči. Koj mi je prišlo na misel, da bi utegnil biti to primarij dr. P., o katerem sem vedel, da mu je Ratitovec posebno pri srcu, pa še to, da v hribe ne gre brez dežnika.

Do kraja upehan je stopil v sobo. Kar teklo je z njega. Kljub dežniku mu celo v nahrbtniku ni ostala suha niti ena sama nitka.

»Kaj takega pa še ne!« se je okrenil k preplašeni oskrbnici, ki je prihitela za njim. »Le v kaj naj se preoblečem?« je obupano iztezal roke po razmetanih stvareh na mizi. Tolažila ga je, da se bo že kaj dobilo in ga povabila v kuhinjo.

Ko se je čez nekaj časa vrnil, oblečen v staromodno žensko krilo, ogrnjen s posteljno odejo in obut v visoke rdeče copate, me je pogledal v očitni zadregi in se trpko pošalil: »Ste mor-da fotograf?«

»Škoda, da nisem; kar čeden posnetek bi bil to, gospod primarij.«

Kakor da ga je nekaj pičilo, je skočil proti meni, s kazalcem preko našobljenih ust: »Pssst! — samo primarija ne (je skoraj šepetal), da tega ne sliši oskrbnica!«

»Prava reč, če...«

»Ne, ne, nikakor ne!« me je prestregel. »Z oskrbnici planinskih koč imam svoje izkušnje. Ne rečem, da niso pošteni in postrežljivi, ampak molčati ne znajo, prav tako kakor brivci. Če se ti primeri kaj takega, kot se je zdaj meni, bodo čenčali o tem vsakomur, kdor jih bo hotel poslušati, zlasti še, če gre za kako znano in veljavnejšo osebo. Takrat bodo stvar napihnil z raznimi izmišljotinami, da bo postala še zabavnejša.«

Opazil je, da nejeverno zmajujem z glavo, ter dodal: »Morda mi ne verjamete, vendar je tako. Seveda so tudi izjeme, kar pa le potrjuje pravilo. Poglejte, kak študent na primer ne bi bil v takem »kostimu« nič posebnega. Jutri ga še v misel ne bi več vzeli. Kakor hitro pa veš, da je taka našcemljena prikazen pred tabo župnik, ki si ga misli v prazničnem ornatu pred oltarjem, ali sodnik, ki v slovesni uradni halji in baretki razglasa razsodbo, ali pa zdravnik, kakor se ga spominjaš iz ordinacije, je v tem trenutku le več ali manj smešna karikatura.

Taki smo pravzaprav vsi, le s to razliko, da znamo biti cni pri tem bolj, drugi pa manj diskretni, kakor nas je pač obrusila takozvana vzgoja. Radi se zabavamo, ampak neradi na svoj račun. Da, da, tako je...«

Medtem se je vrnil k svoji mizi in pobral z nje mokro ropotljo, da jo odnese sušit. V vratih mi je še enkrat s kazalcem na ustih dal znamenje stroge molčečnosti in jih tiho zaprl za sabo.

Mladinske odseke že zdaj obveščamo, da bo imela »Pot Gregorčičeve brigade« najbrž tri trase. Ena bo povezala Korado (Kobalarja) s Kambreškim, Kolovratom, Fonl, Livkom in morda še Matajurjem, druga Tolmin s Tolminskimi Ravnami, tretja, najbolj planinska, pa Tolminske Ravne, Čadrg, Javorico, Pretovče z vasmí Krn in Vrsno.

28. avgusta ob 11. uri dopoldne bo na Vrsnem slovesna otvoritev odkupljene Gregorčičeve rojstne hiše, združena s srečanjem borcev Gregorčičeve brigade, mladinskih planinskih ekip, planinskim taborom in udeležbo gostov iz vse Slovenije.

Vabimo slovensko planinsko javnost, da se slovesnosti na Vrsnem udeleži po svojih zastopstvih.

AILAMA se je leta 1965 imenoval nanovo ustanovljen tabor sovjetskih alpinistov. Finansirali so ga s 100 000 rublji, vsi tabori v Kavkazu, Pamiru, Tienšanu in Altaju pa so dobili od zveze 1,5 milijona rubljev, povrh pa še nove jeepe, kamione in sanitetne avtomobile. Po načrtu je šlo skozi te taborne 13 000 alpinistov, od tega 5000 novincev, 5000 takih, ki so plezali III.—IV., 2000 pa je bilo »vrhunskih«. Za 20-дневno bivanje v taboru je dalo 9000 alpinistov po 32 rubljev za polni penzion, opremo itd. 3000 pa jih je bilo v taboru zastoj (»s put-tërko«).

Poleg 19 stacionarnih taborov so leta 1965 odprli še dve filiali, eno v centralnem Kavkazu (Digorij), ki pripada taboru »Torpedo«, drugo pa v Pamiru v vznožju Pik Lenin, da bi alpinisti lažje prodrli v oddaljena področja. Po 110 alpinistov je bilo na inštruktorskem tečaju v taboru Shelda in Ala-Arča v Tien-Sanu, da si pridobijo naslov »mlajši inštruktor« (podinštruktor). 42 navez (400 mož) je absolviralo ture za pridobitev naslova »mojster športa«. Imeli so tudi reševalske preizkušnje, 19 mostov s po 6 možmi.

150 000 000 GLEDALCEV v 14 deželah je na televizijskih ekranih gledalo jubilejni pohod na Matterhorn po grebenu Hörnli, 100 let po Whymperjevem vzponu. Evrovizija je vzpon prenašala v petih delih: 20 minut na koči Solway, pol ure na Rami (oboje dopoldne), pol ure na vrhu in pol ure na mestu, kjer so se ponosredili Whymperjevi tovariši, začetek pa so snemali na koči Hörnli. Tehnične težave niso bile majhne. Signali v globoki in ozki zermattske dolini, za katere je potrebna cela vrsta kratkovolvnih zvez, morajo biti od postaje do postaje optično vidni. Samo za zvezo med Italijo in Švico je bilo potrebnih 800 delovnih ur, 500 aparatov, pet fiksni in dve prenosni kameri in pet kilometrov kablov. Po ena fiksna kamera je bila na Gornerju in pri Schwarzzsee, dve nadaljnji pri koči Hörnli, peta pri koči Solway v višini 4003 m. Dve kameri brez žice so imele naveze s seboj.

TONI SCHMID, ki je z bratom Francem 31. avgusta 1931 prvi preplezal severno steno Matterhorna, je zapustil zanimiv opis tega zanosnega vzpona, ki je še danes trd preizkus za najsposobnejše. Po 34 letih so bili objavljeni še razni fotografski dokumenti o vzponu. Na razpologo jih je dal Franz Schmid, danes upokojeni smučarski učitelj bavarskih deželnih policistov. Naj navedemo nekaj značilnejših mest iz Toni-jevega opisa: ... kakor plamenec steber je v večerno nebo štrlel Matterhorn v prabitni veličini. Pol ure pred polnočjo sva se spla-

zila iz bivaka v toplo noč, Matterhorn pa je kakor grozeča pošast s svojo senco požrl vso dolino z bivakom vred... Nahrblnik je vzel brat, v njem so bili ledni in navažni klini, vponke, lavinska vrstica, vreča iz gumiranega batista za bivak in nekaj brašna. Jaz sem oprtal dve vrvi po 40 m in dereze. Okoli dveh sva se oglasila v koči Hörnli in naprosila oskrbnika, naj opozori vodnike, naj čim manj kamnov pošiljajo v severno steno... Ob štirih sva bila pri vstopu v steno. Ker pa je bila še tema, sva se v neki levi pri sveči navezala na obe vrvi... Po četrty uri sem se zagrizel v 60° ledeno strmino, ne da bi sekal stopinje. Treba je bilo hiteti, da naju sonce ne bi dohitelo v tem delu... Vrvi so zmrzle, znanilci noči so že prodrli v dolino in se plazili krišku. Okoli naju so se cefrale megle. Ali se je vreme zarotilo proti nama? Če se vreme preobrne, veva, kaj naju čaka v tej steni. Težave so rasle, moči pojemale. Gledala sva za bivakom, nikjer prostora. Končno najde Franz m² ravnega sveta (aneroid je kazal višino 4150 m). Preden sva se namestila, se mi je utrgala skala, na kateri sem stal. K sreči sem se z rokami ujel in obvisel na njih... Ob pol desetih zvečer sva si uredila prostor za bivak, zabila nekaj klinov, se nanje privezala in zlezla v spalno vrečo. Čepela sva in vso noč mislila na to, da bi ja ne izgubila ravnotežja. Pospravila sva skromno večerjo; kruh, slanino, sir, suho sadje, da sva si privezala dušo. Nad nama se je svetilo in bliskalo zvezdnato nebo, orjaško vesolje. Imela sva občutek, da nekam ploveva, da sva se ločila od zemlje... Tenki gumijasti strok okoli naju ni vzdržal mraza. Minute so bile dolge kot ure. Sklepetala sva z zobmi in čakala, kdaj bo sinil prvi žarek. Ob sedmih sva se šele spustila v zadnji napad. Franz je kmalu nato že hotel kapitulirati, češ da ni prehoda, jaz pa nisem bil za to: »Poskusi na desno,« sem zavpil. In res se nama je posrečilo prečiti in doseči globoko zasneženi žleb, ki naju je popeljal k vrhu... Veter je postal vihar, začelo je treskati, zrak je bil poln elektrike... Ob dveh sva bila na vrhu, levo od italijanskega znamenja. Kaj nama je bilo zdaj mar viharja! Pohitela sva po grebenu in poiskala zavetje pod previsom, se stisnila pod gumijasto vrečo, si stisnila roko in zataknila tablico čokolade. Nisva mogla verjeti, da sva ušla iz grozovite stene, ki nama je valila nečloveške težave nasproti... Narava pa je besnela dalje. Celi snopi strel so se prasketaje valili po grebenu... Ko se je vreme za spoznanje poglelo, sva sestopila po švicarskem grebenu. Za naju je bil spričo stene lahek. Pod Ramo je nevihta zahrumela v ponovni napad, še hujši. Vrv nama je zledenela in nama je bila bolj v napoto kot v pomoč. Obleka se je spremenila v leden oklep. Ob pol šestih sva

stopila v kožo Solvay ... kjer naju je oam-mil dolgo zaželeni sen.

Naslednje leto se je Toni Schmid smrtno ponesrečil v severozapadni steni Wiebach-horna. Odpovedalo je varovanje ob cepinu (takrat verjetno še »statično«).

PLANINSKI POHODI, bolj ali manj tek-movalnega značaja, nekake inačice naših orientacijskih pohodov in v nekem smislu tudi transverzale, se uveljavljajo zadnja leta tudi na zapadu, predvsem v Švici, kjer so bili še nedavno zoper vsako tako obliko, ki bi dišala po množičnosti. Sekcije SAC so 26. septembra 1965 organizirale »gorske marše« s sedmimi različnimi cilji. Prijavilo se je 380 skupin z 2953 udele-ženci, na startu pa se je javilo 322 skupin z 2331 člani. Manjkajoči so odstopili zaradi silne odjuge, ki ji je v mnogih krajih sledi-dilo neurje in snežni zameti. Kljub temu je marš opravilo čez 2000 planincev, vse kontrole, starti in cilji so bili dobro zase-deni, na ciljih pa so se razvile ljudske ve-selice. Udeleženci so se udeležili marša na svoje stroške, kar pomeni, da je med planinci še dosti idealistov kljub komerci-alizaciji športa in kljub »pomehkuženi mladini« — pravi švicarski komentar. Da-lje hvalijo prvovrstno opremo, ki so jo imele s seboj trume izkušenih »popotni-kov«, med njimi mnogo mater, očetov, mladincev in otrok. Planinski organizaciji SAC je pomagala ŠVZ (švicarska promet-na centrala). Predsednika organizacije sta ves čas držala na terenu. Vse je šlo mirno brez nesreče in v imenitnem razpo-loženju. Obljubljajo, da bodo ta način po-speševanja izletništva, popotništva in dru-žabnosti v švicarskih planinskih krogih še bolj razvili. Če bo šlo tako naprej, bomo morali množičnost in organizacijske oblike, ki jih terja, uvažati mi iz dežele strogega planinskega individualizma.

ENERGETIKA v alpskem prostoru je, sodeč po poročilih iz Švice in Nemčije, pred razpotjem. Neue Züricher Zeitung (3. 8. 1964), »Nationalzeitung« (6. 8. 1964), gla-sila o varstvu narave in domovine 1965, Mitteilungen des DAV (sep. 1965) pišejo o skrbih energetske družbe, ki oskrbuje z energetiko Engadin in švicarski narodni park. »Beli premog« je v Alpah odigral, tako praviijo znanstveniki, gospodarstveniki in varuhi prirode. Črni premog, nafta, atomska energija bodo morali priskočiti na pomoč, vode ne bodo zmogle vsega, četudi bi jih izrabili vse do kraja. Tako v Švici. Na Bavarskem so že pred 15 leti mislili, da bodo krili vse potrebe po ener-getiki z alpskimi vodami in niso poslušali varuhov prirode, ki so opozarjali, da bi to lahko načelo osnovno produktivnost de-žele. Danes je na Bavarskem že nekaj

atomskih central, še več pa jih je že v načrtu.

Na Bavarskem praviijo, da je izrabljenih 72% vodne energije, vendar so že pred leti odprli atomski rek v energetiki. Na-čela varstva prirode je sprejela tudi vlada. Ni dvoma, da bodo ta načela uveljavljena v vsem alpskem prostoru, v Avstriji, Ita-liji, Franciji, Švici in tudi pri nas. Prehod od vode na atomsko energijo ne bo lahak, čeprav danes mnogi energetski strokov-njaki že priznavajo, da atomske centrale niso nič dražje. Konec koncev tehnika in gospodarstvo nista za to, da bi uničila naravo, ampak da bi z njo služila človeku. Ugovor, da bi bil atomski vir energetike za človeka nevaren, je zavrnil prof. Clif-ford K. Beck (ZDA) takole: »V ZDA se pri 246 reaktorjih, ki imajo skupaj 1000 obrat-nih let, še ni pripetilo doslej ničesar, kar bi škodovalo človeku.« Sred Berstrom pravi: »Ni bolj varne poti do energetike, kot je atomska. To je toliko bolj pomemb-no, ker je konservativno pridobivanje energetike z alpskimi vodami samo v letih od 1959 do 1963 terjalo 3000 človeških živ-ljenj. (Rivadelago, Fréjus in Longarone), med njimi tudi mnogo mater in otrok. Posebno nevarne so visoke vode v Alpah, kjer nastopijo katastrofe kakor potresi, ne da bi jih mogli napovedati ali preprečiti. Pri atomskem viru pa bi bila na delu vedno kontrola človeške moči.

Če bo atomika nadomestila hidrocentralo, bodo dosedanja umetna jezera še vedno lahko uporabna za napeljavno »daljnovod-nih vodovodov«, oživel pa bodo spet mrtvi rokavi alpskih rek, žrtve sistematične iz-rabe alpskih voda (Isar, Maggia, Eisack itd.). Treba je imeti na umu, da vode kri-jejo le majhen del potreb po energetiki (v Švici 20%, na Bavarskem 15%). Ker potrebe po energetiki rastejo, je torej iz-raba alpskih voda za te namene še toliko manj smiselna. Preokret je torej tu, k sreči v času, ko »beli premog voda« še ni docela izkopan. Ostanki so kulturna do-brina, ki se je ne smemo dotakniti. Zani-mivo je to, da je do tega spoznanja pomagala dinamika gospodarskega raz-voja, ne pa toliko kulturna valorizacija pokrajin.

199 AVSTRIJSKIH GORSKIH NASELJI je vključenih v novi stil letovišč. Naselja nudijo preprosto kmečko gostilno, pre-proste penzione in udobne sobe pri pri-vatnikih. Imenujejo jih »vasi miru« in so raztresene od Vorarlberga do Burgenlanda. Informacije o njih se dobe v vseh agen-cijah avstrijskega turizma. Ni odveč be-seda, da je turizem znanost, a to taka, da se morajo njeni izsledki v praksi uporab-ljati elastično, tako kakor ustreza naglici današnjega življenja.

V gosteh pri stari znanki

Posvečeno 70-letnici Planinskega
Vestnika

Francè Avčín

Niti mislil nisem, da se bova še kdaj videla, kamoli da bi verjel. Kajti daleč je ta moja stara znanka, skrita daleč v Oisansu, najbolj divjem gorovju Alp. Pa je naključje hotelo, da sem dobil to, kar se za ameriške profesorje na univerzi razume samo po sebi: svoj sabbatical year, sobotno leto, prosto leto vsakih sedem let službe, da si osvežiš znanje, da spoznaš pamet drugih dežela, si očistiš obzorje, podereš zrasle plotove in zopet postaneš svetovljan. Tudi na to nisem niti pomislil, pa so tri štipendije UNESCO¹ zašle v Ljubljano, po kakšni nepazljivosti najbrž, znašle so se na Elektrofakulteti, trije smo se javili, bolj za poskus kot zares in glej čudo, vsi trije smo dobili! Moral bi v Nemčijo v obupno ravninski in nemški Braunschweig. Bonnska vlada pa je nevarno zverino bivšega partizana odklonila in nihče ji ni bolj hvaležen kot on sam. Kajti naslednja možnost je bila Grenoble, francosko akademsko mesto, »ville accueillante et hostile au bruit«.² To slednje žal ne drži več, pač pa je Grenoble slejkoprej izhodišče za najvišje gore Evrope, za Mt. Blanc, in še bolj za divjine Oisansa. General de Gaulle je jugoslovanskega partizana sprejel takoj, čeprav nad francoski mi ni preveč navdušen.

Ko sem aprila letos odhajal, mi je domovina naklonila zadnjo tolažbo: za Trzičem (Monfalcone) so se nad gole obronke slovenskega Krasa dvignili v jasno nebo Julijci, beli in vzvišeni, od Črne prsti do Kanina, visoko nad vsemi sam Triglav, v sredi pred njimi pa Matajur. Prav z njim sem se bil poslovil od slovenske zemlje. Nisem mogel od okna domala

do Piave, fiume sacro della patria³, ko je privid dokončno utonil v čadu. Sédel sem, vzle iz žepa svoj rdeči potni list, sopotnika na vsaki rajži v tujino, varuha tudi v težkih dneh borbe za naš obstoj: Prešerna, malo, še predvojno žepno izdajo v rdečem usnju. Do Švice sem ga prebral vsega, do Francije še Gradnika, Župančiča imam prav tako. Kaj mi še more tujina!

CNRS v Grenoblu⁴ me je na mah posvojil in osvojil. Akademski široki duh vsepovsod, ustvarjalno delo namesto večnih jalovih naših sej, vse na razpolago, vsi viri znanosti tega sveta odprti vsakomur na stežaj, znanosti, ki se ji, neizpolnjeni mladostni ljubezni, posvečam vsaj na jesenja leta. In mnogi stari prijatelji, zlasti inženir Louis-Slavko Gorjup, sin bistre Soče, doktor moje fakultete, hribovec in grenobleški slovenski elektrotehniški konzul brez konzulata; pa Louis Juppert, športnik, smučar, alpinist, ki Jugoslavijo pozna bolje od mene. Tudi njega bi bil skoraj požrl montblanski led, na enako zahrbtn način kot mene, s plazom gnilega snega v razpoko. A še sva tu, polomljene kosti sva si izlizala, kopriva ne pozebe. Tako zopet hodiva v goré, malo ponižneje sicer in spoštljiveje kot pred opominom, vztrajno pa nič manj.

Tako me je bleščečega se majskega dne poklical Juppertov telefon: Gremo v Oisans! Na mestu sem dezertiral iz strogega Laboratoire, šef — sam profesor moje sorte — je ne le razumel, še vzdihnil je čez instrumente: »Oh, ko bi le mogel z vama!« Odpeljala sva se v srce Oisansa. V St. Christophe-en-Oisans sem obiskal poslednje bivališče osvojitelja svoje znake, père Gasparda. Na skromnem grobu neke matere poleg njegovega sem bral večno resnico: »Rien ne peut ici bas remplacer une mère«.⁵ Res jc, tudi matere Narave ne. K njej sva se zatekla z Louisom vsak s svojo bôljo. Ni lahko ostati v življenju sam, živeti v tujini sam prav tako ne, Slovincu še posebej.

Težko sva tovorila proti koči Refuge de Châtelaret. Po širni sneženi dolini je vodila najina pot. Končno prva živalska sled: beli zajček! Pri nas bi jih bil videl spotoma že nešteto gamsjih, tu pa je vse kot mrtvo. Štirje milijoni francoskih lovcev — res je, 4 000 000! — in najmanj še toliko divjih zraven, poskrbi, da

¹ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization — Organizacija združenih narodov za vzgojo, znanost in kulturo.

² Gostoljubno mesto, ki sovraži hrup.

³ Piave, sveta reka domovine.

⁴ Centre National de la Recherche Scientifique, francoski center za znanstvene raziskave.

⁵ Nič ne more tu dol nadomestiti ene same matere.

se vsaka divjad, ki sploh utegne zrasti, brž preseli v lonce. Pa imajo v Franciji mesa vseh vrst na pretek. In vprav lovski čuvaji, da so sami najhujši krivolovci, so mi pravili. Škoda, ko bi divjadi lahko imeli mnogo, če bi se ukrotili in sprejeli primeren lovni sistem, na primer našega. Toda to je proti njihovi tradiciji neomejene svobode, prost lov, da je pridobitev same francoske revolucije. Lepa lovska svoboda brez divjadi!

Nočilo se je. Tam kjer se dolina rahlo prelomi, sva se končno zopet zagledala z mojo staro znanko, po poldrugem desetletju domala: temno se je pela v zvezdnato nebo LA MEIJE. V odsvitu sončnega zahoda je še rdelo njeno zapadno stolpovje, z vzhoda pa je mesečina že osvetljevala s stekleno svetlobo snežne dragulje vrh sedmerih ostrih konic njenega diadema. Ledeno je velo od nje, čisti zrak višine štirih tisočev je padal v zamračene doline. Sedla sva in dolgo molčala, v nemih mislih z njimi, ki so nama najbližji. Vedel sem, kje tavaajo in blodijo njegove, brezupno iščoč umrlo življenjsko družico.

Če je Mt. Blanc monarh francoskih Alp, potem je La Meije njih kraljica. Res ni najvišja, niti v Oisansu ne, Barre des Ecrins jo presega po višini (4102 m). Meji manjka celih 17 metrov do štirih tisočakov, res je, a ni že kraljevsko, kar je najvišje.

Ob polni mesečini sva dosegla Châtelaret. Kar nisva mogla v kočjo ob toliki prelesti, La Meije enneigée au clair de lune⁶, tega ne doživiš več. Kot da ostri vetrič prinaša od nje rahle zvoke Debussyja! V kočji naju je odprtih rok sprejel priljubljeni Pierre Paquet, nekdanji sloviti gorski vodnik starega kova, sedaj oskrbnik one tople človeške vrste, ki v današnjih zmaterializiranih časih dokončno izumira. Takoj sva bila v pogovorih, brž pri Stazi. Takrat še Černičevo jo je ujeto s tovarišem v zaledeneli steni reševal izpod vrha Ailefroide iz nenadnega vremenskega preobrata, tako značilnega za te divje gore. Smehljaje se je kar spričo žene — ves Francoz — priznal, da je šel z Juppptom ponjo predvsem zato, ker je bila — ženska in mlada...

Zjutraj smo zaležali, Paquetov pinard⁷ je bil kar predober. Bleščéči grand beau⁸ je že vse vrhove oblival s svojim soncem, ko smo zapu-

ščali kočjo. Vsa obnovljena je sedaj, ko je pred leti — takrat, ko sem jo videl prvič — zaslužila v najboljšem primeru primeren zaboječki dinamita. Bili smo štirje, ponoči sta prišla še dva inženirja tvrdke Pomagalski, najčistejšega francoskega rodu, seveda. Ti nekdanji Poljaki grade tam domala vse žičnice, pa sta si morala ogledati svet okrog Promontoira, da bi potegnili nanj tovrno žičnico izpod stene. Tja bodo štirje vojaški helikopterji donášali gradivo za novi refuge, brigada vojakov alincev pa bo gradila. »Tako vojska pri nas vsepovsod pomaga planinstvu in s tem ljudskemu zdravju, tako je od nje tudi kaj koristi«, so mi pojasnili.

Še pod belo strmino proti Meiji sem zaslišal daleč daleč nekje gruleči glas, ki me ob njem kar prešine: ruševce je pel! Kot na Planini za Skalo, kot v Plazeh, kot na Strelovcu, pod Raduho, v Kotu, na Vrtaškem vrhu, kar vrtelo se mi je spominov. Pel je Soncu, na kakem macesnu ob tej zanj pozni uri, v nepristopnem svetu kje, varen pred vsemi strelci in tudi pred orli, saj so strelci tudi te pospravili do kraja, da jih vidiš le še v zoološkem vrtu. Nič bolj žalostnega kot orel v kletki. Šele novembra lani so jih končno le zaščitili. Pel je ruševček venomer kot živa urica, pel kot onega majskega dne opoldne na Voglu, ko tam še ni bilo raznih vlačug, mislim jeklenih. Pod steno smo se ločili, oni pod Juppptom vodstvom na prižnico Promontoira delat z instrumenti, jaz pa smučil na noge in naprej proti Brèche de La Meije, visoki škrbini (3357 m) med La Meije Occidentale in Rateaujem. Ostal sem sam. Nič lepšega, da le na ledeniku ni razpok in da le ni megle. Razen vojne in vsega, kar je z njo v zvezi, ne sovražim ničesar bolj iskreno kot ti dve gorski nakazi združeni. Počasi sem se vzpenjal, deseturno zdenje med bukvami nad formulami, čeprav še tako čudovitimi, a šest dni v tednu skozi dva dolga dčževna meseca v mestu brez pravega gibanja, to je brez gora, vse mi je zlezlo v kosti, da sem se znašel že v stanju razkrajanja. Bolela je glava, upiralo se je v želodcu, vrtoglavica se me je lotevala, srce je razbijalo, sonce pa je žgalo ncusmiljeno kot v peklju. Kepe snega sem si deval pod kapo, da je ledeno zatekalo za vrat, pa je malo odleglo. V širokih ključih sem se dvigal med debelo prekritimi razpokami. Končno sem dosegel skale pod škrbino. Obupno strma sled je držala nanjo po ozebniku tesno ob prvi steni Rateau-ja. Zabil sem smučil v sneg, še enkrat

⁶ Snežena Meije v mesečini. Debussy je znan francoski skladatelj, znana je njegova »Mesečina-Clair de lune«.

⁷ Lahko namizno vino, v francoskem narečju.

⁸ Pomeni okrajšano »Grand beau temps«, najlepše vreme.

počil, si načrpal v pljuča kisika, palici v roke in hajd v ozebnik! Le kako bo šlo brez derez? Te skrbi sem bil brž odrešen, kajti segreto skalovje je sevalo naravnost v ozebnik, pa se je sneg prediral obupno. Pogrezal sem se v gnilec do pasu in čez, nobena stopinja ni več držala, prepozen sem bil, ta presneti Paquetov pinard! Ura zamujena, ne vrne se nobena.

Preprosto nisem mogel več navzgor. Dobro, da me ni videla Juppetova hčerka Claudie, ki se o takih, kot sva midva z očetom, izraža z značilnim posmeškom skozi neogibni žvečilni gumi v jeziku moderne mladine: des ppm (passe pas la montagne = ne pride več čez goró); des pca (pas côté à l'Argus = nima več cene na Argusu, francoskem tržišču starih avtomobilov); des bpc (bons pour chrysanthèmes = dobri le še za med krizanteme, na parah); de la vpa (viande pour asticots = meso za mrliške črve) itd., itd. Rač bi jo videl smrklo lušno, simpatično tule v tem prokletem žlebu. Pa ni skrbi, tako se previdno drži le žičnic, če pa že res mora v hribe, potem se prav rado obesi na pete tem zaničevanja vrednim ppm, pca, se mimogrede prilepi tem bpc, vpa in kar že vse smo; železček ni v redu pa jim blagovoljno odstopi nahrbtnik, jim milostno dovoli priti smučino, skrbeti za smer, paziti na plazove, ogibati se razpokam, najti kočo, skuhati večerjico, pomiti posodo, pogreti posteljico in — plačati seveda, tristo zelenih hudičev!

Naposled sem le pogruntal pravo tehniko, edino možno: po romarsko! Seveda, tako se gre h kraljici Oisansa po kolenih! Obleka bo mokra, a kaj bi to pri tolikem soncu! Tako sem se počasi le dvigal. Iznenada glasovi nad menoj, vse bliže in bliže. Glej, dva možakarja se spuščata k meni, navezana, s cepini varujeta, le kod sta se vzela? Pozneje sem videl, da sem bil njune smuči pod skalo prezrl. Odšla sta pametnjakoviča navsezgodaj, pa sta sneg imela še trd in smučala bosta po sreću. Kmalu smo skupaj. Bonjour, Monsieur, quel grand beau jour!⁹ in že smo v pogovorih, kot da se poznamo že leta, kot da nam nad glavami ne vise tone prevesnega skalovja. Dva stara planinca sta, dva tistih nas ppm itd., ki tako v tujini kot v domovini še lazimo po gorskih poteh, mladini že nerazumljivih. Vse je starinsko na njima, vse oguljeno in obnošeno, nič rdečih dokolenk in puloverjev, ki le z njim kaj šteješ, v Franciji kot doma.

Jugoslovan? Tito! Seveda je takoj padlo tudi neogibno vprašanje, ki mi ga političnemu antitalentu v mojo zadrego zastavljajo vsepovsod, da se ga že kar bojim: kaj da mislim o njihovem Generalu, o de Gaullu? Pa sta me kar prehitela, kar sama. Francozi se ob tej vsakakor enkratni pojavi sami ne znajdejo, kaže. Le Général je kljub vsemu in vsem navkljub le dedec, vretenčar, tak s hrbtnico ne pa mehkužec z glisto v hrbišču, kot toliko drugih. Spoznal je, da gospod bog ni Američan, še ni Američan. In le eno pozna: la France, svojo Francijo, če je to danes pametno ali ne. Da bi pri tem mislil predvsem nase, kot večina politikov, tega mu bogme nihče ne more očitati. Šele ko je on amerškemu žrebcu dodal francoskega škrjančka, je pasteta postala Francozom užitna, saj je — škrjančkova! Če gre danes na volitve, bo izvoljen, pa ne zaradi tiste svoje bombice, od vseh sodobnikov je pač še najbolj sprejemljiv. In če bo Francoze malo osvobodil njihove za današnje čase že kar preveč prešerne svobode, ki si jo povsod dovoljujejo, jim bo le koristil, da začnemo z razbrzdanim cestnim prometom. Tako onadva. Dodal sem rahlo zapoznelo misel nekega diplomata iz vzhodnega bloka, da jih je prav de Gaulle naučil osnovne razlike med odvisnostjo in sodelovanjem. General je bil tudi, ki je dejal: kar seštevajmo topove, rakete, bombe, a ne pozabimo na moč ideje, vsemogočnosti ustvarjalne besede. Na to pa sta vso sliko iznenada izbrisala z enim samim, značilno francoskim stavkom: »Oh, oui, beh, vous savez, mais quand-même il n'y a rien de plus dangereux qu'une femme et un général qui vieillissent!¹⁰ »Et bonne course, Monsieur!¹¹ In že ju je odneslo.

Politične geometrije nisem nikdar prav doumel, kajti linijo sem si dolgo predstavljal kot premico. Odkar pa sem opazil, da je tudi svinjski repček lahko linija, je ne skušam razumeti. Vendar mislim, da je Le Général pod La Meije le doživel določeno priznanje. Podobno kot takrat, ko mi je nobelovec Louis de Broglie, princ ne le francoskega plemstva temveč princ najvišje fizike predvsem, dejal, da si šteje v veliko počastitev, ko ga je pariški časopis prinesel na drugi strani, takoj za uvodnimi oblinami neke takratne Brigitte Bardot. Saj je res vprašanje, kaj je temu svetu važnejše, kaj mu zares vlada, sila ali ljubezen,

⁹ Dobro jutro, moj gospod, kako čudovit dan, kajne!

¹⁰ Oh, že res, seveda, toda vendar ni nič tako nevarnega kot ženska in general, ki se starata.
¹¹ Pa srečno pot, oz. turo, gospod!

znanost ali ženska? Ce sont les hommes qui font l'Histoire et les femmes qui font les histoires¹². Kaj, če je vprav obratno res? Nepričakovani razgovor o visoki politiki na našem, to pot res najvišjem mestu, je izzvenel prijetno po francosko. Požvižgajo se oni na vse politike, dokler se jim dobro godi, razen tistih, ki jim politika dobro nese, ki od politike žive. In katera politika ne nese?

Poživilo me je to srečanje, tako človeško, kot je mogoče le v trdih gorah — in v Franciji, seveda. Videl sem ju, kako sta v mogočnih plužnih lokih previdno krmarila v dolino, po najlepšem srečju... Ti Francozi, kolika samostojnost in kolika brihtnost, kamor pogledaš, le kje so se izučili. Kar nekam laže sem se kopal v strmino, kar odleglo mi je. Sploh je bilo, kot da padajo z mene luskine civilizacije, kot da se levim iz njenih nezdravih, preozkih lévov. Zdravje je lezlo vame kar samo z vsch strani in ko sem pogledal čez škrbino na ledenike Meijine severne plati tam nad La Grave, sem od doline ozdravel dokončno. Zmetal sem s sebe vse, kar mi ustvarila mati Narava, še uro, da mi ta mali zlodej s svojim štetjem sekund ne bi celo tam gori meril časa, ki mi je še odmerjen. Gol sem legel na toplo gladko ploščo dobrega starega granita in se zagledal v rdeče Meijine stolpovje visoko visoko med meglicami v nébesu. Vrnil sem se za poldrugo desetletje nazaj kot v sanjah. Sanje so menda edino, kar se na tem svetu še ne prodaja.

Prav tak blesteč dan je bil, ko sva z Darotom Dolarjem prečila La Meije. Eno samo veliko uživanje, imenitni spusti ob vrvi; topla, čista skala, trdna kot kost; mala Parižanka Annie v rdeči jopici in gromozansko prevelikih, zadržno ne njenih godasses¹³. Nek dilber¹⁴ jo je še napol otroka zvlekel na to znano nevarno pot. Če te na Meiji ujame, težko se izmažeš. Tako sva ji, drseči po prijetni ta gvišni nogici tresoč se prave noge naravnava na stope midva — se pravi Daro, seveda! Sreča nad listkom v konservi na vrhu s slovenskimi podpisi: Miha Smrčarjev, Matevž Frelihov, Gandi, kaj vem kdo še vse, a sami Jeseničani; še zad-

nji spust, že na ledenik, Daro z vponko, da je kar žvižgalo po vrvi in ga je Annie po tem občudovanju krstila za »le monsieur qui descend à zzzzzz!¹⁵. Končno brezkončni sestop preko ledenika Tabuchet in zadnji vzpon od potoka onih nesrečnih sto metrov navzgor v vas, opetovano priznано najtežji del vse ture. Grenobleški profesor Dodero, podpredsednik FFM¹⁶ nas je takrat vzel pod svoje okrilje. Tudi njega ni več. Tako Daro Dolar ne bo nikdar več devaluiran do kraja kot takrat, ko se je zlati pokojnik zmotil in ga ogovoril z »Monsieur Dinar«... Dodero je prvi preskušal vrvi dinamitno, na padeč, kar jašek dvigala svoje fakultete je porabil v ta namen, dokler ga zaradi pošastnih treskov in pretresov niso izgnali — na streho. In velik prijatelj Slovenije in Julijcev je bil. Ko pa mu je umrla žena, njegov dobri duh, je stari profesor ves izgubljen in neboljen kmalu zatem na nekem izpitu še sam klonil trudno glavo nad šolsko klop.

Táko mi daj smrt, ti velika Narava, bliskovito: strela na vrhu, kroglo na lovu, kap na smučeh, kamen v steni.

Kamen v steni! Zamolkel tresk me je dvignil: prvi Meijin vršnji stolp, Le Doigt¹⁷ je bil pravkar izstrelil salvo skalovja, treščilo je v sneg viseče police, z nje čez steno na ledenik. Kavkice na škrbini so se vrešče dvignile, preplašeno frfotaje, a brž se je vse umirilo in zopet so posedle okrog mene, prijetno čebļjaje. Le ogromno žrelo za udarcem je v bleščeči vesini še spominjalo na mali dogodek v življenju velike gore. To me je spomnilo: nedaleč tam za Rateau-jem, ki mi greje telo, pod vrhom Pic de le Grave (3669 m) je bilo. Profesor Dodero nas je takrat popeljal tja gori, Darota, mene in ženo. Po povratku z vrha smo sedeli na široki sončni polici, v žlebu za nami pa je venomer treskalo západno kamenje, kot ga je sonce sproti reševalo ledenih vezi. Prav rad bi bil izginil na ledenik za majhen skok niže, a Francozi imajo svojo včasih nerodno navadico, da ob vsaki priliki, ko se jim zazdi, sedejo in »on casse de cróute¹⁸«. Sredi tega malicanja je na golo skalo police sredi med naju z ženo komaj poročeno iznenada udarilo kot bomba z jasnega, brizgnilo skalne drobce vsenaokrog, nam pa — nikome ništa! Kiz-

¹² Moški delajo zgodovino, ženske pa zgago.

¹³ Težki gorski čeviji, okovanke, po generalu Godelotu, ki jih je uvedel v francosko armado. Eno od številnih drobnih francoskih narodnih maščevanj, podobno kot ono, da se odpadki in smeti imenujejo »la poubelle« po pariškem policijskem prefektu Poubellu, ki je zanje uvedel posodo in prepovedal metati vse kar po domače na cesto in se s tem seveda težko pregrešil proti tradicionalni francoski absolutni svobodi na vseh področjih.

¹⁴ Oboževalec, po turško oz. srbsko v narečju.

¹⁵ Gospod, ki se spušča z zzzzzzz.

¹⁶ Fédération Française de la Montagne, Francoska planinska zveza.

¹⁷ Prst.

¹⁸ Južinamo, dobesedno »lomimo skorjo«, sira oz. kruha.

met¹⁹? La Montagne n'a pas voulu²⁰, takrat še ne, doslej še ne, še smo tu!

In La Meije je tudi še tu, tik pred menoj kipi v modrino, taka kot nekoč, čeprav si je lani oktobra podrla skrbino Zsigmondy, v pošastnem skalnem plazu čez južno steno pa je sedaj tamkaj prehod čez novo nastali previs nevaren in kar pete težavnostne stopnje. No, male Annie odslej zlepa ne bodo lazile tam preko, plazovino pod steno pa že požira ledenik.

Ležem nazaj. Hej, šestnajsti maj je danes, prav danes so naši na Kaninu! Pod Prestreljenikom ob teple uri, sedajle se bodo zagnali v oni nepopisni smuk mimo Prevale po bleščeci dolini proti Krnici. Bože, kako bi zamenjal? A tudi tu je lepo, vsaj lepo je. Še mesec dni pregnanstva in prva pot bo Kanin s smučmi. Domovina, ti si kakor zdravje, ne le Ivanu Cankarju. Tujina, ti pa si kakor mačeha, pa bodi dobra, najboljša. Tuja si pač.

Tako mirno je vse, tako slovesno. Vetrič se ne gane, le vode šume od povsod in sneg drsi z Meije. Kraljica si spušča hermelinsko oblačilo z bronastih ramen pred spoštljivim oboževalcem. Zaprem oči od tega blišča. Vsenaokrog La Solitude Montagnarde,²¹ vsenaokrog veliki Oisans, sauvage et solitaire, divji in samotni, kot ga je videla Staza,²² sublime et solennel, vzvišen in slovesen, kot se odkriva meni. Še je življenje vredno življenja.

¹⁹ Usoda, po turško oz. srbsko.

²⁰ Gora ni hotela, po knjigi Saint-Loupa o srečnih nesrečah v gorah, tudi v slovenščini, prevedeno celo v japonščino.

²¹ Gorska samota, naslov čudovitega dela Charlesa Gosa, švicarskega Kugyja.

²² Glej spis Černičeve tega imena v Planinskem Vestniku 1955, stran 339.

Na Pik Brno — po slovo od Kavkaza

Ing. Pavle Šegula

Vse mine; prijetno in privlačno še posebej in predno se človek dobro zave, je doživetje že mimo, da bi potem še mesece in leta spremljalo nemirne misli. Ponavadi rabimo za to nekaj časa, naša kavkaška doživetja pa se še niso iztekla, ko smo tistega ranega jutra sle-

dili muhavi stezičici nad usnulim ledenikom Mižirgi, a že so se rojevali spomini, ki so se v samotni gorskega sveta radi vračali v bližnjo preteklost.

Povod je bilo zagotovo srečanje z ljubko zeleno dolinico, ki se vsa nebogljena stiska pod mogočne granitne sklade severozahodnih obronkov Pika Brna. Veselil sem se je, čeprav v jutranjem somraku in hladu nisem pričakoval od nje tiste neprekosljive lepote, kakršno nam je naklonila dobrih dvajset dni poprej. Takrat so nas v svetlobi zrelega dne pozdravile ubrane barve tisočernih cvetov. Jegličji, smiljke, glavinci, svišči, marjetice in nebroj drugih; vsi sveži, raznobravni, sočni, v polni moči. Bilo je, kot da si je v tem delu sveta življenje izbralo prav to preprogo cvetja, da bi pokazalo, kako je lepo in neuničljivo.

Tačas je na vrhe Kargašilskega grebena že sinilo sonce, pozlatili so se visoki Ullu-Aus-Baši, oddaljeni Koštan-Tau in drugi velikani. Zagledal sem svojo dolinico, ko je lahen vetrič iz doline prinesel hrumot ledenikovih voda in se s šelestom zapletel v goščavo suhega, ovenelega bilja. Le malo je preostalo cvetja, da bi se nad njim vzradostilo oko.

Seveda! Treba se je prilagoditi, zato je življenje tod gori kratko, čeprav prav tako polno in popolno kot kjerkoli drugje. Čas pomladi in brstja, zrele dobe in cvetja pa plodov in smrti so neusmiljeni kavkaški letni časi strnili na kratek čas revnih dveh, treh mesecev. Vse ostalo je zima, kolikor pa ne gospodari ta, ji druguje mrzla in boječa pomlad pa jesen, ki bi pogosto v sili in ihti rada prekosila svojjo ledeno naslednico.

Ni mi bilo hudo zapustiti turobno pokopališče rožnatih spominov; spodbujal nas je Viktor, ki je vedel, da nas čaka še dolga pot, a se mu ni dalo drveti. Res, večje je ubiral ravno pravnje korake, da se nam je zvečer, ko smo se vrnili v tabor, komaj poznalo, da smo bili na širitisočaku. Kmalu so se pred nami odprla severna ostenja Mižirgijske stene. Raj redkih črnih skalnih lis v obilju zelenkastega ledu, visočih ledenikov in grozotnih, raztresanih serakov. Od Koštan-Tau sem strme v nebo Pik Tihonova, sedlo in vrh Krumkol, oba Mižirgija, zapuščeni Pik Puškina in nad dvainpoltisočmeterskim Gruzinskim rebrom spet mogočni Dych-Tau. Igra senc v nižjih legah s svetlobo po robih je prehajala že tudi v navpično vzhodno steno Misses-Tau in desno nad nami so svetle lise romale po koničkah nad mrtvo rjavo in črno kamenito naravo. Za-

man smo ugibali, katera izmed njih sedi na našem vrhu.

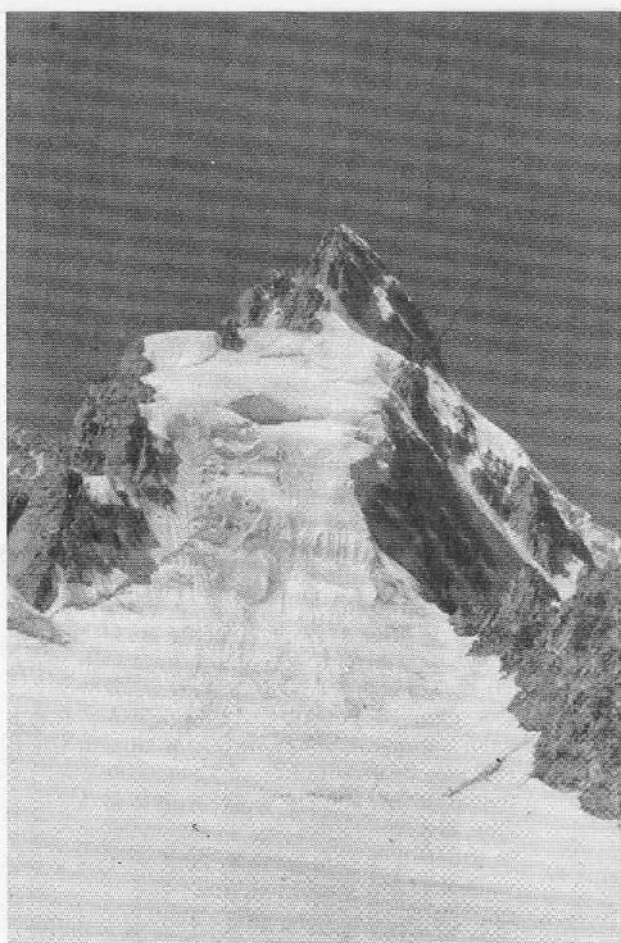
Kaj prijetno je bilo, saj nas niso težila običajna bremena. Tistih deset kilogramov ali kolikor jih je že bilo na hrbtu, je bilo ravno za vzorec, pa da se ramena ne odvadijo večnega spremljevalca in gostača na planinskih potih — nahrbtnika. Primerno oddaljeni drug od drugega smo se zmerno dvigali navkreber, nekam v strmino, ki se je nehavala nekje nad nami, kjer so prek gladkih plati tekli curki razpenjene vode.

V misli sem vzel pohod proti Gestoli. Za Zlatkom, Dušanom in menoj so bile že prve ure hoda od tabora. Stiskalo nam je hrbte in ramena, pot je curkoma lil z razgretim obrazov, ko smo molče spešili po ledeniku Bezengi. Od daleč in z robnih moren je ledena pošast videti umirjena in dokaj nerazgibana, skoro bi dejal — nezanimiva. Sele ko si na njem, mine varljivi videz in neznatni obiskovalec v njem preprosto izgine. Bezengijski ledenik gotovo ne sodi med velikane, a dovolj ga je, da se ničče, kakršno je človek, izgubi med kupi skal, ledu in vsevkriž razmetanih balvanov ter se zamisli, ko pogleda v plavo temo razpok ali v žrela, v katera neumorno drve bistre ledeniške vode. Bili smo trije, a vsakogar je neslo nekam po svoje...

Kmalu potem, ko smo minili grbo, koder se ledenik strmo spusti za kakih petdeset višinskih metrov, je zavil na svoje Dušan. Vabila ga je stezica na levi moreni, da ga ni bilo moč zadržati. Tudi nekaj krepkih ni zaleglo, pa sem se naveličal vabiti trmoglavca.

Zlatko ni bil nič boljši. Njegovi dolgi kraki so ga nesli po sredini, da ga ni bilo moč dohajati in se mi je njegova glava s kapo, na kateri je nagajivo vihal cof, pokazala le po redkoma. Kot vedno je bil globoko prepričan, da ni boljše poti od njegove in še na mar mu ni bilo, da bi hodil skupaj z menoj. Kot starejši, predvsem pa kot manj pomemben član alpinistične družčine sem sklenil, da ga dohitim, da bi tako dva hodila skupaj, če že je to prevelik problem za tri.

Takih dogodkov doživi človek v gorah mnogo, to pa se mi je še posebno vtisnilo v spomin. Kakšna simbolika! Troje glav, troje misli. Stara stvar v alpinizmu in na moč zgovorna, saj že v kali zavrne vsako misel o tem, da bi ta svet kaj preveč poenotili. Nemogoče je strpati vso pisano množico alpinistov v eno samo trumo, ki bo hotela isto in isto tudi počela. Na pisani trati življenja cvete nešteto cvetov

Z ledenika pod Pik Brnom
je Misses-Tau najlepši

Foto P. Segula

in vsak ima nekaj svojega, nekaj posebnega, nekaj, česar nima nihče drug.

Kot rečeno, je bilo pod Pikom Brno vse drugače. Toda bili smo na planinskem sprehodu, zato sta bili umerenost in družabnost na mestu. Ko smo bili mimo plošč, prek katerih je drvela voda, smo se za kako urico ustavili ob ledeniškem jezercu in podkurili ogenj. Na skalah sedeč smo si objemali kolena in zrl v sikačoče plave plamene, ko so kot venec obdajali umetelno razporejene šobe gorilnika. Od ust do ust je krožila čutarica z okrepcilom za prvo silo. Na vrsti je bil pomenek o alpinizmu v Sovjetski Zvezi. Ponovili smo marsikaj tistega, kar smo že vedeli. Novo je bilo za nas to, da je osnovna vzgoja po družtvih na moč podobna načinu, kot ga že leta in leta goje nekatera naša močnejša društva. V navadi so predavanja vseh vrst, predvsem strokovna, in vaje spretnosti ter zbiranje moči v telovadnicah. Odtod imajo sovjetski alpinisti izdatno telesno moč in spretnost, koder so na voljo plezalni

vrtni, se urijo še v tehniki in navajanju na višino. Stvar je zelo zanimala Janeza Goloba, ki je v beli obvezi pestoval svoj ožgani nos. Prizadejal ga je ogenj v nevšečnem bivaku pod Pikom Rustavelija na Bezengijski steni, toda to ga ni motilo, da ne bi poslušal in včasih katero rekel. Kljub temu pa je le več molčal kot govoril, da bi ostal zvest svojemu načelu, da je molk za člana odprave vreden vsaj toliko kot udeležba v tej odpravi. »Drži jezik, potrpi in glej, da boš čim več zlezal!« so mu svetovale dobre duše, prijatelji in znanci, preden je odrinil v daljno Rusijo. Bilo je videti, da se Janez tega pravila kar močno drži, toda bil je tako tovariški in tako vsestransko odličen alpinist, da smo ga tudi brez molka imeli vsi radi. Edik, prikupni, zagoreli mladenič, letalski inženir, mu je zvesto drugoval; slišati je bilo predvsem Viktorja, ki je imel dober dan in nam je v slikovitih opisih podajal dogodke in svojega življenja.

Cas nam je potekel, da sami nismo vedeli kako. Izpraznili smo kotliček in odložili nekaj opreme. V nahrbtnikih smo obdržali samo fotoaparate in nekaj jopičev. Nudile so se nam lepe podobe, ko so po temno modrem nebu krožili beli kosmi oblakov. Spet je bilo treba vzeti pot pod noge.

Dokaj gladkemu ledenemu slapu smo se umaknili na desno ter se po zelo krušljivi strmini dvignili na ledenikov plato. Z njega zavije strmo navzgor obupno dolgo melišče, ki sega prav do vršnega skalnatega čoka naše gore. Praskali smo po rjavih, majavih skalah, se dvigali vsak po svoji inačici in občudovali neverjetno razbito kamenjino, v kateri se lesketa na tisoče sljudnih lističev in drobcenih kristalov kremenjaka. Končno sta bila pred nami še dva raztežaja lahke plezarije. Opravili smo jo mimogrede, čeprav je Viktor nekajkrat posegel po vrvi, da bi poskrbel za večjo varnost svojih gostov. Bili smo na vrhu.

Posedli smo po skalah in se predali razgledom. Stari znanci, vsepovsod podobne, s katerimi smo se že nekajkrat srečali in ki nam bodo ostale v spominu do konca dni. Skupina Gidan-Tau in Ukju, veličastni Koštan-Tau, Mižirgijska stena, Dych-Tau. V ospredju nas je presenečal Misses-Tau. Edinstveno lep in nenadkriljivo strm s prišiljenim vrhom je še najbolj podoben Matterhornu, raziskan in preplezan pa je še dosti manj; še bo tu dela za nove in spet nove rodove alpinistov.

Pogled proti Bezengijski steni so motile zavese oblakov, le koničasta Gestola je samotarsko,

pa zato toliko bolj vzvišeno kraljevala nad vrhovi okoli Cannerja.

Spet so se misli vrnile nazaj v prve dni avgusta. Z Zlatkom in Dušanom smo obšli ledeni slap, pod katerim smo se ustavili za opoldanski počitek in se po strmih škrljavčevih meleh dvignili na belo ravan, v kateri je snežna prevleka večje skrivala številne razpoke. Sonce je hitelo pred nami in nas izza ledene stene Ljalverja vabilo k bližnjemu cilju, črni škrbini sedla Nižnij Canner.

Zmetali smo z ramen vse, kar nas je težilo vse od jutra in v hipu je na vetrovnem prelazu zrasla srebrna piramida. Bili smo takorekoč doma, razen kuhe in spanja nas tisti večer ni čakalo več nobeno delo, ves svoj prosti čas smo smeli posvetiti prekrasnim razgledom. Veter, izparine nešteti ledenikov in zahajajoče sonce so poskrbeli, da smo imeli kaj videti.

Neizrekljivo lepa je stala na zahodu Užba, obdana od množice koničastih rogljev, kakršne bi si upal zamisliti samo v sanjah. Ni nas motilo, da ni bilo videti tudi Elbrusa, čemel je v ponjavi črnih oblakov, ki so nad njegovim skritim temenom zlato žareli in se zvrtničeni zlivali s krajino v eno samo podobo mogočnosti. Še več! Podoba, ki se nam je odprla za zasneženimi vesinami, ki so se tik pred nami spuščale z Ljalverja, pa za vrhovi grebena Naškodre in se nehala v temačnih stenah na zahodu, nam je bila kot dobro znamenje usode in mejnik poti, ki so jih slovenski alpinisti dotlej ubrali v Kavkazu. Leta 1963 našim Užba ni bila naklonjena. Upraviteljci tabora okrog Elbrusa so jim prepovedali, da bi se povzpeli na vrha, na katera zre leto za letom toliko željnih oči. Bila je »zakrita«. Omečila se je naslednje leto in uslišala neomajne vsiljivce. Takrat so razgledi z njenega vrha razvneli željo po obisku v skupini Bezengi, o kateri sta že poročala Miha in Jože. Mi, ki smo tistega lepega večera stali na robu te veličastne gorske skupine, smo bili brez besed. Opoj doživetja nas ni zapustil vse dotlej, da je večerni mrak zagrnil prirodo in so na zjasnjem nebu zasvetile zvezde.

V zavetju smo potem marnjali o vsem mogočem, največ pa o prečenju Bezengijske stene in poteh, ki še čakajo našo skupino. Jutro, ki je sledilo, nam ni prineslo lepega vremena. Razpotegnjene bele štrene cirusov, ki so se na severozahodu mešale z nebotičnimi kumulusi v nestvore pošastnih oblik, so obetale slabo vreme in proti Gestoli sta odšla Zlatko in Du-

šan kar sama, da bi v enem zamahu zlezla na redko obiskani vrh.

Sam sem se podal po lahkem pristopu na Canner in s tega osamljenega vrha opazoval zdaj tovariša, ki sta v šestdeset stopinj strmi steni iz ledu za kakih deset raztežajev porabila dobri dve uri, zdaj širne razglede po okoliških gorah. Tu so bili čokati Tihtingen, Orta-Kara, začetnik Kargašilskega grebena Salinan-Tau. Onkraj ledenika Bezengi Dych-Tau, Misses-Tau in Pik Brno, pod menoj Kjel-Baši. Pod Šharo sta že plezali Petrova in Borisova skupina in se podajali v objem velikemu doživetju in neznanemu. Zjutraj smo videli, kako so se drobcene črne pike podale od razpok proti vstopom, sedaj so že kdo ve kje. Tudi tovariša sta izginila v vrhnjih grebenih Ljal-verja in se kmalu potem pojavila na robu Brezimene, da bi ju tam zajela snežna vihra. Tudi meni ni prizanašalo puščobno vreme, da sem komaj še utegnil poiskati pozabljenega možica. Rja je nažrla škaflo, da v njej razen

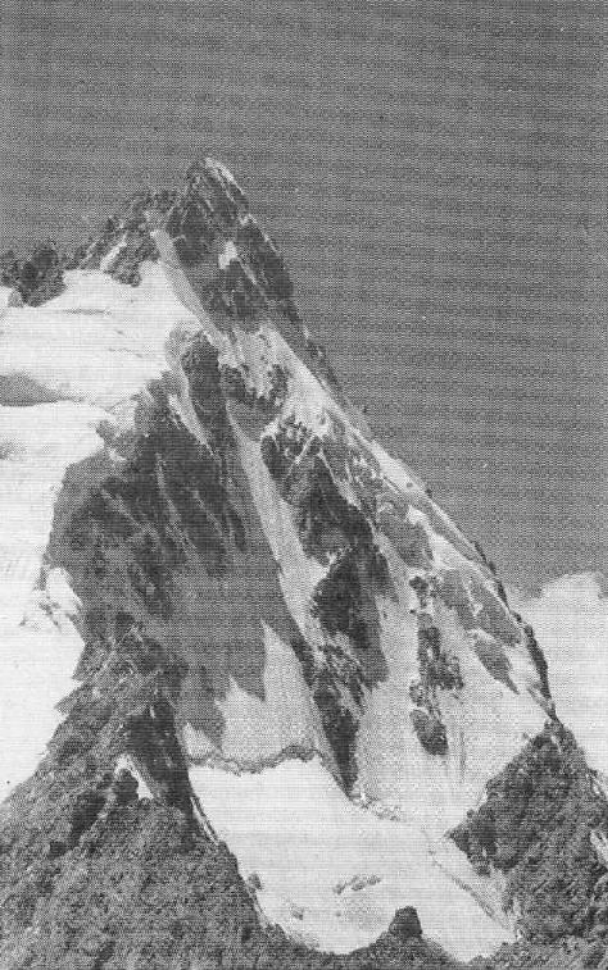
skrepenega lista nisem nič več našel. Pustil sem list v spomin na našo odpravo ter se vrnil v zavetje na sedlu. Nad Čiginsko dolino, onstran roba, ki se z Orte-Kare vleče proti Tichtingenu, se je pletla pošastna nevihta, svinčeno sive gmote oblakov so se počasi mlele med seboj, da mi je bilo neprijetno pri srcu, ko se je sem in tja utrnil tudi kak blisk. Kaj če ujma prihrumi semkaj? Slaba bo predla fantoma v gori, šotor pa tudi ni prikovan na tla. Kaj lahko bi se zgodilo, da se za nekaj časa spremeni v letalo.

Okrog mene so se kriče prepirali rumenokljuni kavri in se vrtoglavo spuščali v globino na krilih piša, ki je končno pošteno potegnil in razgnal oblake, da ni bilo več kaj videti. Pozdravil me je kopasti, beli Elbrus. V samoti sem razmišljal o tem, kaj nas žene v gore. Kaj tega je že bilo napisanega in vsak, ki se je lotil pisanja, je izpovedal drobec resnice, zakaj ta je široka in ni je moč zajeti v enem samem zamahu.

S poti ob ledeniku Bezengi. V ozadju Hatyn-Tau in Gestola

Foto P. Segula

Snežne strmine v Misses-Tau.

Foto P. Segula

Sedel sem pred šotorom v tihem popoldnevu in ugibal, če ni to široki, neizrekljivi občutek svobode, ki ga človek nikjer ne čuti bolje, kot v svobodni naravi. Vsepovsod nas obdajajo sponе civilizacije, oziri sem, oziri tja. Neprtrgana veriga dolžnih pozornosti, ki vedno le niso prijetne, a moramo na njih misliti prav vsak dan, četudi bi se dalo spoštovanje pogosto izkazati tudi dosti bolj preprosto. Vse to nas v dolini na smrt utruja, pa čeprav smo v življenje vključeni z obilno dobro voljo. Preveč je vsega tega, dela za vsakdanje življenje, dela za blagor sebe in drugih. Vse je tako umerjeno, tako odmerjeno, marsikaj je tako zelo vsiljivo, preveč določeno, predpisano, ali celo ukazano. In tam, ko ni ukaza od drugod, se trapimo sami, najdemo hobije, ki nam ukradejo še tisti redki čas, ki nam preostaja in še pa še iščemo poti, da bi še redke preostale svoboščine ovili v ponarejeni zlati papir ne-

bodijetreba obzirnosti. Res, v gorah večji del tega ne poznamo, čeprav včasih prekleto trda prede. Brez zadrege se srečujemo z ljudmi, ki so bili do tistega hipa tujci, se potikamo, si delimo misli in grižljaje ob malici. Ni nas sram odpreti srce ob pogledu na lepote, brez pomisleka smo pripravljeni pomagati bližnjemu in najčešče ne vprašamo, kako s tem spravljamo v nevarnost lastno glavo. In tako drugi za nas...

V Ljalverju je zažvenketal cepin. Tovariša sta se vračala; trudna in zbita sta se prav tako razveselila mene kot jaz njiju. »Imel si presneto dober nos, da nisi rinil z nama tja gor,« sta menila in imela sta prav. Varovati v troje, bi zahtevalo še več časa. Še tako nista prišla prav na visoki cilj. Kakih dvesto metrov nižje, na rami Gestole, sta obrnila. Brez opreme in hrane po nepotrebnem ni, da bi človek prenočeval 5000 metrov visoko, posebno še če ne ve, kaj bo naslednji hip z vremenom. Zavlekli smo se v šotor in prebili viharno, vetrovno noč...

Ko sem tako vasoval sam pri sebi na Piku Brno, so se tudi tovariši predali razmišljanju. Kdo ve, kakšni vzponi so rojili po glavi Janezu, ko smo lenarili na tistih skalah. Viktor je zagotovo obžaloval, da je kot član taboriščnega vodstva polna dva meseca prebil v taboru, ne da bi enkrat samkrat zlezal na katerega teh mikavnih vrhov. Pa poznal jih je že dolgo in obiskal večkrat, kot bi se to dalo razpoznati iz njegovega mladostnega obraza. V rokah je obračal svoj avtomatski fotoaparat »Leningrad« ter se jezil nad njim, saj mu je na vsakih nekaj posnetkov odrekel pokorščino. No, dobro odmerjen sunek je vedno pomagal, da je trma v škatli popustila in da je bil film deležen svoje merice svetlobe. Viktorja je jezila nepopolna tehnika in ko se je Edik vzradoščen obračal za dvema MIG-oma, ki sta z glasnim pokom naznanjala, da predirata zvočni zid, je sam v sebe godel nekaj o avtomatiki in telemehaniki. »Bolj ko se figuriš, slabše je!« Pionir gorske fotografije Sella je lahko izhajal z nerodno kramo starih dni in delal čudovite posnetke. Nam pa kmalu ne bo več do drugega kot do tega, da bi s pritiskom na gumbe krmarili cela brodovja.

»Ne bi bilo slabo, kaj takega,« smo menili ostali, »a kaj, ko se nam tehnika tako rada izneveri. Bolj ko jo rabiš, prej ti odreče pokorščino. Pri fotoaparatu se temu pravi — adijo posnetki! Še tisto, kar nam je že uspelo

spraviti na film, gre ob takih prilikah rado po gobe.»

Viktor se je počasi odtajal in nam povedal še anekdoto o letalu z avtomatskim pilotom, ki pa ni, da bi jo tu ponavljal, ker je zaključek nekam nelogičen in vžge samo v ogreti družini. Bila pa je kljub vsemu dobra zbadljivka na temo avtomatike in telemehanike, še danes se rad spomnim, kadar kaj ne gre tako, kot bi bilo treba.

Ta klepet nas je neopazno privedel do nadvse zanimive razprave o silnem razkoraku med napredkom človeštva v obvladovanju zakonov, ki nam podrejajo mrtvo naravo in vse večji nesposobnosti, da bi tudi medčloveški odnosi in družbeni red pokazali nekoliko več napredka. Vse človeštvo prispeva po najboljših močeh k temu, da bo jutri vsaj za nekaj korakov dlje, kot je danes. Vsak dan tudi v resnici rodi nova odkritja in da bi se prebila v življenje, se jim morajo umakniti stare resnice, stare delovne metode. V objektivnem ocenjevanju dejstev lahko zatrdimo samo to, da so mnoga odkritja in mnoge spremembe vprav revolucionarne, vendar tako, da v tehničnem svetu zavoljo njih ne teče kri. Nedvomno je tudi tu prizorišče nešteti osebni tragedij in zmago-slavij, tudi tu prenekaterega boli srce in zgodi se, da odmirajo cele veje velike industrije, ko si svet podjarmijo novi proizvodni procesi. V glavnem pa široki javnosti niti najmanj ni hudo pri srcu, ko odмира staro, največ se jih tega sploh ne zaveda, temveč samo jemlje, kar jim stvarnost ponuja novega in boljšega. Skratka, ni videti, da bi bile v tem smislu napredku na poti kakšne ovire.

Vse drugače je na področju družbenih zna-nosti, ekonomike in družbenih odnosov. Nova odkritja so bila vedno na poti stari družbi, ni si lahko zamisliti primerjave med organizirano družbo živih bitij ter zakoni, ki urejajo do-gajanje v njej na podlagi nekakih fizikalnih prispodob ali zakonitosti. Zato gre razvoj v tej smeri tako počasi in zato so tudi tiste veje znanosti, ki meje na področja, ki so blizu so-ciologiji, vedno v zaostanku za drugimi ve-dami. Obstoječi svet si jih namreč vedno pri-redi in prilagodi in vsaka novost pomeni ne-posreden sunek in sedanost. To pa človek kot bitje, ki se rado prilagodi na določene raz-mere, le težko doživlja in prebavlja.

Naša modrovanja so bila le beden odraz misli, ki so se vsevprek podile po glavah, jezikovne težave so še bolj onemogočile, da bi si te težavne pojme res jasno povedali. Zato smo ne-

hali, v prepričanju, da nas bodo samotna pota po gorah še pogosto vodila v tajinstveni svet misli. Misli, ki človeka plemenitijo, ki pa ni-komer ne škodijo, saj so namenjene dobremu in posvečene bližnjemu z najboljšo željo, da mu kjerkoli mogoče pomagamo...

Pogled proti nebu nam je razkril sloje mra-nastih oblakov, pust veter je od časa do časa zagnal v objem peščico snežink, ura je tekla in čas preganjal. Dvignili smo se z gostoljub-nih skalnatih sedišč, Plik Brno nam je klical, naj še pridemo. Ozrli smo se po vrheh nao-krog — poslednjič v letu 1965, toda prepričani da naši še pridejo v ta svet.

Lepa je zavesa, da smo si v kratkih štirih ted-nih podrobno ogledali enega najlepših prede-lov Kavkaza, si našli nove cilje, pridobili mnogo prijateljev. In lepo je bilo ob slovesu slišati Viktorja, Iljo in druge, ko so nam kli-cali »Pridite še, saj ste bili odlična odprava. Ko bi le bilo še mnogo takih!«

V premislek

Japonci v Eigerju, to je bila poleti 1965 novica iz svojevrstnega sveta pod steno, ki je v svoji 30-letni alpinistični zgodovini terjala že 26 žrtev. Tsuneaki Vatabe in Mitsumasa Takada, stara 29 in 31 let, sta o Eigerju sanjarila več let. Vatabe je odpotoval že junija 1964. S tovornim parnikom se je pripeljal v Sibirijo, se z vlakom potegnil do Moskve, od tu pa v Švico. Cel mesec je rabil za 20 000 km dolgo pot. Po-tem je vstopil v Eiger s Hatton Jošino, ki je prišel po drugi poti, vendar nista prišla daleč, ker je Jošina zadel kamen. Jošina je odletel na Japonsko, Vatabe pa ni imel denarja za to. Ostal je v Münchenu, delal kot pomožni delavec v cliktrotovarni in plezal vsako ne-deljo. Leto nato se je Jošina vrnil v Švico brez prstov na nogi (zmrznili so mu na zim-ski turi na Japonskem in so mu jih morali amputirati), a plezal je še lahko. Julija 1965 sta preplezala severno steno Matterhorna, dva dni sta bivakirala v mrazu in novem snegu. Za Jošina je bilo to preveč, o Eigerju ni hotel več slišati. Za Tsuneakija pa je bil Matterhorn samo stopnica za Eiger. Tovariša je lahko na-šel, saj se je že konec junija 1965 gnetlo kakih 20 Japoncev pred Eigerjevo »porto«. Šlo je za

prvi »japonski Eiger«. Od leta 1963 so doživljali v tej steni same poraze. In prav letos je stena kazala zobe. Gornja tretjina je bila v tem času zimske podobe.

Tsuneaki je izbral Takada, znanega samohodca, pravega alpinističnega veterana in invalida. Amputirali so mu vse prste na nogi, tri prste desne in dva prsta leve roke. Takada je mislil plezati sam. Poznal je samo Eiger. Zaradi njega se je skozi Sibirijo pripeljal v Evropo. Da bi Eigerjevo steno bolje poznal, se je sam povzpел na vrh po zapadni strani. 19. avgusta sta stala Vatabe in Takada pred vstopom. Vse sta imela s seboj, le signalov ne, kaj šele oddajnik. Hrane sta vzela za sedem dni. Vreme ni kaj prida kazalo.

Za njima je vstopila še ena japonska naveza. Do 30 m visoke poči pod Hinterstoisserjevo prečnico je šlo hitro od rok, pa tudi ta prvi ključ sta hitro obrnila. Bivakirala sta v »lastavičjem gnezdu«, takoj za prečnico. Naslednji dan so padle na drugem snežišču prve kaplje. Ko sta bila na tretjem snežišču, je začelo liti kakor iz škafa. Prideta v takem do srede »rampe«, še je 700 m stene nad njima. Druga japonska naveza se je že včeraj umaknila. Ko bivakirata drugič, se dež spremeni v sneg. Naslednji dan se zvedri. Zmagata še drugo polovico »rampe«, že sta v »prečnici bogov«, po kateri se pride po 150 m do »pajka«. Na policah visi sneg, led. Pravega plezanja ni več. Plazita se dalje, brez ozira na stil, ki sta ga navajena. Okoli poldne Takada odleti 30 m, a Vatabe sunek zdrži. Odslej prevzame vodstvo Vatabe. Vreme je spet slabo, stena je zagrnila megleno zaveso. Japonca se borita v »pajku«, v 200 metrskem snežišču, ki je v slabem vremenu pravi smrtni kotel. Pozno popoldne zmagata »pajka« in izstopita preveč na levo. Na skali požled, gladek, trd led. Vatabe se bori za centimetre, zdrsne, odleti 15 m, z glavo navzdol, brez poškodb. Nato pleza znova isto mesto in ga zmore. Pri izstopnih počeh tretjič bivakirata, komaj da lahko sedita. Vso noč sneži. Zjutraj okoli njiju ena sama ledena puščava. Meter za metrom jo zinagujeta. 150 m nad »pajkom« prideta do mesta, ki se od leta 1957 imenuje Cortijev bivak. Tu je Italijan Corti sedem dni čakal na reševalce, njegov tovariš Longhi pa je visel daleč spodaj in ranjen na vrvi umrl od obupa in izčrpanosti. Japonca to zgodbo dobro poznata.

Končno 100 m visoka izstopna poč. Še 100 metrov samo! Ob štirih popoldne izstopita iz stene, še 80 m imata do vršnega snežišča. Tedaj

se Vatabu odtrga oprimek — stopil je preveč na levo — in že zgrmni 50 m v globino. Težko je ranjen, ne more stopiti. Takada odhiti po pomoč. »Zdrži dva dni!« je zavpil Vatabu in ga zavaroval z dvema klinoma. Ponoči je Takada stopil na vrh, ponoči sestopil po zapadni steni in ob štirih prišel do hotela na Kleine Scheidegg. Ker ni hotel ljudi buditi, je odtaval naprej v Alpigen k Japoncem, do kraja izčrpan. Ob 10.30 se je švicarska reševalna služba odločila za akcijo, čeprav nobeden od reševalcev ni vedel, kje čaka Vatabe na pomoč, nobeden od 15 vodnikov ni stene toliko poznal. Vsi Japonci pa so bili na razpolago. Ob 11.10 prileti v Grindelwald helikopter »Bell G 3«. Vreme zanj je preslabo. Ob 16. uri pristane helikopter na Kleine Scheidegg. Z najetim letalom (charter) prileti iz Münchena Toni Hiebeler, osební znanec Vatabov. Reševalci se zanašajo na helikopter. Šest Japoncev bivakira sredi zapadne stene. Mine noč. Reševalna služba se odloči za posebni vlak na Jungfrauojch. Hiebeler ga je zamudil, javili so mu napačen čas odhoda. Uro za tem odleti proti vrhu helikopter, posadka v izstopnih počeh nič ne uzre. Helikopter na vrhu ne more pristati. Uro nato iz hotela Kleine Scheidegg opazijo v steni z daljnogledom krvav madež, ob 7.45 pa odkrije helikopter razbito truplo Tsuneaki Vataba, šestindvajsete žrtve Eigerjeve severne stene. Nikoli ne bo nobeden vedel, kako se je zgodilo.

Tsuneaki Vatabe je bil doma iz Fukuoka, milijonskega mesta na japonskem jugu. Da bi se poizkusil z Eigerjem, je prodal svojo špecerijsko prodajalno in tovorni avto. S 17 leti je začel plezati. Leta 1965 je med drugim preplezal zapadno steno Totenkirchla (VI +). Mitsumasa Takada je doma iz Nagoye, polmilijonskega mesta na otoku Honda, po poklicu prevoznik. Tudi on je prodal kamion, da bi finansiral Eiger. Od 12. leta je hodil v hribe. V pogorju Hotaka je naredil vse pomembne zimske ture. Najvišja stena tam je visoka 500 m. Takada jo je pozimi preplezal v treh dneh. Po Eigerju je izjavil: »Ne bi rad še enkrat plezal te stene, predstavljal sem si jo pa težjo.«

Stroške za reševanje Vataba so znašali 8000 šv. frankov, pri čemer seveda največ odpade na helikopter. Znesek sta poravnala Jošino in Takada.

Zgodba je taka, kakršnih si želi sleherni »komunikacijsko sredstvo«. V njej pa je tudi marsikaj za vselej veljavnega. Evropi in svetu jo je imenitno ilustrirala Hiebelerjeva revija.

Moja samotna pota

Joža Vršnik

Kar takoj moram priznati, da sem kot turist potoval zelo malo. Zato je moje poznanje količkaj oddaljenih gora zelo revno. Precej več sem pa hodil po bližnjih gorah nekako službeno, kot pastir k ovčji čredi ali ko sem iskal zgubljene ovce. Hodil sem zmerom sam, zato sem lahko hodil, koder mi je bolje kazalo. Morda bo kdo rekel: sam potovati je dolgočasno. Meni na teh samotnih poteh ni bilo dolgočasno nikdar. Saj sem vsakokrat doživel kaj lepega in zanimivega. Velikokrat sem se vračal domov utrujen in premočen, slabe volje pa nikoli. Pred vsakim odhodom sem se kar lepo otresel vseh težav in vsega, kar tišči k tlom.

Od vseh številnih srečanj z živalstvom omenim samo dve, ki sta morda zanimivi prav zaradi svoje neznatnosti.

Bil sem nekoč v Veliki zelenici tik pod navpično in visoko steno Velikega vrha. Nad seboj v zraku sem zaslišal brnenje, kakor da iz višine prosto pada kamen. Odskočil sem hitro naprej in pogledal kvišku. Namesto kamna sem ugledal veverico, še visoko v zraku, ki je jadrjala navzdol. Vse štiri noge je držala široko razkrcene, da je napravila čim večjo ploskev in s tem zmanjšala brzino padca. Tudi vsa dlaka je štrlela od nje, repek pa je držala kvišku in vrtel se je v malem krogu. Morda je z njim držala ravnotežje, morda tudi nekako krmarila, ker se je v krogu bližala tlom. Pristala je na skalo in še dovolj trdo, da je za nekaj trenutkov poležala, potem je pa vstala in stekla.

Pozneje sem spet nekoč sitnaril v Veliki zelenici. Bilo je po dežju in kar v bližini, tam kjer je padla veverica, je izpod skale curljal studenček. Ko sem se mu približal, je od studenčka odskočila žaba. Če bi tu zagledal modrasa, bi to ne bilo nič posebnega, žaba v tem suhem skalovju in v višini okrog 1800 m je pa le nekaj nenavadnega. Da se je tu izlegla, je težko verjetno, če pa je priplezala

iz doline, je žaba turist, ki mu gre priznanje. Lahko se poda tudi na transversalo.

Velikokrat sem opazoval čudovito cvetje drobnega gorskega rastlinstva in čebele, ki so še v višini 2000 m nabirale med. Kolikokrat sem opazoval visokogorska drevesa — viharnike — in poslušal njih nemo govorico. Viharnik se ne razburja, če mu strela odbije vrh in še deblo razkolje, ne meni se, če ga oplazi skala, ne meni se, če mu vihar lomi ude. Potrpi, vztraja in živi. V jeseni in zimi pa njegovo seme frči po zraku daleč naokrog. Tudi viharnik v svojem zarodu živi naprej. Viharniki so naši najboljši učitelji.

Kako lepo je ob deževnem dnevu opazovati iz doline meglo, ki se premiče po gorah. Tam, kjer se v jasnem sončnem dnevu vidijo gole in gladke ploskve, pokaže megla toliko grebenov, stolpov, žlebov in kotlin vseh mogočih oblik. Tako je kakor v filmu, vsak trenutek druga slika.

Kako lepo je raz goro gledat valovito megleno morje pod seboj, ko iz morja štrlijo otoki, ki pa imajo precej drugačne oblike kakor takrat, ko to morje usahne. Večkrat se iz meglene morja dvigne visok stolp megle, kakor bi vulkan bruhal, potem se pa stolp nagne, prevrne in pogrezne v morje. Vse to pa sonce obliva s čudovitimi barvami.

Že večkrat so mi turisti, ki so se vračali raz gore, potožili: Dež in meglo smo imeli, razgleda pa nobenega. Nič prav razumevajoče so me pogledali, ko sem jim rekel: Razgled ni samo to, da v sončnem dnevu vidite v velike daljave. Potujte z odprtimi očmi in čutom za naravo, pa boste imeli lep razgled tudi v megli.

Nad vse veličastna je narava ob nevihti. Boj vetrov, čudovite barve, oblike in spreminjanje oblakov, grmenje, kakor bi se svet podiral, nastop hudournikov, to človeka prevzame, vse to je nedopovedljivo. Srečen je človek, ki iz skalne votline ali vsaj izpod previsa opazuje to delovanje sproščenih naravnih sil, srečen pa je tudi za to, ker pri vsem velikem naliivu ostane suh.

Nekoč sem šel na Ute k ovcam. Ko sem prišel na Kancelj, sem izstopil iz megle. Vesel, ker se mi je odprl lep razgled, sem se ozrl na okrog. Tedaj pa sem začuden opazil svojo senco, ki je skoraj tik pred menoj stala v megli obkrožena z živobarvno mavrico. Glorija, sem se zavedel in strmel. Kdo si more predstavljati moje občutke sreče in veselja, ko sem tako nepričakovano zagledal svojo

podoba tako okrašeno. Zame je bilo to preveč. V vsem veselju in hvalčnosti sem dvignil in razprostrl roke. Roki na senci sta bili oblečeni v mavrico. Ko sem se čez nekaj časa domislil, sem zamigljaj s prsti, in okrog prstov na senci se je vse zaiskrilo. Nepopisno doživetje, nepopisno moje veselje. Kaj vse si domisli, česa vsega je zmožna narava, da osrečuje svojega črvička. Pozneje sem še enkrat videl glorio na Molzniku, a je bila bolj oddaljena in manj lepa.

Spomini na doživljanje na mojih samotnih poteh so zmeraj z menoj. Spremljajo, poživljajo in razveseljujejo.

Neko jesen sem bil v Kotu še po zaključku planšarije. Žagal sem drva. Pa se oglasi turist pred bajto: Vi bi pa morali žvižgati v ljubljanskem radiu. Pri tem nekoliko dolgočasnem delu si žvrgolite tako veselo, da sem še jaz vesel, ko vas takole že nekaj časa poslušam.

Ne morem biti dovolj hvaležen za oči, ki mi posredujejo toliko vidnih lepot, prikritih toliko drugim. In posluh, ki mi je dan za melodije samote. In za srce, ki doživlja in občuti toliko sreče, tolikim drugim nedostopne.

Moja samotna pota. Bilo jih je veliko, pa vsa se strnejo v eno samo lepo pot, pot veselja in tihe sreče.

SMER PRUSIK-SZALAY v severni steni Triglava so aprila 1965 ponovili nemški plezalci, nacionalno moštvo Vzhodne Nemčije. V Julijskih Alpah so bili od 30. marca do 15. aprila in pridno plezali, višek pa jim je bila zimska ponovitev te lepe, ne ravno lahke smeri, ki sta jo pozimi prva preplezala od 7. do 11. aprila 1955 ing. Milan Pintar in ing. Tone Jeglič. Nemci Kalkbrenner, Eske in oba Richterja poročajo, da je stena mnogo težja kot najtežja zimska prečanja v Tatri. Naleteli so na ledene odstarke, snega je bilo mnogo, bil je trdo napihan tudi v navpičnih delajlih, na snežne opasti in druge pasti, ki jih pripravljata gora in sneg. Nočna temperatura je bila od -5 do -9°C . — O tem doslej nismo poročali. Alpinistični krogi pri nas so uspešno navzočnost nemških plezalcov v triglavski steni zabeležili brez komentarja. Zimska ponovitev Prusik-Szalayeve smeri pa je leta 1955 v naši — tudi kirši — javnosti močno odmevala. Kdor smer pozna, bo priznal, da je tisti zimski vzpon za našo alpinistično zgodovino edinstven, saj sta ga Pintar in Jeglič zmogla brez vse tiste opreme, ki se je danes lahko vesele mlajše naveze. In vendar je ponovitev počakala na Nemce celih deset let. Res imajo prav tisti, ki menijo, da se moramo ob tem nad stanjem našega alpinizma ne samo zamisliti ampak tudi ukrepati.

Sproščili ste mi željo, da nekaj napišem za Planinski vestnik. Rad bi vam ustregel. Za vsega mojega prizadevanja je pa zrušilo golobovo gnusdo. (Za dirjega goloba pravijo, da ima umet vseh ptic najslabše gnusdo. Ker tukajt ko je Bog učit ptice gnusda spletat, mi nič paril in poslušal. Ed drevesu na drevo je preletaval in se bahal: Juhu, že vem, juhu, že znam, juh. Zduj'pa gnusdo ne zna napraviti! Bi kaka vejica iz tega gnusda. Kaj velja, prosim uredite jo tako, da bo imela malo ^{lepega} ~~zlatega~~, kakor je včasih rekel pokojni Jakob Korder.

Iz pisma Jožeta Vršnika, planinskega in etnografskega publicista, ljudskega bukounika naših dni, iz Robanovega kota — uredniku PV 24. februarja 1966

Posredivam Vas iskreno!

Jožeta

STEZE Z GORA

PRILOGA MLADIH PLANINCEV

DNEVNIK ALPINISTIČNEGA TABORA V ZAPADNIH JULIJCIH

PONEDELJEK, 9. VIII. 1965

Ze včeraj smo opazili, da se je začelo vreme kisati. Pa danes bo še držalo. Uroš je rahlo živčen, ker štirih Ljubljancev še ni nazaj. Saj so jih že včeraj popoldne videli v Vzhodni grapi, zdaj pa je ura že sedem. Mar se jim zdi tako prijetno spati med mrzlimi boljani? Zato pošlje Brojana njim naproti. Viko in Jože sta ob tem času že visoko v SV razu Viša. Bistra, Jože, Balon in Lado pa so šele vstopili v Crobathovo in to precej prenizko, zdi se, da jih čakajo še velike težave. Ob osmih so se pogrešanci končno vrnili. Bivakirali so na Malem Višu, ker so zgrešili pot po Vzhodni grapi. Zjutraj pa so morali še rešiti vrh, ki se jim je pri spustu zataknila. Uroš in vsi ostali smo pomirjeni. Skupina Uroš-Majda-Frenk se odpravi na Naboj, Marjan in Marička v Tri device, Vesna pa čuva štiri »heroje«, ki so po prečutem bivaku sladko zaspali.

Proti večeru so šli nekateri pre-spat v dolino, nekateri na Višarje, nekaj pa jih je ostalo v starem taboru. Jutri bo treba priti do Trbiža, kakor kdo ve in zna.

»Kamini v Treh devicah (2044 m). Za to smer sem izvedela po ustnem izročilu najprej od Sandija, nato pa še od dveh Italijanov. Smer je zelo markantna, vodi po spodnjem kamninu izrazitega V v Srednji devici. Pristop je s poti na sedlo Krnica v desno na rušnato teraso. Stena je zelo izpostavljena in krušljiva, tehnično pa pristop ni težak ne dolg. V kamninu pa je skala kompaktna in plezanje pravi užitek. Z Marjanom sva plezala izmenoma ter našla 7 raztežajev do izstopa iz kamina. Težavnost — II, III. Plezala sva uro in pol, nikamor se nama ni mudilo. Na izstopu sva bila ob 13.30, lenarila sva, gledala v sosednje stene ter ugibala, kje neki sta Jože in Viko, ki danes plezata »najine« raz (medtem sta bila že nazaj). Videla sva tudi

navezi v Crobathovi. Bili so šele sredi smeri, najbrž jih čaka bivak. Potem je šel Srečko še na vrh Device, 2 raztežaja po nemarno krušljivi izpostavljeni steni. Ko

PLANINSKI KROŽEK NA GIMNAZIJI JESENICE

(Poročilo za občni zbor PD Jesenice. Po zapiskih v kronikah krožka sestavil Miran Vidic.)

Na jeseniški gimnaziji deluje planinski odsek (PO), ki je pododsek mladinskega odseka pri PD Jesenice. Po nekaj letih dela se čutimo upravičeni, da stopimo v javnost kot samostojna planinska skupina in prvič javno podamo obračun svojega dela.

PO je bil na gimnaziji ustanovljen v šolskem letu 1962/63 na pobudo prof. Stanka Klinarja in dijakov planincev. Že pred tem letom so dijaki organizirali več izletov v gore in razumljivo je, da se je pojavila težnja, da bi bili ti izleti, ki so se dosedaj vršili na pobudo nekaterih posameznikov, organizirani in dosegljivi tudi širšemu krogu dijakov. Na ustanovnem sestanku leta 1963 so dijaki sklenili, da se bo njihovo delo zrealiziralo v kroniki, ki bo sestavljena iz treh delov. Prvi del bodo sestavljala poročila izletov, drugi del literarni spisi, tretji del pa fotografije obiskanih gora. Da pa so to izpolnili, lahko vidimo iz kronik odseka, ki so prav prijetno urejene. Na sestankih PO pa nismo razpravljali samo o načrtih, ampak smo organizirali tudi razna predavanja, ki so jih pripravili dijaki sami, ali pa naš mentor prof. Stanko Klinar. Za predavanja smo skušali dobiti tudi nekatere naše alpiniste, vendar nam to dosedaj ni uspelo predvsem zato, ker bi bila ta predavanja dopolnena šesto in sedmo učno uro. Na šoli imamo tudi svojo omarico, ki jo opremljamo z različnimi slikami iz domačih in tujih gora. Vse

se je vrnil, sva sestopila nazaj po kaminih, tokrat je Marjan plezal zadnji. Zadnji del kamina, ki sva ga prej obšla po zapadni steni, je bil precej globok in širok. Sicer bi se dal prosto splezati, a če sva že vlekla kline in kladi s seboj, zakaj jih ne bi uporabila! Zabila sva klin in se spustila. Za sestop sva rabila dve uri. In potem najstrašnejši del dneva — sestop po strmem, krušljivem, izpostavljenem grušču. Natezalnica za živce. Res sem si oddahnila, ko sva prišla zopet na stezo.

Marička Horvat

slike v omarici so opremljene s primernimi podnapisi. Letos smo npr. ob obletnici vzpona na Matterhorn opremili omarico s slikami alpinistov, ki so se prvi povzpeli na ta veličastni vrh. Dobili smo tudi sliko, ki je prikazovala prvo nesrečo na tej usodni gori.

Vendar pa se naša dejavnost ne kaže samo v izletih in v opremljanju omarice, ampak pridno objavljamo naše literarne prispevke v šolskem listu Mozaik in v Planinskem Vestniku. Doslej je bilo v PV objavljenih šest naših prispevkov.

Naši izleti se delijo na več področij, tako smo organizirali visokogorske ture, nizkogorske izlete, smučarske izlete in se udeležili turnih smukov PZS. Tako so bili v prvem letu našega obstoja smučarski izlet na Vršču in pa izleta na Tose in Grmado ter na Blegoš in Porezen. Izlet na Triglav pa se je zaradi slabega vremena ponesrečil, tako da so se dijaki morali vrniti s Kredarice. V letu 1963/64 je bilo osem izletov in to na Mojstrovko, za Ak, Stol, Vrtaško planino, v Tamar, na Kojevo z obiskom Bevkove rojstne hiše, na Ratitovec in Kepo. Smučarskega tečaja na Vršču pa so se udeležili štirje člani. V letu 1964/65 šest izletov in to na Triglav, dva smučarska izleta na Vršču, na Krn, Peč in na greben Košute, kjer smo se povzpeli na Veliki vrh in Kladio. To leto smo se udeležili tudi smučarskega tečaja na Vršču (pet članov) in pa triglavske štafete. Želimo pa, da bi se obnovili mladinski smučarski tečaji na Vršču. V letošnjem šolskem letu smo že

organizirali izlet na Rožco, smučarski izlet na Vršič in izlet na Vogel. Zaradi slabega vremena pa se nismo mogli prebiti na Suho. Skupno smo torej 23-krat odšli na pot. Povprečna udeležba na izletih je 11–15 članov. Na Rožco, Peč, Kepo pa se je povzpelo več kot 30 članov. Stevilo članov se giblje od 60–70, vendar pa niso vsi aktivni.

Povejmo še to: Nobeden od izletov ni potekal brez vodstva. V glavnem nas je vodil prof. Stanko Klinar, pa tudi kak drug član proforskega zbora. Tov. Ciril Praček je tudi enkrat prevzel vodstvo smučarskega izleta. Želeli pa

bi, da bi nam PD Jesenice omogočilo, da bi nas v visoke gore vodili tudi ostali poklicni vodniki. V veliko finančno pomoč pa nam je bilo vsekoli PD Jesenice, ki nam je vedno povrnilo polne stroške, prenočnino in stroške za fotografski material. Tako smo vsa leta od ustanovitve prejeli od PD Jesenice 77 032 starih din.

Ob tej priložnosti bi se rad zahvalil našemu mentorju za njegovo požrtvovalno delo, ki je veliko prispevalo za obstoj našega odseka, in pa PD za njegovo finančno pomoč z željo, da bi nam še oba ostala tako zvesta kot do sedaj.

SPOMINSKI TURNI SMUK

Letos poteka 25 let, kar so naše matere, bratje in očetje prijeli za orožje. V štirih letih borb je padlo na tisoče naših zavednih ljudi.

Da bi ne tonil spomin nanje, smo po vojni postavili mnoge spomenike, ki naj ljudi, ki uživajo plodove teh krvavih bojev, spominja na to trnovo obdobje zgodovine jugoslovanskih narodov. Mnoga prizorišča in spomenike iz časa NOB obiskuje ravno planinska mladina.

Kopasti vrhovi Pohorja okrog Črnege vrha so takrat, ko jih pokrije na tisoče snežink, čudoviti. Res je, da imamo pri nas še smučišča, ki so zelo lepa, npr. Zelenica ali Komna, da imamo Veliko Planino in Pokljuko, ki sta po bojem zapadnega Pohorja podobni, a kljub temu zavzema Pohorje po svoji legi in konfiguraciji ter značilnih planotah, ki so obdane s smrekovimi gozdovi, v svoji kategoriji eno prvih mest.

Ena izmed mnogih akcij mladih planincev, posvečenih 25. obletnici vstaje jugoslovanskih narodov, je bila tudi 26. in 27. februarja 1966 na zapadnem Pohorju. Turni smuk, posvečen temu praznovanju, je potekal na črti Ribnica na Pohorju–Ribniška koča–Črni vrh–Pungart–Velika Kopa–Dovže pri Slovenjgradcu in sta ga priredila MK pri PZS in MO PD Kozjak Maribor.

Cim bližje smo bili v soboto Podvelki in kasneje Ribnici na Pohorju, toliko bolj tesno nam je bilo pri srcu in nasrkvaj smo se ozirali proti grebenom, kjer smo slutili Ribniško kočo. Mar res zastoj tvorimo s seboj smučke?

Ne, končno smo prav na vrhnjih rebreh še uzrli belino.

Snežne krpice so se vse bolj pogosto nizale in se zgoščale in streljaj od Pesnika je bilo že vse prav zares belo. Spotoma je za dobro voljo poskrbelo še že razmeroma toplo februarско sonce.

Preostanek dneva smo izkoristili za smučanje na res lepih smučarskih terenih. Za vsakršno smučarsko znanje se najde tod primerno smučišče.

Ta čas so se se jeli v koči zbirati udeleženci smuka. Ko se je dan nagnil k zatonu, so bili prijavljeni na smuk že zbrani.

Iz MO PTT Ljubljana, MO Celje, MO Ptuj, MO Radlje ob Dravi, MK PZS ter skupin MO Kozjak Maribor tj. SMS, Učiteljska, Tiskarne, Osemletke Boris Kidrič in osrednje skupine se je zbralo 35 pionirjev in mladincev.

Ko smo prosili za prenočišče, je nastal problem.

Zaskrbljeni smo sledili »živahnemu«
pogovoru med predstavnikom PD Maribor Matica – upravitelcem Ribniške koče in oskrbnikom te koče. Za naša nočišča je šlo.

Sicer je organizator smuka dovolj zgodaj rezerviral kapacitete na Ribniške koči, tako da bi v normalnih pogojih bila zagotovljena namestitve udeležencev smuka.

Niso računali, da si bo zaradi slabih snežnih razmer na mariborskem Pohorju vodstvo nekih republikanskih sindikalnih tekem prav Ribniško kočo izbralo za svoje tekmovalno prizorišče in da se je zaradi »zamotanih«
dejev naša rezervacija štela kot neveljavna.

Nobeno pritoževanje, pozivanje in sklicevanje na stališča UO PZS in pravilnike ni pomagalo.

Dobro, da je bil oskrbnik koče bolj razumen kot ostali športniki, ki so se naslednjega dne udeležili že omenjenega tekmovanja. Kljub prošnjam namreč niso bili pripravljeni na najmanjšo utesnitev, čeprav niso imeli tiste odmerjenih ležiščnih kapacitet.

Tako je 6 naših pionirjev spalo v oskrbnikovem spalnem prostoru, dekleta in nekaj fantov je spalo na žimnicah položenih po tleh v enem od kletnih prostorov, ki je bil žal nekurjen, ostali pa, ca. 20, jih je spalo na klopih v jedilnici. Malo hladno je bilo. No, dobro da smo planinci tudi tega vajeni, povrh pa smo imeli tudi odeje. Glavno, da nam je bilo pri duši toplo.

In verjemite, da nam je bilo. Premišljevali smo namreč, da ima PZS še ca. 140 planinskih postojank, kjer se planincem godi gotovo bolj kot trenutno nam (verjetnost ni 100%). In kako, da se ne bi dobro počutili na planinskih domovih? Saj imamo vendar kar 7 listov obsegajoč pravilnik o poslovanju planinskih postojank. Kako čudovita reč je papir! Ob 8.30 uri naslednjega dne smo se skupno podali na Jezerski vrh, kjer so pred leti planinci zgradili padlim pohorskim partizanom spomenik. S krajšim pripovedovanjem se je navzočim orisal potek bojev in borb partizanov na tem področju. Udeleženci smuka so položili k spomeniku venec.

V imenu MK PZS jih je pozdravil še tov. Peter Vodeb.

Po dveurnem smučanju v okolici koče smo se podali proti Črnemu vrhu in Pungartu.

Spotoma smo se razgledovali in določali imena goram, ki so se ponujala očesu blizu in daleč.

Koroški hribi pa Savinjske Alpe in Karavanke. Pogled je bil res lep. Na mnogih obrazih se je brala misel: »Škoda, da bo šla naša pot že kmalu navzdol v dolino«.

Ko bi se dal položiti do daljnih, višjih hribov most, da bi lahko kar venomer hodili po hribih in iz hriba v hrib, da se ne bi bilo treba vračati med dolinske tegobe, probleme in vsakdanjost, kako bi bilo to čudovito!

Na Pungartu smo kosili. V pavzi, ki je sledila, so najbolj neumorni zlezli še na Veliko Kopo in uživali v spustu nazaj do doma.

Potem smo se še za trenutek zbrali. Smuk je bil namreč ekip-

Jesenški gimnazijski PO na vrhu

Foto S. Klinar

nega značaja, pa so se ekipam podelila priznanja. Ekipa je štela 3 člane.

Okrog 14.00 ure smo se pričeli spuščati v dolino. Nekaj časa je šlo še s smučkami, vendar se je poznalo, da sestopamo po južnem pobočju. Snega je bilo vse manj in smučke so nam kmalu zopet težile ramena. Vedno nižje smo prišli, več je bilo po travnatih pobočjih teloha, zvončkov in daha pomladi.

Daniilo Škerbinček

OSNOVNA PLANINSKA ŠOLA

Potreba po višjem nivoju znanja o planinah in planinstvu je pri našem, zlasti mlademu članstvu že dolgo časa poznana. Temeljito poznavanje planin omogoča pravičen odnos do njih in narave sploh ter varno gibanje v planinskem svetu. Jasno je tudi, da angažiranost mladega človeka v večini primerov ne pride sama po sebi, pač pa je posledica poznavanja problemov. To pa je zelo važna komponenta, če računamo, da imamo vsaj 50 % vključene mladine v PZS le na

papirju. Zavedati se namreč moramo, da bo ravno sedaj ob težjih ekonomskih pogojih ob gospodarski reformi uspevala le tista organizacija, ki bo svojim članom nekaj nudila. Planinci nikoli nismo mogli in tudi ne želimo priklepiti članstva z ekonomskimi sredstvi. Z zvišanjem članarine v letošnjem letu pa se je vprašanje vsebinskega dela, ki naj nas združuje v PZ, še bolj zaostriilo. Z dobrim in zanimivim vsebinskim delom bomo brez dvoma ne le ovrgli skeptso, da se bo zdaj število naših članov skrčilo, temveč nasprotno, naše vrste bomo še razširili: ena od bistvenih oblik vsebinskega dela v naših MO in PD pa je dobro organizirana in zanimivo podana osnovna planinska šola.

O ciljih in fiziognomiji te šole smo že večkrat razpravljali, naj omenim le zadnji posvet načelnikov MO lansko leto pod Storžičem. Glavni cilj, tj. dvigniti nivo planinskega znanja in kulture, zlasti pri mladini v MO, je jasen. Tudi obseg stvarine, ki naj jo šola obsega, imamo že približno jasen; tj. dosedanj program tečajev za mladinske vodnike, sicer pa o tem več v 2. točki današnjega seminarja.

Najbolj raznoliki pa so koncepti organizacije te šole. V glavnem pa se je izkristaliziralo dvoje gledanj: 1. Osnovno planinsko šolo naj bi organizirali kot neke vrste klub. Na tedenskih sestankih MO naj bi po uvodu, ki ga pripravi predavatelj v prostem razgovoru, skušali osvetliti zanimiva vprašanja iz obravnavane snovi. Seveda je taka šola, če jo smemo tako imenovati, za vse obiskovalce povsem neobvezna, niti ji po zaključku (traja celo leto) ne sledi nikakršni izpiti ali preizkušnje.

2. Šolo organizirati le določen čas v letu v obliki predavanj 1–2 krat tedensko.

Na klubski način organizirana šola je veliko zanimivejša, seveda pa zahteva visok nivo znanja predavatelja, ker je veliko težje takoj in pravilno odgovorjati na vsakovrstna vprašanja, kot pa se držati v naprej pripravljeni togi shemi predavanja. Poslušalcu tako aktivno sodelovanje veča pozornost.

Drugi način je lažji za predavatelje ter za organizatorje šole, ker to ne terjaja vse leto, grozi pa nevarnost, da ne bo privlačna za šolsko mladino, ki je že itak povprečno 5 ur dnevno v šoli z vse-

mi njenimi odnosi profesor-učence. Ravno šolska mladina pa v naši organizaciji tvori jedro mladine. Seveda pa v praksi ti obliki ne bosta tako ostro razmerjeni. Možni so vsakovrstni prehodi, odvisni od specifičnih prilik in organizacijske moči vsakega posameznega mladinskega odseka oz. PD.

Oba načina pa seveda poudarjata tudi terensko delo. Na nedeljskih in večernih izletih udeleženci sami vodijo (orientacija, prva pomoč) oz. tam predavatelj demonstrira učno snov (flora). Seveda se bo morala planinska šola v vsakem posameznem društvu oz. MO prilagoditi socialni strukturi obiskovalcev in njihovim interesom oz. zahtevam. Po teh vidikih bi tudi morali oblikovati program. Torej ni nujno, da se držimo programa, katerega osnutek je pripravila MK. S tem programom smo le želeli zaokrožiti znanje, ki naj bi ga osvojili vsak mladi planinec, predstavlja le nekakšen skelet, kje bo srce, pa je odvisno od interesa obiskovalcev planinske šole samih.

Enako pa so zelo pereč problem pri organizaciji PŠ premaghen oz. neustreznosti društveni prostor. Mislimo, da je v teh primerih naloga organizatorjev, da v okviru obstoječih možnosti poiščejo najustreznejšo rešitev. Skoraj vse šole imajo že mladinske sobe. Če bomo znali pravilno prikazati vrednost naše PŠ, lahko pričakujemo od šolskih vodstev razumevanje in pomoč. Kjer tvori jedro članstvo

MO delavska mladina, pa se obrnimo na tovarne.

Naslednje vprašanje je, kdo je v društvu dolžan organizirati PŠ in kakšen naj bo odnos društva kot celote oz. UO ter posameznih odsekov. Osnovna PŠ je temelj za vsako nadaljnje izpopolnjevanje oziroma delo PD, zato so dolžni pomagati prav vsi odseki. Večina, če že ne vsi udeleženci, pa so iz vrst mladih, zato je tudi po mojem mnenju MO tisti, oz. njihovi mladinski vodniki, ki so dolžni organizirati PŠ. Verjetno bo najbolje, če bi posamezne teme obravnavali tovariši iz zanje specializiranih odsekov (npr. GRS, prva pomoč — dober reševalec ali zaščita prirode — člani postaje GS, o organizaciji društev in PZS — člani UO društva itd.). Tako bomo imeli res dobra predavanja praktikov, obenem pa šole afirmiramo. Seveda pa to ne pomeni, da ne bi tudi mladinski vodniki predavali oz. vodili razgovore z obiskovalci PŠ.

Zaključek: Dobra organizacija PŠ bo vsaj v začetku brez dvoma trda preizkušnja organizacijskih zmožnosti vsega društva, zlasti pa nas mladinskih vodnikov, vendar pa pri tem delu lahko pričakujemo tudi pomoč s strani UO matičnega društva. Tudi mladinska komisija bo pri organizaciji skušala čim bolj pomagati tako z učili (predavanje z diapozitivi ter kasneje tudi učbeniki) kot tudi v organizaciji občasnih seminarjev za organizatorje šol.

Peter Soklič

je bilo vse kaj drugega kakor pa samo zaganjanje v stene. Gore so nam bile večji in lepši del tega, o čemer smo le malo govorili. Vsakdo je bil obrnjen vase in vendar smo se razumeli, ne da bi drug drugemu odrekali, da sme živeti po svoje.

V gorah smo bili tovariši, v dolini pa smo marsikdaj hodili svoja različna pota. Nismo pa prebili niti nekaj dni, da ne bi bili skupaj in seveda govorili o naših poteh po vrhovih in o vsem, kar se je dogajalo v gorah do vseh meja znanega sveta. Tako se je med nami povezala družčina, ki je zlagoma narasla, da nas je bilo včasih kar preveč za kakšno zagatno gostilniško izbo.

Prav v tej družčini pa so se porajale drzne zamisli in nastajali načrti, ki so segali daleč naprej

v čas. O vsem tem je obračun že zdavnaj napravljen in ni treba omenjati plezanj, ki smo jih tedaj opravili. Za tiste dneve, ki so nam prazni zijali med eno ali drugo turo, bodisi v dolini ali pa v gorah, va naj velja, da se bomo o njih morda še kdaj pogovorili med sabo in se nasmehali, ko bodo stari časi spet zaživel pred nami, ali pa bomo počastili spomin na tiste, ki so za vedno odšli iz naših vrst. Tega dela našega življenja pa ne bomo nik-

Miro Gregorin kot plezalec l. 1933 na Okrešlju

dar razgrinjali. Naj bo prav tako nedotaknjen kakor notranjost vsakogar, ki ostalim ljudem ni prav nič mar.

Najbolj živahna v naši družčini, koderkoli smo že bili, sta bila vedno oba Gregorina. Janez je s svojo duhovito širjavo skrbel za vedrino. Miro pa nam je prinašal vedno nove starinske pesmi, ki jih je nabral med svojimi številnimi pevskimi prijatelji. Vsekakor pa sta postala ena izmed vodilnih navez v Grintoveih. Janezu se je bila razkropila nekdanja plezalska družčina in Miro je po nekajkratnih poskusih na Turncu zavzel svoje mesto na vrvi. Prav po naključju sem bil naletel nanj in mimogrede sva natepla predno steno Velikega Turnca od tal do vrha, ko se nikomur še sanjalo ni, da je tam sploh mogoče priti čez. Potem pa sva še in še plezala skupaj, ko je že tako naneslo. Pozimi sva se motala po Grintoveu in Planjavi in marsikdaj rila v debel sneg čez Pasjo peč na Veliko planino. Noč v Mrzli gori sem že opisal, podobnih pripet-

DRUŠTVENE NOVICE

MIRO GREGORIN

Z obletnicami je pač tako, da po navadi segajo precej daleč nazaj. Mnogo drobiža se zaradi tega pogubi v hitečem toku časa, in kaj vse ni bilo prihranjeno rodu, ki mu pripadamo. Vojna, pa tisto malo let pred njo in po nji — le dober utrinek je bilo vsega tega. Ko pa pregledujem tiste čase kakor star rokopis, na katerem so črke skoraj že zabrisane, pa le razbiram besedo za besedo in iz njih zaživi dolga zgodba o našem razgibanem življenju v višavah, ki

ljajev pa je bilo še toliko, da moram mimo njih, ker bi sicer ta zapis ob njegovi življenjski obletnici narasel za celo knjigo.

V času, ko sta se Gregorina strnila v čvrsto in vedno uspešnejšo navezo, jima je l. 1932 tudi uspel pristop po severnem stebri Kalške gore, ki je ostal neponovljen tja do l. 1950. Na ponovitvi sem bil zraven in mlada sonaveznika kar nista mogla verjeti, da so se takšne stvari plezale že takrat. Bilo pa je že tako, da sta tudi Gregorina v plezalstvu hodila daleč pred časom, in ko bi za njima ostala samo ta tura, bi bilo dovolj, da bi se za vselej zapisala v našo alpinistično zgodovino. Toda Miro je potem, ko je Janez moral pustiti gore, stopil v navezo s Francetom Ogrinom in sta skupaj nadaljevala, kar Janezu ni bilo več usojeno.

Cas je terjal svoje in vedno bolj poredko smo se srečali, da se je naša družina razkropila. Toda še vedno smo ostali v stikih tja do vojne, ki nas je povsem razdružila.

Spet smo se sešli, ko je bilo vse to že za nami. Pogrešali pa smo marsikoga ne samo Janeza Gregorina in Franceta Ogrina. Tudi tokrat, čeprav smo razmetani po svetu, bomo kot nekdaš, vsaj v mislih, dvignili čašo in naj velja od vsakogar izmed nas: Ostani nam še dolgo, dragi Miro!

Boris Režek

(Ob umetniškem jubileju opernega pevca MIRA GREGORINA)

V razdobju med obema vojnama je skupina mladih navdušenih gornikov preplezala skoraj vse stene do vrhov v Kamniških Alpah. Med entuziasti-plezalci je bil tudi mladenič, ki se ni odlikoval samo po drznosti, temveč mu je narava darovala žametni glas. Pogosto je odmevala osrečujoča pesem visoko gori med stenami, pesem radosti in zmage, in se prepletala s kovinsko melodijo klinov. Bil je bariton alpinista in pevec Mira Gregorina.

Večkrat sem srečal na samotnih planinskih poteh tik pod stenami plezalec Mira Gregorina, njegovega brata Janeza, Franceta Ogrina, Režka, Modca in še mnoge druge znane obraze iz predvojne pléjade plezalcov v svetu med Grintovci. Čeprav

utrujeni, žejni in lačni so bili v svoji notranjosti vendar razigrani. Mirova pesem, ki so ji kdaj pa kdaj pritegnili še oni, je bila hvalnica goram.

Malo pred tem, ko so sovražni-kove žične ograje zaprle gornikom iz mesta dostop v planine, je Miro dozorel tudi v umetniškem pogledu.

Miro je pel, pel z bolečino v srcu in s hrepenenjem »v skalnato stran« ...

Po osvoboditvi ga je službena pot peljala v Maribor pod zeleno Pohorje. Strme skalnate vrhove je zamenjal blagi šelest temnih gozdov.

Miro Gregorin se je v Mariboru z resnostjo in prav takšno ljubeznijo do gledališča kot do gorá razvil v pevca velikega formata. Trdna volja, ki si jo je bil skoval v gorah, mu je pomagala v umetniškem razvoju. Trnovo pot opernega pevca je prehodil s talentom, z močatostjo in voljo, ki si jo je bil v mladosti skoval v najtežjih gorskih stenah. Gregorin je med redkimi pevci, ki zmorejo vzdržati prav nenavadno pezo repertoarja in pevskih nastopov.

O ORIENTACIJSKIH TEKMOVANJH

Zadnja leta se postopoma vse bolj pogosto v delovnem programu jugoslovanskih planinskih organizacij pojavlja nova disciplina. Gre za tako imenovana orientacijska tekmovanja. Taka tekmovanja po svoji vsebini ne spadajo v planinstvo, mnoge planinske organizacije pa so jih začele uvajati zavoljo pomembnega propagandnega učinka in podpore raznih družbenih in političnih faktorjev. Zaradi športnih elementov in njihove atraktivnosti ta tekmovanja mikajo posebno mlade planince in mladini imponirajo. V planinstvo se s tem vnaša športni duh in vse značilnosti športnega boja. To vrsto tekmovanja smo uvozili iz nordijskih dežel, kjer ta šport goje že desetletja in kjer je organizacijsko izpopolnjen do kraja. V teh deželah štejejo orientacijski šport za povsem samostojno športno panogo, ki nima nobenega opravka s planinstvom, ne organizacijsko, ne metodično. Pri Nordijcih je tako popularen, da ga štejejo za »najlepši in najrazburljivejši šport na svetu.« Tam imajo posebne organizacije, ki se ukvarjajo samo z

Kdor поближе pozna njegovo življenjsko pot in dejavnost, se ne bo prav nič čudil, če si je za svoj jubilej izbral Massenetovo opero »Don Kihot«, v kateri poseblja čudaškega a plemenitega Kihota — najčistejšega idealista, ki skuša poravnati krivice, kaznovati oblasneže, skratka, pomagati vsem tistim, ki so v stiski, in služiti vsemu, kar je vzvišeno in čisto.

»Ah, lepa je mladost in vse, kar jo podžiga,

Ta veselost me k nebu dviga ...»

Tako zapoje »vitez klavirne postave« v operni umetnini od radosti, ko vidi okoli sebe vesele ljudi.

Ob svojem delovnem prazniku je Miro Gregorin zapel to hvalnico vsemu lepemu, kar ga obdaja. In v ospredju so gore, ki so mu posredovale najlepše, kar nam nudi majhna in lepa slovenska zemlja. V premnogih stenah pa si je s svojimi alpinističnimi dejanji neizbrisno vklesal svoje ime. Ko slavimo njegovo pevsko umetniško žetev, je prav, če se spomnimo tudi plezalca Gregorina.

Emil Frelj

orientacijskimi tekmovanji. Obstoje zveze teh organizacij in bogata literatura, ki obravnava strokovno problematiko. Visoko razviti športni duh v severnih deželah in spoštovanje olimpijske ideje jamči za zgledni red na tekmovanjih. Iz Skandinavije se je razširil orientacijski šport na sosednje dežele in prodril do Švice, Škotske in v zadnjem času v vzhodno-evropske dežele.

V Jugoslaviji so orientacijski šport sprejeli planinci in mu dali specifične značilnosti. Tekmovalne proge so znatno daljše, teko po težkem planinskem svetu, orientacijski problemi pa so lažji. Zmaga tisti, ki pride prvi na cilj, če je spotoma šel mimo določenih kontrolnih točk. Posledica te novosti je v tem, da se izgublja orientacijski značaj tekmovanja, v ospredju pa stoji fizična zmogljivost. Tekmovalci, ki so se solidno pripravili na uporabo kompasa in čitanja geografskih kart, ne morejo doseči odgovarjajočega mesta, ker jih prehitijo tisti, ki počasnost v orientaciji nadomeščajo z dirjanjem po gorah. Na

ta način se tekmovalanje v intelektualnih kvalitetah pretvarja v surovo merjenje fizične kondicije. Pod nedolžnim plašcem orientacije se skriva dirjanje po gorah, sposobnost v orientaciji za končni plasman pa ima stranski pomen. Da bi bila stvar še slabša, se na tekmovalnih običajno odreja še »brzinska« etapa, ki je v resnici atletska disciplina teka na dolge proge. Do česa to lahko pripelje, se najbolje vidi na cilju, kamor mnogi tekmovalci prispejo popolnoma izčrpani, nekatere dobesedno prinašajo tovariši na rokah, do kraja oslabele, včasih celo v kolapsu. Ni potrebno razlagati, kako je to za mlad in nelzurjen organizem nevarno — tekmovalci so večji del mladinci, ki po naporu nem planinskem maršu s polno opremo na hrbtu morajo v finišu na »brzinski« etapi še steti navkreber. Ni potrebno dokazovati, da tako tekmovalanje nima dosti opraviti z orientacijo. Da bi bilo orientacije še manj, se največkrat program razširi še z nekaterimi nalogami.

Čeprav so se tkim. »orientacijske« tekmovalja v zadnjih letih udmačila v mnogih naših planinskih organizacijah in imamo že republiška prvenstva in tudi državno prvenstvo, dosedanja praksa kaže, da so rezultati zelo skromni, nereseni problemi pa številni. Zanimanje za orientacijo, slabo trasiranje, napake v organizaciji, neizkušene žirije, vse to povzroča zelo neugodne posledice, nejevoljo tekmovalcev na cilju, zastrupljanje meddruštvenih odnosov, pritožbe in razne kožljive incidente.

Zavoljo tega so se pojavila mnjenja, ki oporekajo vrednosti orientacijskih tekmovalj v okviru planinskih organizacij. Na eni strani so tisti, ki vidijo v njih kulminacijo planinske dejavnosti. To veje npr. iz intervjuja, ki ga je dal sekretar Planinske zveze Jugoslavije Aleskander Postelnik beograjskemu časopisu »4 jul« (od 3. XI. 1964) in dobesedno rekel: »Naš glavni cilj so množična tekmovalja v planinskih društvih.« Na drugi strani so tisti, ki sodijo, da je treba taka tekmovalja vredi iz delovnih programov planinskih organizacij (npr. I. Baljić v »Naših planinah« 1965.) Gotovo je, da dosedanje žolčne diskusije, polemike in protesti, ki prihajajo do najvišjih planinskih forumov, terjajo, da problem pride pred javnost in da se skuša najti ustrezna rešitev. Dosedanji ukrepi planin-

ske organizacije niso rodili vidnih rezultatov. Še vedno ni določen namen tekmovalja, nimamo še enotnega pravilnika o organizaciji tekmovalja niti zadosti razgladanih trasiranj in kontrolorjev. Najvažnejša pri vsem pa je osnovna koncepcija »orientacijskih« tekmovalj. Te pa še vedno ni. Rešitev lahko iščemo v dveh smereh: Ena je v tem, da se držimo strogo okvira, ki ga daje pojem orientacija in s tekmovaljem merimo prvenstveno sposobnost v orientaciji, torej intelektualne kvalitete. Težavnost naloge je treba uravnavati samo s problemi iz orientacije ali konkretno: dajati krajšo in lažjo progo, pa mnogo težje orientacijske probleme kakor doslej.

Druga alternativa v reševanju tega problema nasprotuje prvi: obdržati vse novitete, ki so jih planinske organizacije sprejele v

propozicije orientacijskega športa, obdržati celo elemente atletike, kakor je npr. brzinska etapa, nošenje težke prtljage itd. V tem primeru pa se tekmovalja ne bi smela imenovati orientacijska, ampak bi morala dobiti ime, ki ustreza taki vsebini. V tem primeru bi bilo treba tekmovalcem zagotoviti dovolj treninga pod strokovnim nadzorstvom, kakor je to obvezno pri drugih atletskih disciplinah, na progo pa pustiti samo tiste, ki so šli skozi rigorozni zdravniški pregled. Po desetih letih začetniških izkušenj, ki smo jih dobili pri uspehih in neuspehih, se ne bi smelo več dogajati, da bi na teh tekmovaljih prišlo do incidentov v zvezi z zdravjem udeležencev niti v zvezi z njihovim plasmanom. Čas je, da se tkim. »orientacijske« tekmovalja uskladijo z osnovnimi nalogami planinske organizacije.

Dr. Zeljko Poljak

60 LET PLANINSTVA BIH (1905—1965)

18. decembra 1965 je upravni odbor PS BIH priredil slovesno akademijo v opombo 60-letnice bosansko-hercegovega planinstva. O njegovi zgodovini, razvoju in sedanjih nalogah je na akademiji govoril Branislav Zlobicki, član izvršnega odbora PS BIH. Slovesnost se je vršila v dvorani Delavske univerze »Duro Daković« v Sarajevu.

Tov. Zlobicki je v svojem govoru poudaril, da je bilo bosansko-hercegovo planinstvo skozi 60 let pomemben družbeni činitelj, da je bilo najožje povezano z delavskim razredom, z njegovim razvojem in vplivom. Prvo planinsko društvo v BiH je bilo ustanovljeno leta 1905, torej isto leto kakor delavsko gibanje. Humanistične ideje planinstva so bile blizu socialističnim idealom. S planinstvom so v BiH začeli sicer najprej visoki avstrijski uradniki v Österr. Turistenklubu (leta 1905). Ze isto leto pa so avstrijski železničarji ustanovili tudi »Naturfreund«, socialno demokrasko planinsko organizacijo, ki je vabila v gore delavce, da s tiam okrepe telo in duha... »Prijatelji prirode« so se v Sarajevu toliko okrepili, da je prav tu sčasoma nastala centrala za vse jugoslovansko področje. Sedaj društva je bil v Delavskem domu. Avstrijska oblast ga je

preganjala, vendar se je obdržalo do začetka prve svetovne vojne. Leta 1919 so sarajevski delavci obnovili planinsko društvo »Prijatelj prirode«, ki z dejavnostjo ni prenehalo delovati niti po Obznani 1921, čeprav ga je Obznana formalno razpustila. Ker pa je društvo predložilo spremembo pravil, je začelo spet legalno delovati, in nastale so podružnice v Zagrebu, Osijeku, Zenici, Tuzli, Varešu, Tešliću, Zavidovičih, Beogradu, Leskovcu in drugod. Centrala je ostala v Sarajevu.

Leta 1919 pa so v BiH nastale še druge planinske organizacije: »Društvo planinarov Bosne i Hercegovine« (1919), Sekcija za planinstvo in zimski sport pri športskem društvu »Slavija« (1922), »Kosmos«, društvo za varstvo narave (1923), Planinarsko društvo »Romanija« (1923), Hrvatsko planinarsko društvo »Bjelašnica« (1924), Planinarska sekcija pri športnem društvu »Berzelez« (1924), Planinarsko-smučarski klub »Sarajevo« (1927). Ta društva so bila režimsko, šovinistično razpoložena, vendar niso mogla odriniti progresivne družbene misije planinstva, niti niso zavrli dela, ki ga je imel za seboj »Prijatelj prirode«, narobe, »Prijatelj prirode« je ob vseh teh društvih še napredoval in se uspešno razvijal.

Do začetka druge svetovne vojne je bilo v BiH zgrajenih 38 planinskih koč. Leta 1927 je »Prijatelj prirode« odprl svojo prvo koč na Boračkem jezeru, pri otvoritvi je bilo navzočih čez 300 planincev.

Sestojanuarska diktatura je brez posebnega uspeha motila delovanje »Prijatelja prirode« z ustanovitvijo »Ljubitelja prirode«, ki je bilo v rokah oportunističnih elementov.

V BiH je med obema svetovnima vojnima izhajalo več planinskih glasil. Najpomembnejše je bilo »Snaga«, ilustrirani list za kulturo in šport, ki je širil planinstvo med delavstvom.

Po osvoboditvi ni bilo težko zbrati planinske aktiviste, ki so z revolucionarnim duhom začeli obnavljati bosansko-hercegovsko planinstvo na pozitivnih izročilih v novem duhu.

Danes ima BiH 42 planinskih koč, ki letno zabeležijo 60 000 obiskov. BiH ima danes 39 PD s 16 000 člani. V zadnjih letih število društev pada, število članstva pa narašča letno za ca. 1000. Društva so poskrbela za mogočno bosansko planinsko pot, transverzalo, ki veže legendarne planine Romanijo, Treskavico, Bjelašnico, Igman, Prenj, Zelengoro, Maglić, Kozaro, Konjuh in druge.

Leta 1950 do leta 1953 je izhajal list »Planinar«. Leta 1958 je spet izšlo 13 števk. Nekatera društva so občasno izdajala svoje bilten in publikacije, do centralno bosansko-hercegovskega glasila, ki bi obstalo, pa doslej še ni prišlo. Poleg drugih navajajo v prvi vrsti finančne razloge, ki so tudi sicer, tako pravijo, vzrok cele vrste težav.

to

MARTINOVANJE STAROGORIŠKIH PLANINCEV

SPD Gorica (Italija) prireja vsako leto martinovanje. Lani je praznovalo »Martinov večer« dne 1. II. 1965 v Kobaridu ob prijateljskem srečanju obmejnih planincev. Predstavniki planinskih društev iz Kobarida, Bovec, Tolmina, Podbrda, Nove Gorice in Sežane, Slov. prosvetne zveze iz stare Gorice, prosv. društva »Briški grič« iz Steverjana (Italija), prosv. društvo »Ivan Trinko« iz Čedad, moškega pevskega zbora »Svoboda« iz Kobarida in mnogi člani in gostje so povzdignili pomen lepca sestanka.

Res škoda, da predstavniki PZS zaradi snežnih zametov niso mogli na dolgo pot. 210 je bilo vseh udeležencev (med temi 80 gostov — domačinov). Planinska manifestacija!

Ing. Boris Knapič in Mirko Tratnik, zastopnika PD Kobarid, sta prinesla planinski pozdrav s poklonitvijo slike »Kobarid pozimi«. Tajnica SPD Gorica, večno mlada, modrooka, brzokoka Jožica Smetova je pognala brneči martinov motor. Preds. SPD Karlo Kumar je poleg predstavnikov posebej pozdravil številno zbrano mladino v tesni povezavi s planinci — starešinami. Smetova je zadeklamirala v sentimentalnih, a šegavih verzih sestavljeno (parodijo) »He — Trnovo — nikar«, ki jo je planinski zbor enodušno potrdil, pevski zbor Svoboda (vodja Vlado Volarič) je odpel razne odmeve z

PLANINSKO DRUŠTVO BAČKA

Društvo v ravni, rodovitni Bački deluje že 16 let. Za petnajstletnico so se nekateri člani odločili, da se povzpno na Gross Glockner in Mt. Blanc. Ta dva cilja tudi za vajene planince nekaj pomenita, za ljudi iz Bačke, ki so vajeni ravnine, saj izjoma celo do Fruške gore 100 km, pa toliko bolj.

In tako so šli na pot iz Bačke Topole v Avstrijo in Svico planinci Lajoš Balint, Arpad Buš, Laslo Buš, Ferenc Miklóš, Limon Varuša in Andraž Verbasi. Na Pasterzi so bili prvič na »pravem« snegu, prvič so si navezali dereze in prijeli za cepin, prvič so se navezali na vrh. In srečno so prišli na 3797 m visoki Gross Glockner, vajeni doslej samo višin naših Julijcev. 8. avgusta so odšli iz Topole, 12. avgusta so bili na vrhu, 16. avgusta pa jih že vidimo v Monteneru. 17. avg. so se z vzponjačo potegnili na 2310 m visoki Plan de l'Aiguille, nato pa peš še isti dan v Grands Mulets (3057 m).

Naslednji dan so preko Petit in Grand Plateau, mimo zaprtega zavetišča Vallot — ne brez težav — prišli so na stroho Evrope in si vsi srečni stisnili roke na višini 4807 m. Mnogo so fotografirali in naši redakciji poslali nekaj lepih posnetkov, so pa tudi filmali. To je druga skupina iz Vojvodine, ki se je upala na Mt. Blanc.

gora in že se je razvila prosta zabava s tradicionalno tombolo s praktičnimi in s šaljivo — tolažilnimi dobitki. Po martinovi enolončni večerji se je zbor zavrtel v plesu ob zvokih veselega ansambla »Elio« iz Podgore. Gostje od RTV Ljubljana so posneli nekaj prizorov za oddajo v Obzorniku. Oglasil se je tudi pesnikovič Bernard Bratož, odlikovane PZS! Velika dvorana, okusno okrašena, se je kar dvignila v višave. Transparent »Dobrodošli planinci« sta posrečeno izdelala Karel Nanut in Tatjana Šuligoj od SPD Gorica. Ko je veseli Martin končal svojo slovo in je planinsko bratstvo klopco med Krnom in Matajurjem, je starogoriški avtobus zatrobil — odhod in zdrvel ob Soči na jug, kjer ji »živa radost mine«.

L. Zorzut

IZ MENGŠA smo po običnem zboru prejeli pismo, ki obeta društvu nov razcvet. Takole pravi pismo med drugim:

»Letošnje leto je prelomnica v delu našega društva. Upravni odbor je silno pomlajen, saj je povprečna starost odbora 27 let, torej so to leta, ki nam narekujejo največjo delavnost.

Vsi se bomo trudili, da se bo planinska ideja in misel še bolj zakoreninila v Mengšu in to zlasti pri mladini v osemletkah.

Naše odseke preveva mladi duh naših mladincev, ki imajo veselje do dela. Ob tej priliki ne smem pozabiti, da je to rod, ki so ga vzgojili naši predhodniki v 14 letih.

Istočasno Vam sporočam, da se bomo trudili povečati število naročnikov Planinskega Vestnika.« Društvu in novemu upravnemu odboru želi uredništvo PV, da bi se obeti izpolnili, zraven pa mnogo veselja in lepih doživetij v gorah.

to

ZAKASNELO SPOROČILO

Tov. Milan Pešić nam je pred meseci poslal dopis o V. zletu planincev — železničarjev Jugoslavije na Trebeviču. Čeprav je množična prireditelj na razglednem Trebeviču že davno odzvenela, vseeno radi zapišemo nekaj značilnosti iz delovanja železničarjev, ki se zdru-

žujejo v PD. Na zletu so odkrili spominsko ploščo Savi Miškinu »Crnemu«, kovinarju iz železniške delavnice v Sarajevu. Med gosti je bilo društvo »Zvezdara«, častni državljani SR Bolgarije, menda edino tako v Jugoslaviji, dalje društvo »Stražilovo«, eno od najstarejših pionijskih društev v Beogradu. Na zletu so dalje sodelovala številna železničarska planinska društva iz vse države, vendar ne v takem številu kot v letu 1984 na zletu v Zadru. Bilo je

slabo vreme, poleg tega pa istočasno planinski zlet BiH na Igmanu, ki je gotovo privabil lepo število planincev.

Na zletu so nekatera društva izrazila željo, da bi naj prišlo do sodelovanja s sosednimi železničarskimi društvi v drugih socialističnih državah. Dalje so sklenili, da bodo za planinstvo navdušili makedonske železničarje, ki imajo odlične naravne pogoje za planinstvo, pa se do zdaj še niso organizirali.

to

Podpisani je pokazal ljubljansko metodo preizkušanja vrvi s prikojenim udarnim nihalom, ki sicer ne ustreza preizkusnim predpisom UIAA, so pa preprostejši in vsaj enako natančni kot na »doderolih«. Novo nihalo v bodočem novem laboratoriju polmera 2,5 cm z vertikalno pritrjeno vrvo po načinu aparata Dodero bo dalo ekvivalentne rezultate. Kdaj bo spričo sedanje reforme in restrikcij to mogoče, je vprašanje in ne edino. Vendar bodo Angleži naredili svojo preizkuševalnico po ljubljanskem vzorcu.

Plezalne čelade. Sedanje stanje teh del prikazujeta dva članka.

a) E. Kosmathu v »Österreichische Alpenzeitung«, št. 1333, str. 5–10; b) P. Henry v »La Montagne — Alpinisme, junij 1965, str. 102–103. Obširno angleško poročilo (oktober 1965) L. I. Griffina, razdeljeno na seji, je podlaga za načrtno delo, in bo privedlo do zaščitnega znaka za plezalne čelade. Glavni preizkusni principi so že dognani, navedenosti pa bo treba še določiti. Čelada mora ublažiti udarec večjih kamnov, prestopiti majhne (preprečiti preboj) in zaščititi glavo pred udarci ob padcih. Ugotoviti bo treba:

a) odpornost človeške lobanje proti zelo kratkotrajnim udarnim preobremenitvam; b) skrajno živo silo padajoče kamenite gmote, ki bi jo čelade še mogle prestopiti.

Glede prvega so nekaj poizkusov opravili med vojno v K. Dachau, kot je navedel predsednik (!), treba pa je upoštevati še drobljenje vretenc oz. zlom lobanjskega dna. Vrednote gredo od 500 kp (Iso — TEGU) do 4000 kp (Kosmath). (Za drugo pa bo precej veljal podatek 20 do 25 kp m. živa sila srednje močne krogle iz pištole (puška 10-krat več). Avstriji je pripadla naloga, da zbere podatke vseh delegacij za bodočo podrobnejšo diskusijo.

Kovinski cepini. Ti novi ameriški cepini bodo predani v presojo francoski Ecole Nationale des Ski et d'Alpinisme v Chamou-nixu, ko se je prvi, ki so mu bile zaupane, sloviti alpinist Lionel Terray smrtno ponesrečil.

Klini. Britanska delegacija je podala izredno dokumentirano in zanimivo poročilo M. Griffina o plezalnih klinih. Studira predvsem slez med klinom in skalo in pokaže, da je že z obstoječimi mo-

ALPINISTIČNE NOVICE

ZASEDANJE KOMISIJE ZA VARNOSTNI MATERIAL UIAA

Letno zasedanje

Komisija za varnostni material Mednarodne unije alpinističnih združenj se je za leto 1965 vršilo 16. in 17. oktobra v Zenevi, v lokalih ženevske sekcije Švicarskega alpinističnega kluba II, Grand Rue).

Od držav članic UIAA so bile navzoče Avstrija, Čehoslovaška, Francija, Jugoslavija, Z. Nemčija, Svica in Velika Britanija, s skupno 20 zastopniki. UIAA sta zastopala njen ustanovitelj in sedanji častni predsednik Egmond d'Arès ter tokratni predsednik dr. Ed. Wyss-Dunant. Podpisani je zastopal Planinsko zvezo Slovenije. Predsedoval je t. č., predsednik komisije Pierre Henry, dr. es. sc.

Glede kvalitetnega znaka (label) UIAA je poudarjeno, da ima edino komisija pravico podeljevati ga v imenu UIAA, da pa lahko za to pooblasti vsako državno delegacijo, vendar mora ta navesti en sam organ, ki opravlja ustrezne preizkuse. Kvalitetni znak UIAA ne sme biti spremenjen in je zaščiten (objavljen v št. 31. od 8. 2. 1965 v Feuille Officielle Suisse de Commerce, str. 423, kot tudi v periodičnem biltenu UIAA), vendar mu lahko vsaka delegacija doda ob straneh oz. zadaj svoj lastni poseben znak. Na ta način je znak UIAA obvezen za vse države članice Madridske konvencije. Uradni teksti posameznih kvalitetnih znakov so le v enem jeziku (za vrvi

v francoščini, za vponke v angleščini itd.). Vsaka delegacija mora za prevode poskrbeti sama. Vsak svoj kvalitetni znak mora prijaviti sekretariatu UIAA. Ker v naši državi nimamo uradnega vsedravnega preskusnega zavoda, bo kvalitetni znak UIAA izdajala odslej le Planinska Zveza Slovenije po dobljenih preizkusih iz preizkuševališč (npr. Inštitut za tehniško mehaniko v Ljubljani za vrvi).

Medlaboratorijski preizkusi. Firma »Edelrid« (Zap. Nemčija, Ismy), je dala na razpolago potrebno množino plezalnih vrvi enake fabrikacije, da bi se ugotovila stopnja skladnosti v rezultatih standardiziranih dinamičnih preizkusov na Doderojevskih aparatih v Stuttgartu, Toulousu in na Dunaju, v Ljubljani pa na posebni aparaturi z udarnim nihalom Inštituta za tehniško mehaniko (prof. dr. Dušan Avsec). Za prve tri aparature so dobili naslednje maksimalne sile v vrvi ob prvem od običajnih treh padcev:

Stuttgart: 1050 — 1050 — 1050 — kp.
Toulouse: 877 — 1040 kp.
Dunaj: 1030 — 1120 — 1120 — 1120 — 1120 — 1140 — 1120 — kp.
Prospekt »Edelrid« — 980 kp.

Raztrosi v rezultatih so lahko troji:

a) zavoljo nemetodičnega vzorčenja vrvi;
b) od vsakega preizkusnega aparata Dodero;
c) med posamičnimi laboratoriji.

Ti slednji so zaenkrat najhujši, bodo pa odstranjeni. Švicarski zavod za preizkušanje materiala (Eidgenössische Materialprüfungsanstalt) bo s sodelovanjem podpisane v bodoče poskrbel za pravilno vzorčenje preizkusnih vrvi in jih razposlal imenovanim laboratorijem hkrati s potrebnimi navodili za pravilnost primerjalnih preizkusov.

deli mogoče doseči vsestransko zadovoljive rezultate. Francoski prispevek podaja nekaj priporočil glede uporabe klinov, zlasti takih iz trdih jekel. Pokazalo pa se je mimogrede, da je stara izkušnja kamniških plezancev, da najbolje drže in najlažje gredo v skalo klini iz navadnega kovaškega železa, slejkoprej pravilne. Njihova »slaba« stran — da gredo le stežka iz skale — pa je hkrati tudi dobra, najboljša! Britanska delegacija je dobila nalogo, da zbira prispevke, jih koordinira in objavi na prihodnjem zasedanju v obliki, prikladni za zaščitni znak. Mnogo podatkov prinaša tudi majska številka 1963 znane Hiebelerjeve (nemške) revije »Alpinismus«.

Plezalski pasovi. Pa v sedanjih obliki (iz vrvi) novi artikel bo za obdelavo pripravila nemška delegacija. Seveda bodo morali prenesti vsaj najvišjo dopustno silo v vrvi 1200 kp.

Vponke. Britansko poročilo (Griffin 1965) prinaša rezultate poskusov na nateg. Ustrezni digrami »sila — raztezek« morajo biti vsklajeni z maksimalno dopustno silo v vrvi pri direktnem padcu. Kaže, da se vponke iste fabrikacije lahko močno ločijo glede trdnosti, najbrž zaradi nedopustno visokih toleranc pri kaljenju jekla. Primer nesreče, ko je »prečna« preobremenitev odtrgala vponki zaporni »prst« kaže, da velja upoštevati navodila za zaščitni znak tudi glede preizkusa.

Varovanje. Podpisani je, podpis od g. F. Germaina, častnega predsednika francoske gorske reševalne službe, pokazal in grafično prikazal velike nevarnosti pri plezanju z dvojno vrvjo, debeline, kot ustreza često uporabljenemu varovanju z dvema vzporednima vrvema (npr. 2-krat 9 mm). Pri padcih pride lahko do položajev, ko mora vso živo silo padajočega prestrčiti ena vrv, ki pa je narejena in preizkušena je za polovično normalno težo (40 kg), medtem ko polno (80 kg) prenesejo sile iz umetnih vlaken premera okrog 11 mm. Pri tem se vrv pretrga in sledeči novi padec mora prestrčiti druga vrv, zopet prešibka — nesreča je tu! Dve vrvi morata potekati — obe v isti vponki vzporedno, če sta za polovično obremenitev, ali pa moramo rabiti dve normalni vrvi za celo obremenitev (npr. dve po 11 mm premera). Zlasti pri dvobarvnih dvojnih vrvih dolžine 80 m (bicolor) moramo dobro paziti: niso namenjene toliko

za plezanje z dvojno vrvjo kot za dolge spuste ob vrvi! G. Solari je ta izvajanja še podprl s praktičnimi vzgledi. Za nesreče ni bila kriva »slaba« dvojna vrv temveč napačno razumljena raba: Vsaka polovica zase namesto obe vzporedno. Poročilo bo objavljeno v »La Montagne«.

Novi modeli. Ničesar resnično novega.

Razno. Nemška delegacija podurja v zvezi s poročilom podpisane važnost pravilnega razumevanja francoskega izraza »corde à double« oz. »corde à simples«, ki v francoščini ni dvoumen, v nemščini pa pa je: »Einfachseil« in »Doppelseil«. Izraza bodo ustrezno spremenili.

Osnuje se nova delovna skupina, ki bo študirala naprave za spuščanje ob vrvi (npr. Allainov »descente«).

Zaželeno bi bilo, da bi se zasedanj komisije udeleževali tudi Američani, ker mnogo delajo na tem polju, zlasti M. Bradford Washburn od Sierra Cluba.

Prihodnje zasedanje bo na povabilo francoske delegacije 24. in 25. septembra 1966 v Chamonixu pod okriljem Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme v prostorih te šole.

Ekskurzije. Predvidena plezalna ekskurzija na Salève pri Ze-

nevi — še v Franciji, a tamkaj meje komaj še poznajo! — je dobesedno padla v vodo, vreme je bilo žal zelo slabo. Upajmo, da bo v Chamonixu boljše.

France Avčin

FRANC EKAR, ki ga naši bralci že poznajo, še bolj pa je znan med aktivnimi alpinisti, je pred kratkim odslužil vojaški rok. Tudi v vojaški suknji je služil alpinistični stvari. Njegov vojaški tovariš Rajko Šašić nam poroča, da je Franci predaval o svojih vzponih v grebenu Peutereyu in na Kavkazu (1963) ter o temi »Alpinizem pri nas in v tujini«. Ustanovil je dalje v Plevlju alpinistični odsek in alpinistični kabinet. Njegovo predavateljsko delovanje je iz Plevlja segalo v tri republike: BiH, Crno goro in Srbijo. Predaval je v Rudu, Foči, Žabljaku, Kolašinu, Njegovudih, Dragunju, Novi varoši in v Plevlju samem. Ni nam znano, če je še kdo od naših alpinistov tako koristno izrabil svoj vojaški rok za propagando alpinizma in njegov napredek v krajih, kjer pravzaprav nima še korenin. Šašić poroča, da je Ekarjevo delovanje naletelo na najboljše sprejem pri vojakihi in pri srednješolski mladini.

to

IZ PLANINSKE LITERATURE

RAKOVA SPICA je pred leti nekoliko razburila našo alpinistično javnost, ker so v njej zabeležili Švicarji prvenstveno smer, omenjeno s VI A. Bilo je veliko govorjenja, da ni tako in da je resnica po vsem drugačna, vendar do dokumentacije v našem listu ni prišlo.

Konec leta 1965 je Švicar Emil Weishaupt objavil opis tega vzpona v reviji »Alpinismus« in ga s tem izročil zelo široki mednarodni plezalski publikli. Švicarji so prepali v bivaku I, vstopili pa v steno 40 m desno od smeri po stebri v severozapadni steni (Jesihi. Kajzelj, Lipovec iz leta 1931). Weishaupt je plezal 18. in 19. ju-

lija 1960. Naši plezalci, ki so plezali Rakovo špico, ne bi smeli molčati.

COROPUNA (6613 m) se imenuje vrh v peruanskih Andih, ki je nanj stopil znani italijanski himalajec in filmar Mario Fantin junija 1965. Kaže pa, da mu ni bilo toliko do alpinističnih uspehov kot do filmskega plena. Domov je prinesel fotodokumentacijo kanjona Cabanaconde, največjega prepada Južne Amerike (2000 m višinske razlike); doline Andahua s 36 vulkani, Cordillera de Chila, najvišjega izvira Amaconke (Rio Apurimac). Dalje: topografske beležke iz južnega Peruja in Bolivije, tehtne popravke k švicarski karti tega predela. Etnografsko arheološki plan pa obstoji v zapiskih a arhaičnih jezikih kečua in aymara, ki danes še živita kot narčji na andskih visokih planotah. Fantin je zbral 3000 besed. V dolinah Urubamba, Cikama, Moche in Rio Majes je Fantin odkril doslej neznane gradbene spomenike.

to

RAZGLED PO SVETU

GROTTE DE LA MER DE GLACE izkopljejo vsako leto trije čamoniški vodniki v obliki sobe in jo tudi opremijo. Ko se je lani v Chamonixu mudil generalni sekretar OZN U Tant, je obiskal tudi razgledišče Montenvers in umetno ledeno zavetišče. Ker je ura tam zaostajala, jo je naravnal po svoji ročni in dejal: »Naj gre kakor v OZN.«

CONSTANT CACHIN, letoviški direktor Zermatta, se pri lanskih jubilejnih prireditvah ni rinil v ospredje, čeprav je bilo od njegovega dela mnogo odvisno. Kaj je bilo treba preskrbeti samo slavnostno iluminacijo Matterhorna v noči od 13. na 14. julij! Osem ton radiotelevizijske aparature so spravili v hotel Belvedere v vznožju Matterhorna. 150 milijonov gledalcev je v Evropizi gledalo spominski vzpon po grebenu Hörnli. V istem času sta preplezala severno steno Matterhorna Yvette in Michel Vaucher ter Othmar Kronig iz Zermatta; 14. julija sta za televizijo plezala še Hitti v. Almen in Michel Darbellay, sami Švicarji, za nagrado 1500 šv. fr., kar je spričo slabega vremena malo. Slišala se je opomba, da bi Evrovizija lahko poskrbela za »evropsko« navozo, vendar to ni motilo slavnosti, ki so jih po Cachinovi besedi pripravljali dve leti.

MT. SUKARNO (4750 m) se je prej imenoval Mt. Wilhelmina po holandski kraljici. Angleži poročajo, da se je na vrh te gore povzpela mešana japonsko-indonezijska naveza, pri čemer se je izkazalo, da Indonezijci niso kos Japoncem. Gora je del gorovja z lepo zvencim imenom Djajavidaja.

GEOLOŠKO EKSPEDICIJO je leta 1963 poslal v Himalajo, v Kali Gandaki in Annapurno francoski državni center za znanstveno raziskovanje. Ekspedicija je odšla pod patronatom FFM in CAF, obeh francoskih planinskih organizacij.

Enega od himalajskih geologov smo v teh zapisih že srečali, ime mu je Pierre Bordet iz Pariza. Ostali trije so bili R. Mouter iz Lyona, M. Rénay iz Montpellierra in D. Krummenacher iz Zeneve. O ekspediciji poroča P. Bordet in odgovarja najprej na vprašanje, zakaj je Himalaja za geologe še posebej zanimiva. Geolog skuša ugotoviti zgodovino zemlje, izhaja pri tem iz današnjih dni in bi rad prišel čim dalj v preteklost, več milijard let. Gore so nekaka anomalija in na licu zemlje zaradi svojega reliefa in zaradi tega, ker so produkt še ne končanih procesov tako po prostoru kot po času, produkt »orogenične krize« v razvoju našega globusa. Dolina Kali Gandaki je še prav posebej mikavna za geologe, saj je zaradi fosilov, ki so tam, lažje raziskovati, kako so nastajale in se oblikovale gore in seveda še marsikaj... Bordet zaključuje svoje poročilo takole: »Nikar preveč ne poudarjamo svojih zmoglosti... Mnogo stvari še ne vemo, pogumno priznajmo.«

GPHM pomeni skupino pirenejskih plezalcev, ki so člani Groupe de Haute Montagne (Groupe Pyrénéiste de HM). Skupina obstoji že 30 let, prav toliko kolikor AO Ljubljana-matica. Za 30-letnico so izdali almanah, v katerem so opozorili na svoje plezalsko delovanje. Njihov predsednik, znani Jean Ravier, je za uvod almanaha »Altitude« napisal takole: »... naj bi bili najboljši alpinisti tudi najboljši ljudje.«

SREČANJA POD OKRILJEM UIAA so pomembna za mednarodno povezovanje planinskih organizacij in njihovih članov. V letu 1965 so se v začetku julija sestali vodje mladinskih planinskih organizacij na Poljskem. Prišli so iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Grčije, Italije, Švice, Jugoslavije in CSSR. Klub Wysokogorski je srečanje organiziral v tatranskem narodnem parku blizu češke meje v koči Murowaniec na Hali Gasienicow, znamenem smučarskem torišču. Na dnevnem redu so bili tudi vzponi na Granaty, Svinico in Koscielce. Vodili so najboljši poljski plezalci. Ti so poskrbeli tudi za predavanja, za diapozitive, predvsem pa za pristržno vzdušje, s katerim so goste naravnost očarali.

Konec julija pa so se zbrali mladi alpinisti na Kreti, kjer jim je izkazal gostoljubje CAH, Club alpin héliennique, organizacija pa je bila

v rokah mladinske komisije UIAA. Program je poudaril kulturno vsebino alpinizma. Otok Kreta je bil imenitno okolje za izvršitev takega programa, saj je polno spomenikov najstarejše evropske kulture še iz časov 6000 let pred n. š. Sestalo se je 28 alpinistov iz Nemčije, Avstrije, Poljske, Švedske in Švice. V osmih dneh so si ogledali Kreto. Obiskali so visoko planoto Omalos. Bili so na vrhu Higlos (2100 m) na praznik grških alpinistov, ki ga slave na dan preroka Elije. Na vrhu se je zbralo 200 grških alpinistov. Ogledali so si kanjon Samaria, 25 km dolg, nekaj Grand Canyon Evrope, dalje samostan Arkadi, znan po borbi proti Turkom, arheološki najdišči Pajstos in Knossos, muzej Iraklion in končno goro Ida (2450), na katero so šli ponoči, da bi doživeli sončni vzhod na vrhu. Julija je tu še sem in tja kaka zaplata snega. Gora Ida je v grški mitologiji rojstni kraj boga Zeusa. Cerkvica na vrhu stoji baje na mestu nekdanjega Zevsovega svetišča, oboje pa dokazuje, da so že antični Grki stikali po visokih vrhovih svojih otokov.

Ob koncu srečanja se je CAH zahvalil Bolgar Vasko Stojčev. Jugoslavija se sodeč po poročilih v Begkameradu ni udeležila nobenega od teh sestankov. Poročilo v »Alpinismusu« pa o naši udeležbi na Poljskem poroča, vendar ne pohvalno.

LEDENIKI od blizu niso nič kaj lepi, iz primerne daljave pa pomenijo bistven okras gorskemu svetu, hoja po njih pa pomeni preizkušnjo in doživetje. Važni pa so za gospodarstvo, saj dajejo vodo, surovino za hidrocentrale. Ledeniki se gibljejo, žive. Zato pride do katastrof, med katerimi je ena v letu 1965 v svetu še posebej odmevala. Allatinski ledenik je sicer znan kot nemiren, znan pa tudi po tem, da je raziskan in pod stalnim nadzorstvom. Zanimivo je, da je bila lokacija jezua in centrale dobro izbrana, saj je ledeniški prodor ni dosegel. Ali so strokovnjaki enako skrbno izbrali tudi lokacijo za delavske barake graditeljev? No, komisija, ki to raziskuje, bo na to že nekako odgovorila.

Ledeniki se »hranijo« iz visokih snežišč, ki sploh ne skopne, ker se vedno znova obnavljajo, saj leže v višinah, kjer ni drugih padavin kot sneg. Na površini seveda pride do kopčenja, pa tudi v notranjosti

pritisek snežne teže vpliva na spremembe. Snežna gmota se spreminja v zrnat sneg, ki se seseda in prehaja v led. (V Avstriji je ledeniške površine 3600 km², na Islandiji, ki je približno tako velika kot Avstrija, pa 13.500 km². Znano je, da je v Zahodnih Alpah več ledu kot v Vzhodnih.)

Glaciologija je marsikakšno katastrofo, ki jo lahko povzroči ledenik, v zadnjih desetletjih že preprečila, omogočila pa je tudi izkoriščanje ledenikov. Ni torej čudno, če glaciologi opazujejo med drugim, kako ledeniki usihajo, kako se gibljejo. V Avstriji, na priliko, se premaknejo ledeniki za 10 do 20 m na leto. To ni težko kontrolirati. Če bi grozila katastrofa, lahko pravočasno pomaga dinamit, seveda ne vselej, saj je znano, da tudi obstreljevanje plazovitih pobočij ni vselej uspešno. V Avstriji bodo v prihodnji ledeniški dekadi posvetili še več pozornosti ledenikom, saj 35 % vode za njihova akumulacijska jezera prihaja iz ledeniške mase. Ne smemo pa misliti, da je usihanje ledenikov za HE slabo. Nasprotno! Če ima ledenik »pozitivno« bilanco, pomeni to za HE negativno postavko.

Avstrijsko glaciologijo podpirajo privatne firme (Sonnblick-Verein, Tauernkraftwerk-AG idr.). Avstrijci se ponašajo s tem, da v gradnji dolinskih zapor v svetu komaj kdo kaj več pomeni kot oni.

TRENTO, mesto tridentinskega kongresa v 16. stoletju, je danes pomemben center italijanskega alpinizma, predvsem pa, s svojim letnim filmskim festivalom, ki bo v letu 1966 že petnajsti po vrsti, center planinske filmske propagande in vzgoje. Sloves pa ima tudi po znanih alpinistih, ki živijo in delajo v mestu in v bližnji soseščini. Med temi so: Bruno Detassis, nekak sodobni Preuss, mojster prostega plezanja, oskrbnik koč Brentei; Gino Pisoni, star 52 let, s 50 prvenstvenimi vzponi, specialist za poči; Mario Stenico, ki po 30 letih plezanja še vedno ni med starim železom; Armando Aste iz Rovereta, 35 let star, ima za seboj 100 hudih bivakov v prvenstvenih vzponih in je leta 1962 vodil prvo italijansko navezo v Eigerju, vzpon pa je trajal ves teden; Cesare Maestri živi v prelepem turističnem raju Madonna di Campiglio in je nedvomno največji samohodec dandanašnjih dni. Njegov vzpon na Cerro Torre je pokojni Lionel

Terray imenoval eno najtežjih storitev v zgodovini alpinizma; končno živi v Trentu mladi Heinz Steinkötter, ki se je sem priženil in pleza tudi z ženo Vitty Flasmon. Med drugim je za poročno potovanje z njo preplezal pozimi Tissiyevo raz v prvem stolpu Sella (V-VI).

VESTON je danes že splošno znan rekvizit. Čeprav drag (100 do 150 DM) bo postal kmalu splošna želja tudi pri nas za vse, ki pogosto odhajajo v gore kot smučarji ali alpinisti. Za veston ni vseeno, kakšno blago je zunaj, kakšna polnitev je znotraj. Izkusnje francoskih in nemških producentov govore za specialni nylon, ki drži puh, prepušča pa zrak. Nekateri priporočajo perlon s popelinasto podlogo. Najboljši puh je tisti, ki se napuka živim živalim, sivim račkam. Količina — 600 do 900 g. Vestoni grejejo tudi, če so mokri, koristno pa zanje to ni. Polnitev iz umetnih vlaken je dobra kvečjemu za smučanje, za težje ekspedicije in ture pa ne. Umetna vlakna bi dala enako toploto, če bi njihova teža znašala toliko kot pri naravnem puhu. V tem primeru pa bi bil veston preobalčen in zato skoraj neuporaben. — Poleg vestona so na svetovnem trgu še tudi puhaste hlače, puhasti čevlji in puhaste vreče za noge. Vse to seveda še ne odtehta dobre kondicije in izkušenosti, ki je potrebna za to, da je hoja v gore varna. Je pa taka moderna oprema seveda velik napredek. Kdor je kdaj pridrgetal noč v navadni vetrovki, bo to rad priznal, posebno če je bil sosed tako srečen, da ga je grela moderna puhasta »bundas«.

CIMA TOSA ima popularno severovzhodno steno, vso prepleteno s slavnimi smermi, ki seveda služijo tudi tehnični propagandi slovite skupine Brenta, ki ima nepozaben profil z obeh strani: s Paganelle ali s potov okoli Madonna di Campiglio. Zadnjo smer je poleti 1965 vpisal znani belgijski plezalec Claudio Barbier. Smer teče ves čas po kopni skali, desno od Detassilove iz leta 1933. Sicer je visoka 800 m, Barbier jo je ocenil s IV, 1 klin, za današnje čase torej nekaj klasičnega. Z Barbierom je plezal Bourgeois, ki ga štejejo za Barbierovega naslednika. Bourgeois je v 4 urah in 20 minutah preplezal Cassinovo smer v Zahodni Cini.

SUPERDIRETTISSIMA V PAGANELLE je pravzaprav reklamna smer, a zato nič manj težavna. Jugovzhodni prepadni odlomi Paganelle pod kočo, ki je imenovana po Cesaru Batistiju, znani tisočim obiskovalcem Paganelle, seveda iz varne kabine, so izzvali tudi trentске alpiniste, dva Lossa in Tabarellija. 22 ur so plezali 400 m visoko drnasto steno, polno previsov in streh. Pravijo, da je težja od severne stene Zahodne Cine, težja od smeri Concordia v Cima d'Ambiez. Južni steber Paganelle, Spaloti di Fai, pa sta konec oktobra 1965 preplezala Heinz Steinkötter in Camillo Pisoni v 5 urah in pol ter ga ocenila s VI, večji del prostega plezanje.

MATTERHORN je na karti Flihberta di Pingon v letu 1581 zapisan kot »Certinus maximus mons«. Josias Simler ga je leta 1644 imenoval Mons Silvius. Monte »Servino« stoji na karti iz leta 1860. Whymperjev vzpon na ta vrh, katastrofa in njene posledice so uredile tudi vprašanje imena te najlepše gore na svetu. Ponovimo še nekatere zgodovinske podatke o sodni preiskavi o Whymperju. Gradivo je ohranjeno v Vispu, nedaleč od Zermatta, kjer je bilo okrajno sodišče. Tamkajšnji sodnik J. A. Clemenz je preiskavo vodil v hotelu »Mont Cervin« v Zermattu in zastavil Whymperju 17 vprašanj, Petru Taugwalderju pa 31. Zasiščana sta bila tudi Andermatten in Lochmatter, ki sta sodelovala pri prenosu ponese-ročencev. Rezultat zaslišanja je bil naslednji: 1. O zločinu ne more biti govora. 2. Hadow je zakrivil nesrečo. 3. Zato je vsako nadaljnje preiskovanje odveč. Whymper se je po preiskavi 21. julija 1865 odpeljal v Interlaken in tam v angleščini opisal vse dogodke od 12. do 18. julija. (Original tega zapisa hrani danes bernska sekcija CAS), poskrbel za nemški in francoski prevod in za objavo v »Journal de Genève«, da bi švicarska publika prišla do resnice. Ko se je Whymper vrnil v London, je kopijo svojega poročila poslal »Tímesu«, v »Alpine Journalu« pa je izšlo istega leta v 2. zvezku na str. 148. Sicer pa je o tej stvari pisal še leta 1871 v knjigi »Scrambles amongst the Alps 1860—1869, including the Ascent of the Matterhorn, London 1871, dalje v knjigi: The Ascent of the Matterhorn, London 1880. In še v knjigi »A Guide to the Valley of Zermatt

and the Matterhorn, London 1897. Švicarja Dübli in znani Paul Montandon sta vse gradivo leta 1929 ponovno pregledala in zapisala, da je nesreča vplivala na izboljšanje vrhne tehnike. Ta je zaradi tega bolj napredovala kakor pa zaradi izkušenj iz sto pomembnih vzponov, ki so se srečno iztekli.

SPITZBERGI so s planetarnega stališča važni tudi zaradi tega, ker domnevajo amerikalci in ruski iskaleci nafte, da je te dragocene surovine tam okoli precej. Herta Gröndal, ki se je udeležila ene od nemških ekspedicij na Spitzberge, je v avgustovi številki »Der Bergsteiger« opisala to očiščeno tako, da ob njenem članku človek lahko spozna njihovo geografsko podobo, prebivalstvo, zgodovino, snežno, ledno in vodno razmerje, flor, favno in še to in ono. Zanimiv je njen opis ledenikov in njihovega gibanja ter zgodovina dosedanjih ekspedicij, iz česar je tudi v opisanju favne. Njen opis spremlja dovršene slike področja, ki ga je obiskala tudi naša ekspedicija.

2300 PLAZNIC ogroža naseljena mesta na Tirolskem. Dve tretjini teh plazovitih terenov ima svoj začetek v višinah, kjer je pred 200 leti še rastele gozde. Če bi posadili 50 000 ha gozda, bi se nevarnost plazov zmanjšala. Eno desetino tega so že pogozdili, imajo pa načrte, da bodo zavarovali z gozdom vsa področja. Kako bodo te načrte vključili v EGS načrte, je še vprašanje. Avstrijski gozdarji nočejo preiti na šibki les, ki ga pospešujejo načrti EGS in FAO pri OZN, češ da je moč avstrijskega lesnega gospodarstva v gozdnih lesnih specialitetah.

STRELA je udarila v mednarodno navezo, ki je lani splezala novo smer v severni steni Civette, sedveda directissimo. Trije asi Roberto Sorgato, Ignazio Piusi in Pierre Mazenud so sestopili s sedla Punta Civetta in koto 3009. Morali so poklicati reševalce, ranilo jih je kamenje, ki ga je sprožila strela. Pierre Mazeaud je bil v steni eno uro v omedlevidi.

GLOCKNERSKA CESTA je 3. avgusta 1965 slavila svojo 30-letnico. Celovška sekcija Du ÖAV je sicer že pred to cesto zgradila skromnejšo vozno pot iz Heiligenbluta do Glocknerhausu nasproti jeziku ledenika Pasterze. Bila je ozka,

slabo zavarovana in za avtomobilski promet neprimerna dovorna cesta. Po prvi svetovni vojni se je hitro pokazalo, da taka cesta ne zadošča voč. To je bilo za Avstrijo toliko bolj potrebno, ker je izgubila nekdanje cesarske cestne zveze. Pri tem sto se spomnili na nekdanjo rimsko cesto, ki je vezala Bruck v Salzahtalu in Heiligenblut na Koroškem. Rimljani so na Visokih Turah pridobivali zlato. Na Hochtoru so arheologi našli zlat kip — Herkulov. Tudi v srednjem veku so ta prehod poznali, ko so iz Pinzgau preko Hochtora hodili na božjo pot v Heiligenblut in čestokrat v snežnem viharju za zmerom ostali na poti. Po letu 1920 je pritisnila brezposelnost in je do marsikake velike gradnje prišlo prav zaradi nje. Moderno cesto je predlagal ing. Franc Wallack, ki je cesto trasiral in naredil zanjeno načrt. Med prvo svetovno vojno je bil v planinskem polku (udeležil se je tudi »obrambnih bojev«, poudarjajo avstrijski viri za Koroško) bil je planinec in smučar, izredno delaven in vztrajen človek. 56 km dolgo cesto je skoraj brez pomoči drugih sam planiral. Pri tem je sedlo 2575 m visokega Hochtora prestopil 230-krat, v horizontali prepešal vsaj 10 000 km in 42-krat dosegel višino Everesta. Cesto so gradili od leta 1930 do leta 1935. Cesta je dolga 57,6 km, od Brucka do Heiligenbluta 47,8 km.

Pred graditeljem je stal največji problem, kako tako veliko tehnično delo harmonično vgraditi v pokrajino. Wallack je to vzorno izvršil. Levo in desno od ceste je 100 m urejenih po načelu varstva prirode. GROHAG (Grossglockner — Hochalpenstrasse AG) je uredila alpske vrtove, ki služijo za vzgojo in aklimatizacijo rastlin in dreves, potrebnih za ta stometrski pas. Eno tretjino jih vsako leto posade, dve tretjini pa puste, da jim seme dozori. Ti vrtovi so dali doslej že na tisoče dreves, ki krase predvsem ovinke in druga primerna mesta ob cesti, predvsem pa služijo za sidrišča plazovom.

NEMŠKIM PLEZALCEM sto bila vrata v GHM (Groupe de Haute Montagne) po vojni vse do zadnjega v glavnem zaprta. Leta 1964 so sprejeli enega samega Nemca Pita Schuberta, ki se je pridružil Schliesslerju in Hiebelorju. Leta 1965 pa je GHM, sodeč po sprejemu, do Nemcev zavzel znosnejše stališče, saj je naklonil to čast

kar osmim Nemcem. Poročali smo že, da se v letu 1965 niso ozrli po Poljaki in Čehi, medtem ko je vstop dosegla Vaucherova žena Yvette poleg skromnega, a velikega samohodca iz Eigerja Michela Darbellaya. Za Yvette pravijo, da spada med najuspešnejše alpiniste na svetu. Pri svojih 30 letih se ponša z Walkerjem in severno steno Matterhorna in s celo vrsto akrobatskih ekstremnih smeri, poleg tega pa je šarmantna žena študenta matematike Michela Vauchera, ki je že deset let prvo ime med švicarskimi plezalci.

NAJVIŠJA GOROVJA NA SVETU razporeja G. O. Dyhrenfurth, ki zdaj živi v Ringgenbergu v Švici, po kulminacijskih točkah, ne po povprečni višini vrhov. Tako je nastala naslednja njegova kategorizacija velikih gorovij. 1. Himalaja, ki ima Everest (po novih meritvah 8848 m); 2. Karakorum, Baltoro s K² ali Cogori (8610 m); 3. Kun-Lun-San, Arka-Tagh z Ulugh Mustaghom 7724 m (ni še gotovo, če je to res najvišji vrh Kun-Luna); 4. Pamir, Kašgar s Kungur Taghom (7719 m); 5. Hindukuš, Citral s Tirič-Mirom (7706 metrov); 6. Transhimalaja, južni Tibet, Alung-Gangri s Sakangšomom (ca. 7669 m), ki ga je opisal Sven Hedin. Guria Mandhata, ki jo Kitajci zdaj imenujejo Nyamonañil, ne spada v Transhimalajo, ampak k Himalaji (visoka 7728 m); 7. Cang-Tang in Thang-La na tibetanskem severu. Tu je pogorje Duplex, ki ga je opisal P. G. Bonvalot. Blizu tu izvira Jangtse. Na nekaterih kartah je vpisana višina 8000 m, prav pa bo ca. 7600 m; 8. Thahsleh-San v kitajski provinci Sečuan z Minyag-Gangkarom (7387 metrov). Ime je novo, vzeto po najnovejši kitajski karti; 9. Tien-San, vzhodni Kokšaal-Tau s Pik Pobeda (7439 m); 10. Čiuh-San na Kitajskem v provinci Tsinghai z Amne Mačín (7160 m) pri gornjem Hoangho. Amne je legendarni devetisočak.

Vsa gorovja, ki segajo nad 7000 m, so torej v Aziji. Ta kontinent je torej res prava streha sveta.

717 GORSKIH VODNIKOVIH je registriranih v Švici. Sedeži vodniških organizacij so po kantonih. Na posamezne odpade: Graubünden 135 vodnikov, Glarus 8, Obwalden 12, Uri 19, Tessin 3, Waadt 34, Bern 96, Valais 210.

MT. BLANC je od 16. julija 1965 predrt z elegantnim predorom, ki so ga delali šest let. Odprla sta ga predsednik Francije Charles de Gaulle in predsednik Italije Giuseppe Saragat. V višini 1274 m veže francoski Chamonix in italijanski Courmayeur in je dolg 11,4 km. Natančni stroški niso znani, cenijo jih pa na 300 milijonov novih frankov, čeprav so se načrti glasili na 100 do 140 milijonov frankov. Prehod preko Alp je bil problem že za Rimljane. Zenevski prirodoslovec Horace Bénédict de Saussure, ki je bil leta 1787 tretji na vrhu Mt. Blanca, je prvi razmišljal o predoru pod najvišjim vrhom Evrope, ki ima najožjo vzožnost širino. Napoleon je povezal s cestami Mt. Cenis in Simplon, nato so sledile ceste čez St. Gothard, Brenner itd. Montblanski predor je nedvomno krona vse dosedanje tehnike. Predor ima dve cestišči s po 3,50 m širine, s hodnikoma 0,75 m, visok je 4,50 do 4,80 m. Na uro gre lahko skozi predor 400 do 600 vozil. Ventilacijo ženejo motorji, ki črpajo v predor čist zrak, izsesavajo pa izpušne pline. Turistični strokovnjaki pogrešajo primerne dovozne ceste na obeh straneh. Taksa znaša za motor 6,50 fr., za osebni avto pa 16 do 40 fr.

HASIMOTO IN OTANI sta japonska plezalca, ki sta lani plezala v Alpah. Za trening sta pred vstopom v Eiger plezala severno steno Watzmana, znano Kederbacherjevo smer, zelo plezano trojko. Vzpon v Eigerju pa se zanje ni končal srečno.

19 KOČ NA ITALIJANSKO-AVSTRILJSKI MEJI je poleti 1965 zagleda italijanska država in jih zaprla, med drugim tudi znano koč Similaun (3019 m), idealno izhodišče za Ötztalske Alpe. Zapiombo so utemeljevali z aktivnostjo »dinamitarde«. CAI in ÖAV od tega ukrepa nista zavzela stališča in tudi nista ničesar ukrenila.

100-LETNICO MODERNEGA CEPI-NA so lani praznovali v Avstriji oziroma na Tirolskem v Fulpmesu, majhnem kraju v dolini Stubai. Pred 100 leti so izdelali v tej vasi letno komaj dva ducata cepinov, danes jih izdelajo 20 000 na leto. Ustanovitev ÖAV in vodniške organizacije je terjala vedno boljše rekvizite. Kovači v Fulpmesu so bili mnogi tudi vodniki, delo jih je učilo in tako je v nekaj desetletjih prišlo do moderne oblike ce-

pina. Ni ga lahko narediti. Potrebno je 130 delovnih faz in 25 faz ga je treba obdelovati v ognju.

HELIKOPTER, že dobro desetletje pomemben jekleni ptič za polete nad gorami, je vedno bolj potreben za reševanje v gorah, prav tako pa tudi za razne prenose ljudi in materiala. 26. maja 1965 je sovjetski helikopter Mi-10 s 5175 kg priletel v višino 7134 m. Doslej so imeli rekord Amerikanci ca. 5000 kilogramov na 6477 m. Isti Mi-10 je potolkel tudi rekord za let v višini 2000 m s 25 tonami. Helikopter bi torej lahko služil za reševanje tudi v višinah 7000 m.

PIRIN je pogorje v Bolgariji, ki je pri nas znano bolj zaradi političnih težav kakor alpinističnih. Konec aprila 1965 so na Pirinu zborovali bolgarski alpinisti za 70-letnico bolgarske turistične zveze. V višini 2050 m je tam koč Vihren, v kateri so se zbralo 120 alpinistov iz 25 klubov. V čast 70-letnice so v zimskih razmerah preplezali 450 m visoko severno steno Vihren (2915 m) po trikotniški smeri (V). Plezala sta mojstra športa Enčo Petrov in Stanimir Karpusov.

GAKU-JIN se po japonsko pravi alpinistu. Na Japonskem izdajajo list s tem naslovom, poleg tega pa še 500 različnih alpinističnih publikacij vsako leto. Pisali smo že, kakšno pozornost posvečajo na Japonskem alpinizmu, ki mu priključujejo tudi smučanje, za Japonce pravi narodni šport. Vsak alpinist se ocenjuje tam po strogih kriterijih: po zimskih vzponih, po letnih smereh in po variantah teh smeri.

Japonska ima 26 vrhov z nad 3000 m višine v severnih in južnih Japonskih Alpah. Najvišja gora je Fuji (Fudži), s svojimi 3776 m simbol države, znan po vsem svetu. Ime Japonske Alpe je dal William Gawland, angleški inženir leta 1878, utrdil pa ga je Walter Weston, ki je leta 1905 ustanovil japonski alpski klub. V deželi so odkrili 70 ostankov ledenikov, sicer pa ne poznajo ledenikov niti ne snežne ločnice. Do 2500 m raste drevje, do 3000 m ruševje. Vsi tritisočaki so od decembra do maja zasneženi.

1230 RESEVALNIH POLETOV je v letu 1964 zabeležila švicarska letalsko reševalna služba (SRFW) in 438 letalskih ur. Pri tem je nudila pomoč 188 ponesrečencem in pre-

nesla 64 smrtno ponesrečenih. Med ponesrečenci je bilo 83 inozemcev. Reševalna služba je leta 1964 izgubila en helikopter, izguba je bila krita z zavarovalnino. Prizadeta je bila tudi z omejitvijo števila pristajališč, ki je bilo s posebnim zakonom določeno na 42. Piloti se tudi pritožujejo, da jih je novi zakon, ki je močno upošteval načela varstva narave, precej prizadel, ker ne morejo imeti dovolj treninga nad visokimi gorami: »Če bomo trenirali samo nad srednje visokim gričevjem, bomo nad visokogorjem nekako taki kakor alpinist, ki bo treniral za severno steno Matterhorna na nedolžnem gričku...« V tem smislu je SFRW na svoji generalni skupščini predlagala resolucijo, ki pa so jo na nasvet predsednika CAS A. Eggerja umaknili.

60 MILLJONOV NOČITEV je v turističnem prometu v letu 1964 zabeležila Avstrija. Zabeležimo to zato, ker je orjaški razvoj turistične industrije v Avstriji zgrajen na alpskih prirodnih osnovah. Te omogočajo dvojno sezono in s tem večjo rentabilnost vseh turističnih investicij. To je vsekakor poučno za našo domovino, ki pri svojih turističnih načrtih in obstoječem turističnem gospodarstvu prav malo ali pa nič ne računa s planinskim turizmom.

PUNTA DI CAMPIGLIO je šplak v eni najlepših dolomitskih skupin, v Brenti. 400 m je visok, severna stena je za 50 m previsna. Preplezala sta jo — kdo drug če ne Cesare Maestri in Claudio Baldessari v štirih dneh. Tretjo noč sta prespala v visečih mrežah (kot netopirja), četrto noč pa pod previsno izstopno streho. Maestri je izjavil, da je ta smer polna težkega prostega plezanja.

SEVEROVZHODNA STENA PIZ BADILA ima znano Cassinovo smer (VI). Doslej so jo kot samohodci preplezali štirje: Hermann Buhl, Günther Notdurft, René Simek in nazadnje Italijan Aldo Anghileri, ki je rabil komaj 5 in pol ure. Anghileri je član »pajkov« (ragni) iz Lecca. 20. 21. febr. je isti z Negrijem in Ferrarjem preplezal kot prvi pozimi severni raz Piz Baidle.

POINTE LACHENAL je 3622 m visoki vrh severovzhodno od Mt. Blanc de Tacul. Ime je dobil leta 1959, ko so ga preplezali André

Contamine in chamoniški vodniki v spomin Louisa Lachenala, ki je leta 1955 padel na Mer de Glace v razpoko in se ubil. 13. in 14. marca 1965 je smer doživela prvo zimsko ponovitev. Mesec dni po preji so prvič pozimi preplezali v Mt. Blancu Brenvi smer Poire (hruškinso smer) Attilio in Alasio Ollier ter Franco Salluard. Vsi trije plezalec iz Courmayeura so bivakirali pri vstopu v le Poire pri -30° C. Komaj so ušli dvema plazovima, nato pa je šlo vse po sreči do vrha. Nazaj grede so morali še enkrat bivakirati na Grands Mulets.

»Iruška« spada med najbolj trde orehe v Mt. Blancu. Prvi so jo leta 1933 preplezali T. Graham Brown in vodnika Graven in Aufdenbletten.

BONINGTON je angleški plezalec, ki ga že nekaj let omenjamo med najvidnejšimi otoškimi plezaleci. O angleških plezalcih in o njihovem alpinizmu je napisal zanimiv članek: »Angleški šofar v Chamonixu takoj spoznaš po umazani zmešnjavi, ki vlada okoli njega, in ga je lahko ločiti od pisanih francoskih ali belgijskih, kaj šele od čistih, urejenih avstrijskih. Pa tudi v koči boš Angleže lahko spoznal. Manjka jim stil v obleki in v vsej pojavi. Značilno za Angleže je, da pridejo v Alpe z majhnimi izkušnjami iz svojih plezalnih vrteev, pač pa s precejšnjim znanjem prostega plezanja, ker Angleži ne čislajo umetelnih sredstev in jih uporabljajo le v skrajnem primeru. Okoli leta 1950 pa sta začela novo kot Joe Brown in Don Whillans, dva mlada inštalaterska vajenca iz Manchesterja. Plezala sta namreč nekaj smeri, ki so jih drugi mogli ponoviti šele nekaj let zatem. Do leta 1961 je bilo le malo Angležev, ki bi se lahko lotevali težjih smeri. Brown in Whillans sta bila s svojo ponovitvijo zapadne stene Druja leta 1954 in s prvenstvenim vzponom zapadne stene Aiguille de Blaitière, ki je veljala takrat za najtežjo smer v Alphah, daleč spredaj, osamljena. V sezoni leta 1961 so prišli v Alpe Angleži, ki so doma ponovili najtežje smeri Browna in Whillansa, zdaj pa so hoteli po njuni sledi še v Alphah. Veliko jih je odšlo v Dolomite, Mt. Blanc in Piz Badile, največ pa se jih je gnetlo pod Cinami. Ponovili so vse smeri v severnih stenah Velike in Zapadne Cine, Nunn in Gardon pa sta odprla »plezanje na uro«, saj

sta v 4 in pol urah preplezala Cassinovo smer v Zapadni Cini, s čimer sta dokazala, da je angleška tehnika hitra in omogoča nagel vzpon.

Don Whillans in Bonington sta leta 1961 že prežala na Eiger, z njima je bil Poljak Jan Długosz. V Chamonixu ju je srečal Clough, ki je prišel iz Dolomitov z velikimi uspehi in izkušnjami. Vstopil je v centralni steber Fréney, kjer so malo prej štirje alpinisti izgubili življenje. Angleži so ta steber Fréney zmogli v treh dnevih, imeli pa so večjo srečo z vremenom kakor Bonatti in njegovi nesrečni tovariši.

Leta 1962 je bilo za angleške plezalece še uspešnejše: severna stena Druja, vzhodna stena Grand Capucina, severovzhodna stena Piz Badile so postale Angležem domače. Mnogi, ki so jih preplezali, so bili v Alphah prvo sezono. Nekateri so se ozirli tudi za drugimi cilji. Peter Crew in Alan Wright sta preplezala smer Philippa in Flamna v Punta Tissi (Civetta), ki jima ni delala težav, saj terja večji del prosto plezanje.

Jan Clough in Bonington sta ob zaključku sezone prišla pod Walkerjev steber. Tam je bivakiralo tedaj že šest navez, naslednji dan pa jih je prišlo še pet. V enem dnevu sta prišla čez, bivakirala na italijanski strani, nato pa sestopila na Pointe Whymper in prečila vse Grandes Jorasses in greben Rochefort do koče Torino. Nekaj dni nato ju je sprejel še Eiger z razmeroma dobrimi pogoji.

V letu 1963 sta 20-letni Boyson in Nunn v 13 in pol urah preplezala Punta Tissi. Bila bi na vrhu še prej, če ne bi bil Nunn zadel kamen tako močno, da ga je Boyson takorekoč privlekel na vrh. V Chamonixu sta Tom Patey in Joe Brown preplezala kot prva zapadno steno Aig. du Plan in severozapadno smer Aig. Sans Nom. Brown in Dez Hadlum sta v 15 urah ponovila jugozapadni steber Druja, Barry Ingle in Peter Crew pa sta v 7 urah dosegla vrh Petites Jorasses preko zapadne stene. Hitrost je nedvomno dobro spričevala za tehniko.

HIFNARI FAYED se imenuje najboljši egiptovski plezalec po Keopsovi piramidi, umetni gori, ki so jo zgradili pred 4500 leti v Gizeni blizu Kaira v 30 letih. »The Champion of the Pyramids« je star 38 let, 230 m dolgi raz prepleza navzgor in navzdol v 6 mi-

nutah in je zato prišel v stalni »dvorni« protokol, tako da so mu že čestitali najvidnejši možje današnjega časa. Drži se raza piramide, svojo »galabijo« (obleko do gležnjev) prime z zobmi in z neverjetno lahkoto skače od kamna do kamna. O kakšnem varovanju z vrvi seveda nima pojma.

NOVO SONDO ZA PLAZ bodo preizkusili v Grenoblu. Tu je Marius Albé, izumitelj različnih aparatov, iznašel tehnično sondo, ki je izredno občutljiva na spremembe v temperaturi. Iznajditelj trdi, da bo sonda pri dotiku ponesrečena v plaz u sprožila električni kontakt in prižgala kontrolno luč (potrebna je baterija z napetostjo 4,5 V). »Skrivnost je v materialu, ki sem ga uporabil za prekinjanje kontakta,« pravi iznajditelj. Če se bo sonda uveljavila, je seveda veliko vprašanje. Drugo novost leta 1965 v gorski reševalni službi pa ne bo treba uveljavljati, ker je učinkovita na prvi pogled: V Wettersteinu so poleti 1965 v padalske vaje nemške vojske vključili tudi gorske reševalce. »20. stoletje ne more shajati brez reševalcev od zgoraj,« je izjavil predsednik bavarskega Rdečega križa.

600 VOJAKOV na vrhu Mt. Blanca ni enostavna stvar. Francoska vojska je doslej še ni tvegala. Leta 1962 je bilo na strehi Evrope 120 mož; za lanske masovni vojaški vzpon 27. brigade so uporabili tudi instruktorje alpinistične šole.

65-LETNI FRITZ WIESSNER, ki je prvi prišel čez jugovzhodno steno Fleischbanka, še danes priznava VI, je lani v skupini Montaleoni preplezal Campanile di Val Montanaia, solidno III do IV. Bil je prvi v navezi.

SQUAMISH je markanten vrh v ZDA, podoben eni od Cin. Maja 1965 so se nanj povzpeli Patterson, Mather, Bertulis in Beckey. Pred leti je nanj (imenuje se po navadi Chief) preplezal Jim Baldwin, ki se je pozneje ponesrečil v dolini Yosemite. Baldwinova naveza je potrebovala 28 dni, vsak večer so sestopili, le zadnjih pet noči so zdržema prebili v steni. Dr. Patterson je s svojimi ljudmi rabil za 600 m visoko steno štiri dni. Mather je po vzponu izjavil: »Največjo nevarnost je pomenil helikopter, ki nam je 20 minut brenčal pred nosom, da bi ga bil lahko s kamnom zadel. K sreči helikop-

ter ni ranil nikogar, toda mi se zaradi njegovega hrupa nismo mogli sporazumeti in to je pri plezanju neobhodno potrebno.»

AMERIKANSKA PLEZALNA TEHNIKA se od drugih loči le po uporabi tehničnih pripomočkov. Dvojne vrvi Amerikanci ne uporabljajo več, vpenjajo samo eno vrv. Drugi v navezi ne pleza, marveč se s stremenj IOMAR dviga ob fiksnih vrvi ter izbija vse kline. Medtem pa prvi s pomožno vrstico vleče pobrani material navzgor. To tehniko uči John Harlin in Royal Robbins v Mednarodni plezalski šoli, v praksi pa sta jo z uspehom pokazala v zapadni steni Druja. Robbins je 30 let star in pleza od svojega 17. leta. Odločilno je sodeloval pri vzponu v El Capitanu. V zapadni steni Druja pa je s Hemmingom kot prvi preplezal 600 m visoko vstopno varianto, ki drži naravnost k 90 m visoki poti v Magnoni smeri. Robbins je v vodstvu International School of modern Mountaineering. Harlina je med tem vzel Eiger.

MUNCH CHURCHAN (Čajrcan) je najvišja gora v Mongoliji, visoka 4362 m. V Mongoliji je alpinizem komaj pognal. Leta 1953 so ustanovili v Ulan Batoru, glavnem mestu te socialistične republike v okviru komiteja za telesno vzgojo planinski odsek, ki je štel tedaj 7 članov. V ustanovitvenem letu so preplezali Očton Tengri (2751 m), Tabun Bogdo (4355 m), Sutaj (4221 m) in Cardil Sardag (3189 m). Leta 1961 je vseh 7 mož skušalo priti na Turgen II (3965 m). Malo pod vrhom jih je odgnala opast, eden se je smrtno ponesrečil. Leta 1963 so poskusili še enkrat in po 6 dnevih le prišli na vrh. Vsi vrhovi so v mongolskem Altaju.

GOPR je kratica poljske prostovoljne gorske reševalne službe (Gorskie ochotnicze pogotowie ratunkowe), ustanovljene leta 1909. Dodeljena je PTTK, kar je kratica za poljsko turistično zvezo (Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego), ki bi jo najlažje primerjali s Prijatelji prirode na zapadu. GOPR ima 500 članov v 6 postajah. Najmočnejša je Grupa Tatrzanska v Zakopanah, ki ima 177 prostovoljnih in 17 poklicnih reševalcev (ti dobivajo 1800 zlotov na mesec, obleko, opremo, zavarovanje in razne doklade (1 zlot — 1 DM). Imajo svojo hišo v Zakopanah, v njej 6 mož v stalni

pripravljenosti. Imajo tudi opremo za reševanje v jamah, ki jih je v Tatrah precej (najgloblja 640 m). Vseh 11 koč v poljskih Tatrah ima telefon. 15 minut traja in že je po alarmu stalna posadka na startu z ruskim avtomobilom »Gaz« s pogonom na vse štiri kolesa in popolno opremo reševalnega avtomobila. »Gaz« pride skoraj do vseh koč, ki lahko sprejmejo 100 do 200 planincev. Hišne lekarnice nadzoruje znani himalajec dr. J. Hajdukiiewicz, imenovan Jurek. GOPR ni vključen v IKAR. Letalske reševalne službe še ni uvedel. V Krakovu je sicer ruski helikopter namenjen za te potrebe, vendar ga reševalci odklanjajo, češ da so oni hitrejši.

DR. RENATO CHABOD je od lani predsednik CAJ. S tem je italijanska planinska organizacija postavila na čelo uglednega alpinista. Rodil se je leta 1909 v Turinu. Z 20 leti je preplezal južno steno Mt. Maudit, s 24 leti pa severno steno Aiguille Blanche de Peuterey, ki je še danes med najtežjimi lednimi smermi v Mt. Blancu. Leta 1930 je preplezal severno steno Gran Paradisa, leta 1934 Gervasutijev ozebnik v Mt. Blancu de Tacul, leta 1933 pa zapadno steno Pic Roseg. Udeležil se je sedmega vzpona na Aconcagua (6957 m) in prvega vzpona na Cerro Cuerno (5500 m) leta 1934.

ŽIČNICE, VZPENJAČE VSEH VRST so kazali tudi na IVA (Mednarodni razstavi prometa) v Münchenu, saj so postale v modernem prometu neizogiben činitelj, ki iz leta v leto raste. IVA je postavila žičnico na Schwanthaler Höhe s postajo v dvorani, kjer so bile razstavljene prometne naprave iz alpskih dežel, na čelu z gorsko železnico na Wetterhorn iz leta 1908. Zraven nje je stala kabina za 100 oseb, največja kabina na svetu. Vsi tipi »potegavščin« so bili prikazani v obratovanju. Samo v Nemčiji se na žičnicah obrne letno 15 milijonov DM, ki gredo v žep delniških družb, lepe denarje pa spravijo tudi nekateri kmetje, ki oddajajo svojo zemljo v najem za take naprave.

Statistika pove, da je žičnica najvarnejše prometno vozilo. To kažejo podatki o prometu na njih iz vseh alpskih dežel in iz Spanije, ki ima že 21 velikih žičnic. Najstarejša nemška žičnica iz leta 1926 (Kreuzteck) je v 34 letih zabeležila 338 701 vožnjo in ji doslej še

ni bilo treba menjati vlečno vrv. Dances deluje mednarodna organizacija, ki raziskuje varnost in posreduje nove pridobitvene znanosti, potrebne za to prometno sredstvo, ki je gore približalo milijonom ljudi. (OITAF = Organizzazione internazionale Trasporti a Funne)

LETALSKO REŠEVALNO SLUŽBO imajo v Avstriji že 10 let. Vodi jo ministrstvo za notranje zadeve, direkcija za javno varnost. V desetih letih so letalci rešili pred smrtjo najmanj 1000 ljudi. Leto za letom je več reševalnih poletov. Naj bo domačin ali tujec, stroške za letalsko reševanje poravnava država. Letališča za to službo so Dunaj, Salzburg, Innsbruck, Celovec. 12 pilotov ima obenem alpinistično izobrazbo. Njihova naloga je tudi iskanje provizoričnih pristajališč. Doslej je registriranih 390.

Julija 1965 so v Sittenu v Švici ustanovili Air Glacier S. A. Glavni namen je reševanje in transport. Ima dva helikopterja švicarske reševalne službe in helikopter tipa Alouette III. Postajo sta ustanovila znani ledeniški pilot Herman Geiger in Bruno Bagnoud.

OBERSTDORF je danes splošno znano ime po smučarskih prireditvah in kot turistični center. Preteklo leto je tam zboroval DAV (Deutscher Alpenverein) in s tem manifestiral pomen, ki ga ima za turizem planinstvo. Na skupščini so povišali članarino in dajanje centralni organizaciji. Debatte so bile hude, glasovanje pa je pokazalo, da so mnenja zelo deljena. 941 jih je glasovalo za, 728 pa proti. Nasprotniki povišanja trdijo, da gre DAV napačno pot, da se upira demokratizaciji in da prehaja v roke manjše skupine ljudi, ki ne razume sodobnih družbenih tokov.

PREPOVEDI V NEPALU so zdaj takole razložene: Nepal je s Kitajsko sklenil kulturno konvencijo in mejni dogovor, Kitajska je zgradila tudi cesto Lhasa—Kathmandu. Zato Nepal nima namena Kitajsko dražiti s kršenjem meje, ki ga čisto povzroče tudi himalajci in razne vrste raziskovalci. Zato je Nepal prepovedal pota proti meji, ki je za Kitajsko najbolj občutljiva. Drugi vzrok so razne slabe izkušnje z ekspedicijami, ki so si samovoljno podaljšale bivanje v Nepal in večkrat prestopile dovoljeno jim področje. Dalje:

Japonci so na Dhaulagiri II naredili hudo napako, zaradi katere je bil ranjen en šerpa, dva pa sta umrla; ekspedicija na Čo Oju (Stammberger) tudi ni bila resna. Zato bodo odslej dovoljevali vstop samo dobro pripravljenim ekspedicijam ali pa sploh nobeni. — Serpe iz Solo-Khumbu so poslali v Kathmandu delegacijo, ki je vlado zaprosila za spremembo teh ukrepov, ki bi šerpam odjedli prepotrebni kruh. Na drugi strani pa beremo, da je indija v Ladakhu (Kašmir) odprla še eno planinsko šolo, podobno oni v Darjeelingu. Vodil jo bo eden od znanih indijskih himalajcev.

ROLAND TRIVELINI, se je kmalu po uspehu v Grandes Jorasses (prvi vzpon preko snežišča Lincaul) poskusil še s severno steno Eigerja. Z ženo je prišel v hotel na Kleine Scheidegg in mislil na »dirttissimo« v Eigerju vsaj od drugega snežišča navzgor. Poskusi najboljših alpinistov, ki so se tu ponesrečili, mu niso dali misliti. Grandes Jorasses so mu verjetno stopili v glavo. 5. avgusta dopoldne je vstopil v steno in je zvečer stal pred prvimi zaporami Eigerjeve severne stene, ob vznožju strmega praga s težko počjo. Ravnatelj hotela na Kleine Scheidegg je vprašal Trivelinijevega pokrovitelja, zakaj Francoz prvi dan ni prišel višje. Odgovor: Roland čaka na noč. Ponoči dela najtežje stvari. Noče, da bi ga videli. Noče, da bi drugi ljudje spoznali njegovo tehniko. Njegova tehnika je skrivnost.

Trivelini je počakal na noč, zjutraj pa so ga videli še vedno na istem mestu kot prejšnji večer. Kmalu je Trivelini sestopil in v Scheideggu izjavil: »Skala je tu čisto drugačna kot v Mt. Blancu. Tudi sneg je drugačen kot pri nas. Pa bom še prišel.« Čuden čuk ta Trivelini, če je vse to res!

Lani je bil pod Eigerjem še en kandidat — samohodec, severnomnški alpinist Strothmann. Cele dneve je strmel v steno izpred svojega šotorčka. Domačin ga je končno pregovoril, da se ni sam spustil v steno. Darbellayev uspeh iz leta 1963 je, tako kaže, zasenčil nesreče samohodcev v Eigerju. Leta 1961 je padel z »rampe« Adi Mayr, leta 1962 pa je 1800 m visoka stena terjala življenje nadpovprečno sposobnega Marcharta iz Dunaja in Švicarja Derungsa. Pred Darbellayem si je v Eigerju opek

prste sam Walter Bonatti. Poslej ni pokazal nobene volje več, da bi še enkrat vstopil.

NANGA PARBAT večkrat imenujejo usodno nemško goro. Mnogo nemških ekspedicij se je že zvrstilo v območju Nanga Parbata, pa še nobena ni uspela po načrtu. Eno od njih je vodil Peter Aufschnaiter leta 1939 iz Kitzbühla. Z njim so bili Lutz Chicken iz Bolzana, Heini Harrer iz Graza in Lobenhoffer iz Bamberga. Aufsnaiter je bil na Kangčendzongi s Paulom Bauerjem leta 1929 in 1931 in dosegel višino 7350 m. Že takrat je bil znan po tem, da je obvladal jezik domačinov pod Himalajo. Naloga ekspedicije leta 1939 je bila preiskati diamirsko stran Nange Parbata. Ker na rakbiotski strani ni bilo uspeha, je leta 1895 Mumery poskusil novo kot in za vedno ostal na njej. Bila je preveč ogrožena od plazov. Aufschnaiter je poskusil severovzhodno od nje in prišel 6100 m pod severni vrh (816 m). Tovarišem se je zdel Aufschnaiterjev izbor prenevarjen in tehnično prezahteven. Zato je ekspedicija obrnila. Na povratku jo je zatekla druga svetovna vojna in Angleži so ekspedicijo internirali v Karatiju.

Danes živi Aufschnaiter v Kathmanduju in dela kot projektant za namakalna dela. Njegov hobby je etnografija na nepalsko-tibetskem mejnem področju. Leta 1964 je odkril v podzemskih jamah slike iz časov, ko se je v Nepal ukočnila budistična — lamaistična religija. Svoj dopust pri 60 letih še vedno preživlja v himalajskih gorah. Po izgonu dalai-lame iz Tibeta se je, tako kaže po teh poročilih, Aufschnaiter preselil v Nepal.

GANGAPURNA (7450 m), 13 kilometrov od Annapurne, je bila cilj nemške himalajske ekspedicije 1965 pod vodstvom Günterja Hauserja, med člani pa je bil najbolj znan Köllensperger. Ekspedicija je štela osem mož in je doživela nekaj presenečenj, kljub temu pa ni odnehala. Velik del njenega prateža se je izgubil nekje na indijskih železnicah. Ko so začeli z delom na goti, pet članov še ni imelo specialnih višinskih čevljev. Sele v višini 5700 m (tabor III) so dobili rekvizite, nujno potrebne za himalajске viharje, vendar ne iz prateža, ampak naravnost iz Münchena.

Veliki spomladanski snegovi, ki so Japoncem v plazovih vzeli dva moža, so preplašili 185 nosačev, da so dan pred bazo obrnili. Ves tovor so morali nato do baze znositi sahibi in osem šerp. Preden so postavili tabor I, so imeli opravka z velikimi snežnimi padavinami in plazovi. 9. aprila je stal tabor I, varen pred plazovi, ne pa pred njihovim puhom. Mesto za tabor II je poiskal Köllensperger v višini 4951 m, tabor III pa v višini 5700 m, od koder se je imenitno videla ena od svetih nepalskih gora Mačapučare. Novi snegovi so Nemce potisnili nazaj v tabor II. V taboru I so tedaj spali zdravnik in zvezni oficir v velikem šotoru, pet šerp pa v treh majhnih. Ob pol šestih zjutraj je zračni pritisk plazu zvil ograje malih šotorov in jim raztrgal strehe, veliki šotor pa odtrgal in ga z ogradjem vred odnesel 50 m višje čez greben morene in več 100 metrov dalje na vzhodni annapurnski ledenik. Teža spečih je iztrgala notranji šotor, ki se je zrušil na moštvo in opremo. Odneslo je tudi nekaj živeža, ki so ga pomagali iskati kavri. Ranjen ni bil nihče. Tabor II ni videl signalov za pomoč, ker je bilo slabo vreme.

Nato so postavili tabor III. Bil je varen, vendar zelo izpostavljen viharju, ki je napadal slaherni večer — vsaj do polnoči nobeden ni spal, ker so morali držati ogradje. Do tabora IV je držala gaz po globokem snegu preko plazovitega pobočja. Če bi zapadlo še več snega, tabora IV ne bi mogli več obiskovati. Zato so si prinesli živeža za več dni. Prostor pa je bil pod udarom zametov in tri dni so se mučili, da so ga pred njim zavarovali. Pri tem so izgubili moči za nadaljnje iskanje poti preko 400 m visoke ledene stene z naklonino 55°, v kateri so morali vsak meter zavarovati z vrvmi, če so hoteli omogočiti promet s taborom V. Zato so porabili sedem dni trdega dela, ves čas pa so jih ovirali snežni viharji. Po sedmih dneh je ta skupina sestopila v III, nastopila pa druga, ki naj bi urenila tabor V. Ker jim je zmanjkalo gorilnega plina, je moral šerpa Kippa v bazo in pri tem v enem dnevu opravil to, kar je bila norma za tri. To njegovo dejanje je omogočilo, da so vsi udeleženci dosegli vrh.

Pri nastopu jih je v taboru V zadelo nekaj podobnega kakor našo kavkaško ekspedicijo 1965. Posre-

čilo se jim je zmetati kuhalnike iz šotora in pogasiti požar. Obveščen o uspehu jih je dan nato v bazi obiskal nemški ambasador v Nepal dr. Loer. Naslednji dan je prišla na vrh tudi druga grupa Nemcev in pri sestopu srečno ušla plazju nad taborom IV. Na vrhu težkega sedemlisočaka je tedaj stalo osem Nemcev in tri šerpe. Ker je bilo do monsuma še tri

tedne, so se povzpeli še na Glacier Dôme (7255 m). Prvotno so mislili na francosko Annapurno I., pa so morali načrt opustiti, ker so na Gangapurni izgubili preveč materiala. Vodja Günther Hauser pa se jo posvetil tedolitu in kartografsko obdelal Tent peak (5555 m). Na Glacier Dôme sta že leta 1964 prišla nek Japonci in en šerpa (All Japan Mountaineering Unions).

IZREDNA SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

je zasedala v nedeljo dne 5. decembra 1965 v dvorani Elektrotehnične fakultete v Ljubljani. Navzočih je bilo 66 PD s 129 delegati, poleg tega pa še 38 članov glavnega, 3 člani nadzornega in 3 člani disciplinske komisije, skupno torej 173 delegatov ali 63 % od celokupnega števila delegatov.

Kot gostje so prisostvovali predstavniki Planinske zveze Jugoslavije, Planinske zveze Hrvaške, Zveze za telesno kulturo Slovenije in odlikovanci z zlatim častnim znakom PZS.

Na dnevnem redu izredne skupščine je bil položaj in perspektiva planinske organizacije v zvezi z gospodarsko reformo.

V svojem poročilu je predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik izrazil upanje, da pomenijo ukrepi, storjeni v zvezi z gospodarsko reformo, po mnenju Planinske zveze Slovenije v končni posledici utemeljeno upanje, da bo tudi več sredstev za planinsko delo. Seveda pa bo moralo v zvezi s tem postati tudi naše planinsko delo produktivnejše, smotnejše in učinkovitejše, kar še posebno zadeva planinsko gospodarstvo. Ti ukrepi pa tudi od planinske organizacije zahtevajo, da se tudi sama temeljito potrudí, da se v večji meri opre tudi na lastne sile in na prispevke svojega članstva ter da odkrije tudi druge vire dohodkov, kot pa so zgolj negotove dotacije republike, občin, gospodarskih in drugih organizacij. Zato tudi Izredna skupščina v soglasju z glavnim odborom PZS ni bila sklicana, da bi obravnavala obširno in pestro problematiko naše organizacije, temveč izključno samo ožji problem našega gospodarskega in finančnega stanja.

Potem, ko je navedel najvažnejše naloge letošnjega delovnega programa PZS, je tov. dr. Miha Potočnik tudi ugotovil, da je vloga

PZS pri uresničevanju tega programa zelo zapletena, težka in večkrat tudi precej nevhvaležna. Izjavil je, da bi bili naivni, če bi mislili in pričakovali, da nam bo vse steklo brez težav, ovir, iskanja in napak. PZS kot skupen organ PD — UO — GO in komisij bo morala aktivno delovati kot organizator in povezovalac mnogih skupnih in osrednjih akcij ter mnogih prizadevanj za napredovanje planinskega dela in misli. Jasno pa je: Za uresničenje tega programa — če ne vsega, pa vsaj njegovega pglavitnega dela — bomo morali dobiti izdatno materialno podporo in sredstva iz družbenih skladov. Te naše programe mora nujno podpreti republika iz svojega proračuna in skladov, prav tako pa tudi posamezne občine in gospodarske ter druge organizacije. Glede tega smo v raznih akcijah in dogovorih. Povsod smo naleteli na razumevanje in zagotovila, ki pa se bodo uresničevala seveda v mejah možnosti in reformskega varčevanja. Del gospodarstva, in sicer vedno pomembnejši in važnejši je pri nas v Sloveniji turizem, v sklopu tega pa kot njegova posebna, prav žlahtna veja planinstvo. Planinska organizacija s svojimi 65 000 člani — 37 000 odraslih, 16 000 mladincev in 12 000 pionirjev — in 99 planinskih društví upravlja danes 174 planinskih domov, koč, zavetišč in bivakov, ki imajo skupno 5250 ležišč, kar znaša 1/5 vseh javnih turističnih kapacitet v Sloveniji. V letu 1964 je bilo ustvarjenih v teh kočah skupno 134 333, letos pa v prvih 9 mesecih 124 932 nočin, od tega lani 11 313, letos pa 10 664 inozemskih nočin.

Seveda pa je sedaj ob reformi in ob naših razgovorih glede obetov za leto 1966 postalo popolnoma jasno in nedvomno tudi to, da

PZS za svoje personalne, upravne in materialne stroške ne more več dobiti nikakih dotacij, vsaj ne količaj pomembnih. Za to mora sedaj organizacija poskrbeti sama, iz svojih lastnih moči.

V letu 1965 smo prejeli za delovanje PZS, njenega GO, UO in komisij ter pisarne, kakor tudi za vse programirane akcije okrog 13 500 000 din. Razen tega je prejel nekaj sredstev še Planinski Vestnik posebej in prav tako gorska reševalna služba, zunaj teh pa še komisija za odprave v tuja gorstva, ki je za letošnje odprave v Kavkaz, Himalajo in Alpe zbrala samostojno še posebna sredstva. Od 13 500 000 din je bilo za delo upravne pisarne (osebni dohodki) porabljenih okrog 9 000 000 din, tako da je za funkcionalne izdatke in za programske akcije ostalo prav malo, komaj 1/3 republiške dotacije. Zveza se je zato že takoj po spomladanskem občnem zboru — zlasti pa z reformo in proračunskimi redukcijami in še zaradi nenadejanega dvakratnega zvišanja dolarskega kurza, ki je pri nabavi tujih deviz za himalajsko ekspedicijo začasno močno posegel po naših dinarskih sredstvih — znašla v nezavidnem finančnem položaju in pomanjkanju. Drastično je morala črtati mnoge akcije, ki so jih zamislile in zasnovala komisije upravnega odbora. Nejevolja načelnikov in članov komisij ter upravnega odbora je bila ob tem razumljiva. Položaj je bil še težji zaradi dolžnikov — planinska društva dolgujejo na PVP, GRS in članarini okrog 9 000 000 din.

Zdaj vemo, da tako ni mogoče več delati. Zlasti ne moremo več živeti in delovati kot izključno dotiranci in paraziti na družbenih in proračunskih sredstvih. Nujno in neizogibno je, da organizacija sama v svojih vrstah poišče rezerve in vire vsaj za organizacijsko in upravno delovanje PZS in za kritje materialnih stroškov svojega poslovanja (GO, UO, komisij, tajništva s pisarno itd.). Samo v tem primeru lahko računamo še naprej na javno podporo in sredstva, ki naj gredo namensko za naše akcije in za uresničevanje našega bogatega in pestrega programa.

Zato je nujno, da poiščemo še lastne vire in rezerve za kritje stroškov svojega delovanja. Ko je UO in za njim GO o tem ponovno in izčrpno razpravljal, je — zavedajoč se v polni meri teže in nepopularnosti tega ukrepa — ven-

darle po zrelem preudarku, so glasno in ponovno prišel do sklepa, da je kot prvi ukrep treba proučiti vprašanje članarine. Člani planinske organizacije, ki imajo pri obisku gora zelo znatne popuste pri prenočinah, naj vsaj delno v obliki zvišane članarine in prispevka za PZS pomagajo zagotoviti normalno in skromno funkcioniranje upravne pisarne PZS, — sredstva, ki jih bo PZS prejela iz določaj, pa naj se v celoti ali pa vsaj pretežno uporabijo za uresničevanje čim večjega števila nalog iz programa za leto 1966, ki so ga prejela vsa društva na vpogled. S tem se bo poživila dejavnost in razmah planinske organizacije, bo pa tudi mogoče misliti na izboljšanje planinskega gospodarstva, še posebej pa se bomo lahko bolj učinkovito in z večjimi sredstvi posvetili tudi našim kulturnim, publicističnim, prosvetnim, propagandnim, mladinskim, alpinističnim in drugim perečim nalogam, ki so bile doslej zaradi pomanjkljivih sredstev čisto le preveč zapostavljena in v senci, čeprav smo se jih ves čas živo zavedali.

Tov. dr. Potočnik je v imenu GO PZS predlagal mladinsko članarino 500 din, pionirsko 200 din, članski prispevek Planinski zvezi Slovenije od člana 500 din, od mladince 200 din in od pionirja 100 din. Za odrasle člane priporoči članarino 1000 din. Naročnino Planinskega Vestnika je že GO zvišal od 1200 din na 1500 din. Ugotovil je, da je članarina sorazmerno nizka, zlasti pa še ob primerjavi s članarino drugod. Izrecno poudaril, da PZS pozna vse ugovore in pomisleke. Govori se o znatnem padcu članstva, o nevarnosti, da bodo posamezna, zlasti šibkejša društva, še posebej prizadeta in zdecimirana. UO in GO PZS sta se resnosti tega predloga dobro zavedala. Kljub temu in prav zato, ker je predlog dalekosežen in ni samo gola in suha finančna operacija ali brezdušna obremenitev članstva, prihajata z njim pred občni zbor, ker prvič drugega izhoda zaenkrat ni, in drugič, ker mislita, da vendarle ne tvegamo bistvenih koristi naše organizacije. Morda bo v prvem hipu res prišlo do posameznih izstopov, predvsem društveno in planinsko neaktivnih članov. Toda, če bi vsa planinska društva — namesto da čez mero jadikujejo in se vdajajo obupovanju in malodušju — poživila in krepko zastavila akcijo ne samo

za obdržanje vseh dosežanih članov, temveč še za pristop novih — kar vse s spretno in agilno društveno agitacijo in pogumom ni neizvedljivo, — organizacije iz te akcije lahko pridejo samo močnejše, trdnjše in bolj prekaljene. Geslo zaradi tega naj ne bo malodušno tarnanje in izrekanje globokega sožalja Planinski zvezi Slovenije, ki da bo pri tem sama najbolj na škodi, temveč vztrajen in živ boj ter pospešena akcija za pridobivanje še novih članov planinskih društev in še novih naročnikov Planinskega Vestnika. To se z dobro agitacijo in s požrtvovalnim delom naših odbornikov od človeka do človeka da uresničiti. Končno je dopust v gorah še vedno najcenejši, najbolj zdrav in nudi največje užitke in doživetja, ki usposabljaajo bolj kot kakršenkoli drug način rekreacije delovne ljudi za nove delovne naloge in jim nudi toliko telesnih in duševnih moči, da tudi težke življenjske skrbi in težave prenašajo z optimizmom in zdravo življenjsko radostjo. In ko bomo o predlogih GO PZS razpravljali in sklepali z vso resnostjo in odgovornostjo, mislimo na to, da je planinstvo kot pravi nacionalni slovenski šport in življenjska potreba ter navada številnih slovenskih ljudi po svoji tradiciji in moralni moči zmožno še vse kaj drugega, kot pa prenesti nepretirano zvišanje članarine in prispevka za PZS.

Na seji GO je bilo nadalje poudarjeno, da naj se na današnji skupščini sproži problem skrajno nediscipliniranih odnosov planinskih društev napram Planinski zvezi Slovenije, ko nekatera društva ne poravnavaajo svojih finančnih obveznosti, zaradi česar prihaja PZS večkrat v resne finančne težave. Tudi nadzorni odbor meni, da je potrebno v bodoče ostreje vztrajati na izpolnjevanju društvenih obveznosti in če bo treba, uvesti tudi sankcije. Nadalje meni, da so planinska društva, ki sklepajo zakupne pogodbe, dolžna predložiti osnutke pogodb pred podpisom na vpogled PZS. GO in UO PZS nimata nič proti zakupu, vendar je potrebno, da vlada neka enotnost in da tudi PZS skrbi za vsklajevanje cen. Priporoča se društvom, ki tega še niso storila, da uredijo poslovanje v svojih planinskih postojankah po okvirnem pravilniku o poslovanju in upravljanju planinskih postojank. Na-

dalje naj planinska društva premislijo, če ne bi bilo mogoče tudi od inozemcev pobirati prispevek za GRS. V zvezi z iskanjem novega vira dohodkov naj izkoristijo vse možnosti. Dolžnost planinskih društev je tudi, da skrbijo za markacije in pota na svojem terenu, komisija za planinska pota pri PZS pa bo pomagala po svojih močeh.

V živahni razpravi, ki je sledila referatu predsednika PZS tov. dr. Mihe Potočnika, so se vsi diskutanti strinjali s predlogom GO PZS, da je potrebno zvišati članarino in članski prispevek za PZS, nekoliko so bili deljena mnenja le glede višine članarine oziroma članskega prispevka za PZS.

Mladina je poudarila, da se na današnji razpravi venomer ponavlja vprašanje članarine oziroma prispevka, ki ga daje član organizaciji, malokdo pa tudi vpraša, kaj mu ta zato nudi razen popusta pri prenočinah. To vprašanje prihaja še do vidnejšega izraza pri mladih, ki si šele iščejo svojo pot h gori. Res je, da jo mora najti vsak sam zase, a vendar je naloga planinske organizacije, da mu jo pravilno prikaže in približa. Večina mladih je vključenih v več organizacij, ki si na različne načine prizadevajo približati mladega človeka narodi. Pričakovati je, da bodo vse družbene organizacije enako kot naša zveza prisiljene zvišati članarino, torej bo izdatek za posameznika narastel. Verjetno bo največkrat tako, da bo izstopil iz organizacije, s katero se ne čuti resnično povezan, torej iz organizacije, ki ga s svojim vsebinskim delom ne privlači k sodelovanju. Če bo torej prišlo do zmanjšanja števila članstva med mladino, je za to iskati vzroke samo tu. Zato je za uspešen razvoj dela mladine v naši organizaciji nujna poglobitev vsebinskega dela ter s tem ozko povezana organizacijska krepitev z močno propagando. Večkrat se zasedlimo, da pri reševanju gospodarskih problemov društva posvečajo premalo pozornosti svojemu osnovnemu namenu, tj. razširitvi oziroma popularizaciji hoje v hribe pri širokih ljudskih množicah. Mladinska komisija sodi, da bo mogoče vsebinsko delo v mladinskih odsekih poglobiti predvsem z uvedbo osnovne planinske šole. Poleg teh so se ponekod že lepo uveljavile nove oblike dela kot na

primer spoznavni in družabni večeri (npr. encianovi večeri MO PD Ljubljana-matica), pobratenje oziroma tesno sodelovanje z drugimi društvi (npr. PD Zrenjanin — PD Ruše), dalje v krajih, kjer deluje več društev, izmenična organizacija nedeljskih (eno in dnevni) izletov odprtega tipa, ki naj jih mladinski odseki tudi skupno planirajo oziroma propagirajo itd.

Cepprav smo že veliko govorili o vključevanju mladine po šolah, še vedno nismo v tej smeri storili dovolj, posebno če še upoštevamo, da je ravno v šolah mladina najbolj koncentrirana in jo lahko množično organiziramo. Seveda pa pri tem ne smemo pozabiti delavske in kmečke mladine. Posebno na vasi bi lahko naše skupine s primernim vsebinskim delom združevale mladino. Kljub temu, da naša organizacija vključuje 12 000 pionirjev, je treba priznati, da še danes nimamo pionirskih odsekov niti posebno za nje prirejene vsebine dela.

Pred glasovanjem je ponovno povzel besedo predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik. Ko je z zadovoljstvom ugotovil, da je skupščina z veliko odgovornostjo in razumevanjem razpravljala o predlogih in dosegla soglasnost o teh težkih vprašanjih, je nadaljeval: »Rad bi na koncu pojasnil še nekatere stvari. Če rečemo 'Planinska zveza' smo to mi vsi, to so naša planinska društva, to so naši člani, mladinci in pionirji, to smo mi, ki delamo v upravnih odborih, glavnem odboru in gorski reševalni službi. Zato bi rad to povedal, ko govorimo o Planinski zvezi, da to ni samo pisarna PZS in par uslužbencev, temveč da je to naše skupno delo, naš skupni program, da so to naši skupni problemi in težave, ki jih moramo skupno reševati. Delegat PD Vuzenica je dejal, da sem včasih hodil po hribih, ne da bi se oprijemal klinov. V starejših letih sem postal previdnejši in se rad poslužujem tudi klinov. Članstvo planinske organizacije, naša planinska društva in naši delegati, ki predstavljajo našo številčnost in najmočnejšo organizacijo v Sloveniji, so klini, ki se jih mora posluževati tudi GO naše organizacije, ki dela po vaših direktivah.

Današnja skupščina pomeni veliko več, kot si predstavljate. Vsa povojna leta je bila planinska organizacija prisiljena živeti na dotacijah, sedaj pa prehajamo iz po-

ložaja prisklednikov v položaj, da svojo organizacijo sami vzdržujemo, sami skrbimo za organizacijske, operativne in druge izdatke. S tega stališča stopamo pred družbo in zahtevamo pomoč za svoj program. To je pomemben korak in zelo važna prelomnica v našem delu. To je lahko moralno očiščenje in moralna okrepitev. S tov. Koširjem sva pri predsedniku izvršnega sveta SR Slovenije tov. Smoletu v široki razpravi obravnavala vso našo planinsko problematiko in lahko rečem, da smo pri tov. predsedniku naleteli na veliko razumevanje pri obravnavanju vprašanja investicij za planinske postojanke, našega programa akcij itd. Prejeli smo najboljša zagotovila, in sicer prav na podlagi tega, da za našo administracijo in upravne stroške ne zahtevamo nobene denarne pomoči, da pa zahtevamo kot pomemben faktor družbeno pomoč za naše druge akcije. Po vsem tem smo tudi upravičeni prejeti za naš program več sredstev kot doslej. Z zvišanjem članarine in članskega prispevka Planinski zvezi Slovenije bomo lahko sprostili milijonska sredstva iz dotacije za druge naloge. Vedno me je bolelo srce, ko smo imeli pred seboj delovni program mladinske in drugih komisij in smo morali reči — nimamo denarja, damo lahko le 200 000 din ali 300 000 din. Če nas boste vsi podprli, bomo lahko dali veliko več. Nimamo npr. nobenih projektov, zemljevidov itd. in si jih lahko le mislimo. Lahko bodo živele manjše alpinistične odprave, alpinistični in mladinski odseki, propaganda, planinska literatura itd. Iz tega stališča mislim, da je naša naloga tudi, da si moramo tudi v oskrbovanju planinskih postojank za naprej prizadevati v smeri izboljšanja našega gospodarstva, kategorizacije naših postojank in podobno in da tudi v našem gospodarstvu dosežemo boljše razmere in dohodke kot doslej. Prigospodariti moramo sredstva tudi za druge negospodarske naloge. Mi sami z našimi sredstvi npr. številnih planinskih potov in drugih objektov ne moremo vzdrževati, vendar imamo tudi glede tega določena zagotovila. Naročeno nam je bilo, da za vsa najnujnejša popravila in adaptacije planinskih postojank izdelamo seznam in ga predložimo izvršnemu svetu, ker bo v prihodnjih letih v te namene najbrž vendarle več sredstev na razpo-

lago. Predsednik IS tov. Smole je tudi obljubil, da bo posredoval pri občinah, naj podpro in skrbijo tudi za planinsko dejavnost.

Mislim, da med predlogom GO PZS in delegati ni bistvenih razlik, zato lahko ostanemo pri predlogu glavnega odbora PZS. Prosim delegate, da zadeve z vztrajanjem na predlogih glede nebitvenih sprememb v višini članarine ne komplicirajo in nas v teh naših prizadevanjih podpro. Mislim, da danes pri tem odgovornem delu lahko v celoti in v nespremenjeni obliki potrdimo predlog glavnega odbora PZS.

Ne smemo biti nepotrpežljivi. V doglednem času bomo imeli na našem planinskem polju več dobro zalitih rož kot danes, ko nam raste še trnje in osat, katerega smo dolžni sami očistiti, da bo naša planinska organizacija boljše uspevala. Pozivam vas, da sprejmemo predlagane sklepe. Če bomo sami zbrali ta sredstva, bomo tudi IS SR Slovenije lahko zaprosili za nadaljno gmočno pomoč za izvedbo planiranih nalog.

Po zaključnem govoru predsednika PZS tov. Mihe Potočnika je izredna skupščina PZS z glasovi vseh delegatov, razen dveh, ki sta se vzdržala glasovanja, sprejela naslednje

s k l e p e :

1. Od 1. 1. 1966 znaša mladinska članarina 500 din (5 novih dinarjev), pionirska 200 din (2 nova dinarja) letno.

Planinska društva odvajajo Planinski zvezi Sloveniji od mladinske članarine po 200 din (2 nova dinarja), od pionirske članarine pa po 100 din (1 nov dinar).

Od članarine odraslih članov odvajajo društva PZS po 500 din (5 novih dinarjev). Višino letne članarine za odrasle člane določijo v smislu statuta Planinske zveze Slovenije planinska društva sama. Skupščina pa priporoča, naj društva vpeljejo za odrasle člane minimalno članarino 1000 din (10 novih dinarjev) letno.

Planinska društva so dolžna mesečno odvajati zgoraj navedeni del članarine, ki pripada Planinski zvezi Slovenije, na njen žiro račun 503-608-10.

Skupščina pooblašča upravne odbore planinskih društev, da še v tem mesecu sprejmejo sklep o višini članarine za odrasle člane in ga predlože občinam zborom v odobritev.

2. Skupščina z odobranjem vzame na znanje, da se po sklepu glavnega odbora PZS od 1. 1. 1966 zviša letna naročnina za Planinski Vestnik od dosedanjih 1200 din na 1500 din (15 novih dinarjev).

3. Planinska zveza Slovenije naj bolj konkretno in sistematično pomaga planinskim društvom pri reševanju gospodarskih vprašanj, zlasti pa naj jim nudi finančno instruktazo in pomoč.

4. Planinska zveza Slovenije naj si prizadeva, da doseže oprostitev ali vsaj zmanjšanje občinskega in republiškega prometnega davka.

5. Planinska društva, ki nameravajo izročiti planinske postojanke v zakup, morajo pogodbe poprej predložiti v potrditev Planinski zvezi Slovenije. Članske ugodnosti v primeru zakupa ne smejo biti okrnjene.

6. Planinska društva naj v planinskih postojankah uvedejo ekonomske cene na podlagi realnih kalkulacij in redno vodijo evidenco dohodkov in izdatkov o svojem planinskem gospodarstvu.

7. Planinska društva naj torej prilagodijo svoje poslovanje določilom okvirnega pravilnika o poslovanju in upravljanju planinskih postojank.

8. Planinska zveza Slovenije naj si prizadeva doseči, da bodo planinska društva lahko nalagala svoja denarna sredstva v tistih denarnih zavodih, ki bodo ta sredstva obrestovala.

9. Planinska zveza Slovenije priporoča planinskim društvom, da uvedejo za nečlane vstopnino v planinske postojanke. Gospodarska komisija Planinske zveze Slovenije pa naj natančneje prouči to vprašanje.

10. Nadelava, popravila in markiranje planinskih poti sodi v temeljno delovno področje planinskih društev. Zato naj društva posvečajo večjo skrb tej dejavnosti.

KOLEDAR AKCIJ PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1966

JANUAR

- 8. Spominski smučarski pohod v počastitev pohorskega bataljona po Pohorju za pionirje (AO PD TAM Maribor).
- 15. in 16. Seminar za vodje osnovne planinske šole po mladinskih odsekih na Kalu (MK PZS).

11. Planinska zveza Slovenije naj poskuša doseči, da bodo planinska društva lahko prejemala obratne kredite.

12. Upravni odbor Planinske zveze Slovenije naj poskrbi, da se planinstvo obravnava in uvrsti kot gospodarska veja turizma in naj bo zato deležna istih pogojev za investicijska vlaganja in pospeševanje planinstva kot druge turistične gospodarske organizacije.

13. Planinska društva so dolžna poravnati Planinski zvezi Slovenije svoje zapadle finančne obveznosti najkasneje do 1. 4. 1966. Proti planinskim društvom, ki do roka ne bodo poravnala svojih obveznosti, naj se uporabijo najstrožje sankcije.

14. Upravni odbor Planinske zveze Slovenije naj imenuje delavno komisijo, ki naj skrbi za enotno planinsko vzgojo in izobraževanje ter naj vpliva na planinska društva, da bodo pomagala pri izpolnitvi teh nalog. Ta dejavnost naj se razvija predvsem s delom planinske šole.

15. Planinska zveza Slovenije naj doseže čim ugodnejše olajšave za obisk gora v obmejnih predelih.

16. Planinska zveza Slovenije naj poskrbi, da bodo planinci deležni vsaj enakih popustov na železnici kot druge telesnovzgojne organizacije.

17. Upravni odbor Planinske zveze Slovenije naj prouči zdravstveno zavarovanje oskrbnikov-zakupnikov.

18. Tov. Rado Kovačič, član PD Trbovlje, se za dolgoletno požrtvovalno in uspešno planinsko delo v Zasavju odlikuje s srebrnim častnim znakom Planinske zveze Slovenije.

Izredna skupščina je zaključila svoje delo s prikazom barvnih dia pozitivov naše II. jugoslovanske himalajske odprave in alpinistične odprave v Kavkaz.

— Izdaja bibliografije GORE V BESEDI, PODOBI IN GLASBI (propagandna komisija pri PSZ).

FEBRUAR

- 12. in 13. Seminar za vodje pionirskih odsekov na Pohorju (MK PZS).

— 13. Udeležba na republiškem festivalu kratometražnega filma (propagandna komisija PZS).

— 12.—15. Lavinski tečaj na Črnem vrhu (komisija za GRS pri PZS).

— 15. Oficialni pričetek predavanj 2. jugoslovanske himalajske odprave (komisija za odprave v tuja gorstva PZS).

— 20. Turni smuk v počastitev 27-letnice zasedanja SKOJ-a na Veliki planini (MO PD Kamnik).

— 25. Akademija v počastitev 65-letnice PD Ruše (PD Ruše).

— 26. in 27. Meddruštveni smuk Črni vrh — Velika Kopa (MO PD Kozjak, Maribor).

— Konec meseca koroški turni smuk po kurirskih poteh v okolici Uršlje gore (KO MO PD Koroške).

— Izdaja brošure NUJNI UKREPI ZA REŠEVANJE ZASUTIH V PLAZU (komisija za GRS pri PZS).

MAREC

— 5. in 6. Turni smuk po Vojškarski planoti (MO PD Idrija).

— 19. in 20. Posvet načelnikov MO PD na Mariborski koči (MK PZS).

— 20. in 21. Turni smuk Vogel — Komna (komisija za alpinizem PZS).

— 20.—30. Zimski alpinistični tabor na Prenju ali Durmitorju (komisija za alpinizem PZJ).

— 27. Turni smuk Komna — Krn — Komna (komisija za alpinizem PZS).

— 27.—3. 4. sedemdnevni zimski alpinistični tečaj v Vodnikovem domu (komisija za alpinizem PZJ).

— Zimski instruktorski tečaj GRS — datum bo določen kasneje (komisija za GRS pri PZS).

— Sestanek načelnikov postaj GRS — datum bo določen kasneje (komisija za GRS pri PZS).

— Seminar za predavatelje gorske straže in varstva narave — datum bo določen kasneje (komisija za varstvo narave in gorsko stražo pri PZS).

APRIL

— 2. in 3. Turni smuk Sedmera — Velo polje (AO PD Ljubljana-matica).

— 2. in 3. Kramarjev smuk v slalomu ali veleslalomu pod Storižičem (MO PD Tržič).

— 10. Smučarsko alpinistično tekmovalanje s Kamniškega sedla za

- Štuparjev memorial (AO PD Kamnik).
- 10. Spust iz Luknje v Vrata (KO MO Gorenjske).
- 16. in 17. Kaninski turni smuk (komisija za alpinizem PZS).
- 23. in 24. Triglavski smuk (AO PD Jesenice).
- 27. Udeležba na manifestativnem pohodu »Po poteh partizanske Ljubljane« (Vsa PD).
- Zbor gorskih stražarjev — datum bo določen kasneje (komisija za varstvo narave in gorsko stražo pri PZS).

MAJ

- 8. Udeležba na tekmovalnem pohodu »Po poteh partizanske Ljubljane« (vsa PD).
- 15. Turni smuk Komna — Sedmera — Velo polje — Mojstrana (komisija za alpinizem pri PZS).
- 21. in 22. Mladinski tabor — kraj bo kasneje določen (MO PD Kozjak, Maribor).
- 21. in 22. Tabor štajerskih in koroških MO z orientacijskim tekmovanjem na Tujzlovem vrhu (MO PD Kozjak, Maribor).
- 22. Orientacijsko tekmovanje za Milovanovičev memorial na Govejku — sodelujejo ekipe PZS in ZTS (MK PZS).
- 22. Kaninski turni smuk (komisija za alpinizem PZS).
- 28. in 29. Zbor mladinskih vodnikov Gorenjske na Kališču (MO PD Kranj).
- 28. in 29. VTK memorial v Tamarju (AO APD Ljubljana).
- Sredi maja štafete mladosti:
  - a) Gorenjska s Triglava
  - b) Zg. ljubljanska kotlina z Grintovca
  - c) Koroška s Pece (MK PZS in prizadeti KO MO PD).
- 7-dnevni seminar gorskih vodnikov — datum bo naknadno določen (komisija za gorske vodnike pri PZS).
- Zbor gorskih stražarjev po postajah (komisija za varstvo narave in GS pri PZS).
- Skupna akcija gorskih stražarjev na Golici — datum bo kasneje določen (komisija za varstvo narave in GS pri PZS).

JUNI

- 18. in 19. Delovna akcija mladih planincev in planink Gorenjske pri gradnji Prešernove koče na Stolu (KO PD Gorenjske in MO PD Radovljica).
- 23.25. Tečaj za mladinske vodnike na Ruški koči (MO PD Ruše).

- 26. Srečanje mladih planincev Italije, Avstrije in Jugoslavije na tromeji Peč (MK PZS).
- Letni inštruktorski tečaj GRS — datum bo kasneje določen (komisija za GRS pri PZS).
- Sedemdnevni letni alpinistični inštruktorski tečaj na Okrešlju, (komisija za alpinizem PSJ).

JULIJ

- 3. in 4. Pohod po spominski poti Pohorskega bataljona in planinski tabor pri Ruški koči (PD Ruše in MDO Štajerske).
- 4. in 5. Proslava 25-letnice vstaje in zbor mladinskih vodnikov Primorske na Cavnju (KO MO Primorske).
- 7.—17. alpinistični tabor v Karanfilu v Prokletijah (komisija za alpinizem pri PSJ).
- 11. Odhod 10 alpinistov v gore Kavkaza (komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS).
- 22. Zbor mladih planincev v Vratih v počastitev 25-letnice vstaje (MK PZS).
- 25. 7.—3. 8. Premični tabor mladih planincev Slovenije v Durmitorju (MK PZS).
- 31. Otvoritev koče na Stolu (MDO Gorenjske).
- 4-dnevni seminar prosvetnih delavcev v kamniških planinah — datum bo kasneje določen (komisija za varstvo narave in gorsko stražo pri PZS).
- 20-dnevni skupinski izlet v Visoke Tatire — datum bo kasneje določen (komisija za inozemske stike pri PZS).
- 26., 27. in 28. avgusta pohod po poteh Gregorčičeve brigade (vsa PD).

AVGUSTA

- 1.—10. Nadaljevalni tečaj za mladinske vodnike v Trenti v obliki tabora — izmena za mlajše (MK PZS).
- 1.—15. alpinistični tabor na Grossglocknerju (komisija za alpinizem pri PZS).
- 1.—15. Alpinistični tabor na Okrešlju (komisija za alpinizem PZS).
- 7. Otvoritev planinskega doma Zorka Jelničiča na Črni prsti (PD Podbrdo).
- 10.—20. Nadaljevalni tečaj za mladinske vodnike v Trenti v obliki tabora — izmena za starejše (MK PZS).

- 28. Otvoritev obnovljene rojstne hiše Simona Gregorčiča na Vrsnem in planinski tabor (propagandna komisija pri PZS).
- 20-dnevni skupinski izlet v Visoke Tatire — datum bo naknadno določen (komisija za inozemske stike pri PZS).
- Prihod dveh skupin čeških plezalcev v Julijce — datum bo kasneje določen (komisija za inozemske stike pri PZS).
- Prihod skupine 15 sovjetskih alpinistov v Julijce — datum bo kasneje določen (komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS).

SEPTEMBER

- 17. republiško orientacijsko prvenstvo na Kumu (MK PZS).
- 24. in 25. jesensko srečanje štajerskih in koroških MO (KO Koroške in Štajerske).
- 24. in 25. Orientacijsko tekmovanje za Vojkov pokal na Nanosu (MO PD Postojna).
- 26. Jesensko srečanje mladih vodnikov Štajerske (KO MO PD).
- Zbor gorskih vodnikov — datum bo kasneje določen (komisija za gorske vodnike pri PZS).
- Pohod po poteh XIV. divizije od Kolpe do Bohorja — datum bo kasneje določen (MO PD Celje).
- Alpinistični tabor v Paklenici — datum bo kasneje določen (PZ Hrvatske).

OKTOBER

- 2. Tekmovanje za trofej Platak, udeležba 2 ekip iz Slovenije (MK PZS).
- Sestanek načelnikov postaj GRS — datum bo kasneje določen (komisija za GRS pri PZS).
- Pričetek tečaja za snemanje kratkometražnih planinskih filmov — datum bo kasneje določen (propagandna komisija pri PZS).

NOVEMBER

- 12. in 13. Pohod po poteh II. grupe odredov (MO PD Kamnik).

DECEMBER

- Zbori mladinskih vodnikov — datumi bodo določeni kasneje (MK in KO MO PD).

Smučanje na Slovenskem

Nadaljevanje

Drago Stepišnik

Ce je v goratih predelih severno od Alp smučar z nordijsko tehniko še nekako prebil, pa mu ta v strmem alpskem svetu ne ustreza več zlasti zaradi strmin, ki jih z nordijsko tehniko ni mogoče obvladati.

Tako se je pojavil problem glede tehnike, ki sta ga načela in dobojevala dva navdušena smučarja, oba po narodnosti Nemca, vendar pa doma iz različnih pokrajin: dr. Wilhelm Paulcke iz sredogorskega Schwarzwalda, Mathias Zdarsky pa iz alpske Tirolske.

Oba sta svoje izkušnje v smučanju uporabljala pri smučanju v planinske namene, Zdarsky pa si je kasneje postavil še nalogo uvesti smučanje v avstrijsko armado. Zlasti slednje seveda ne prenese nikakega posnemanja, tehnika mora biti taka, da smučarju-vojaku odpira možnosti premikanja v vse smeri; nordijska tehnika seveda v alpskem terenu tem namenom ne zadošča.

Dr. Paulcke je pozimi l. 1896 opravil turo prek Bernskih Alp, za tiste čase pač vsega upoštevanja vredno početje, ki ga je opisal v posebni knjigi ne samo po turistični, temveč tudi tehnični plati, pri čemer je poudaril, da mu je nordijska tehnika zadoščala v vseh ozirih.

Med tem pa je tudi Zdarsky istega leta v posebni knjigi pod naslovom »Alpine (Lilienfelder) skilauftechnik« obdelal smučanje v alpskem terenu. Kritično je ugotovil, da samo nordijski tehnični elementi v Alpah ne zadoščajo in da je treba zato tehniko obogatiti, ji dodati nove elemente, zlasti za vzpenjanje in spuščanje.

Opisal je te nove tehnične elemente, njegov izum (v glavnem tehniko pluzenja), hkrati pa dodal in opisal tudi tehnično spremembo v gradnji stremen (Lilienfeldsko streme), ki je bila potrebna za smučanje po njegovi tehniki.

Dve leti za njim se je zopet s posebnim spisom oglašil Paulcke in v njem vneto ter celo ostro zatrjeval, da ni nobene potrebe po tem, da bi za smučanje v alpskem terenu uvažali novo, posebno tehniko. Zdarsky ni molčal in tako se je razvila časopisna polemika, ki je razburjala ves smučarski svet tja do l. 1914. Nasprotnika sta zagovarjala svoje nazore zelo temperamentno in ostro, kar samo po sebi ne bi bilo pomembno, če polemika hkrati nehoti ne bi učinkovala tudi propagandno. Praksa je pri tem tudi pokazala, da ima prav Zdarsky, ki je svoje nazore med tem uveljavljal tudi v praksi.

Kot učitelj smučanja v avstrijski armadi je vzgojil množico smučarjev, ki so po odsluženju vojaške službe širili tako njegove nazore kot tehniko smučanja ne samo med poklicnimi smučarji, lovci in logarji, temveč tudi med športniki.

Vzgojil si je tudi vrsto dobrih sodelavcev, med katerimi je najpomembnejši G. Bilgeri, ki je bil po poklicu kot Zdarsky tudi oficir. Bilgeri je zlasti pomemben zaradi svojega prispevka k gradnji modernih Liellenfeldskih, po njem imenovanih tudi Bilgerijevih stremen.

Tako je nastala nova, bolj izpopolnjena tehnika, ki jo je Zdarsky pošteno imenoval nordijsko-alpinska, s čemer je želel samo poudariti, da gre za dodatke, potrebne alpskim terenskim razmeram. Vendar pa je ta tehnika le služila kot izhodišče za nadaljnji razvoj v čisto alpinsko tehniko, s katero in ob kateri se je razvilo tudi novo, alpsko množično in tekmovalno smučanje.

Zdarsky sam je obstal pri tehniki, ki je ustrezala potrebam vojaškega in planinskega smučanja brez večjega poudarjanja hitrosti, ter bil vedno nasprotnik tekmovalni in zelo hitre vožnje navzdol. V Srednji Evropi se je smučanje razmahnilo po l. 1900. Poleg Nemčije in Avstroogrske so se ga oprijemali športniki v Švici, Italiji, Franciji, kjer so ga povsod uvedli tudi v vojski, oprijeli pa so se ga tudi logarji in lovci.

Množično smučanje je v vseh teh deželah imelo izrazit planinski značaj, medtem ko so tekmovali po nordijskem sistemu, kar je smučanju dajalo dvojni pomen in značaj.

Avstrijski vojaški inštruktorji so smučanje prenesli celo na Japonsko, pozornost pa zaslužiti tudi delo, ki so ga na tem področju začeli in opravili tudi Angleži.

Podobno kot skoro šest desetletij prej na področju alpinizma so tudi s svojim smučskim športom začeli v švicarskih Alpah, ker doma pač nimajo za to primernih razmer.

Že l. 1903 so ustanovili svoj Ski-club of Great Britain, ki je stopil na originalno pot: Angleški smučarji so od vsega začetka začeli razvijati alpsko tehniko in pri tem dali tudi prvi pobudo za tekme v alpski vožnji. Bilil so tudi prvi, ki so se v mednarodni smučski organizaciji zavzeli za to, da bi ta priznala alpske tekmovalne discipline. Eno največjih tekmovalnih v smuku nosi ime angleškega oficirja Kandaharja, pobudnika alpskega tekmovalnega smučanja.

Nansen je kmalu dobil posnemalce, ki so se pozimi prebijali na smučeh prek pokrajin, ki so veljale kot eksotične, kar je še povečevalo propagandni vpliv takih početij. Tako so smučarji presmučali gorovja na Novi Zelandiji, v Južni Ameriki in drugje, Anglež Angell je l. 1893 pozimi presmučal črnogorske planine in ga je po opravljeni turi v znamenje priznanja sprejel celo knez Nikola.

Po svoje pa so za propagando smučskega športa pomembna tudi tekmovalna. V začetku so bila, kot smo že rekli, vsaj za današnje pojme, dokaj neurejena in trajala je precej časa, preden smo dobili današnje tekmovalne predpise, ki urejajo mednarodno enoten postopek v tej obliki smučanja.

Značilno je, da so tekmovalci spočetka najraje merili svoje moči na velikih razdaljah: l. 1884 je na primer Laponec Tuorda na smučeh pretekel

kar 220 km, za kar je porabil 19 ur in 22 minut, 5 let kasneje pa je Norvežan Hjemsvet za 50 km porabil 4 ure in 26 minut. Še danes je v nordijskih deželah znano tekmovalje, imenovano Vasov tek, v spomin na beg kralja Vase, kjer je treba preteči okoli 100 km. Nato so v nordijskih deželah začeli uvažati enotnejše razdalje, kar se je hitro uveljavilo po zaslugi mednarodne smuške organizacije povsod po svetu. Nordijci pa so budno pazili, da ne bi prišlo do odstopanja od tekmovalnih norm, kot so jih ustvarjali oni sami.

Po prvi tekmi v skokih v Husebyju, kjer je zmagovalček preskočil kar 23 m, so dolgo to disciplino razvijali največ samo Norvežani; l. 1900 so že dosegli razdaljo 35,5 m in nato seveda še napredovali, kar pa je znana stvar.

Skakanje pa je seveda vzbudilo pozornost in našlo posnemanje tudi med Nemci in Avstrijci, čim so se seznanili s smučanjem. Avstrijci so l. 1904 povzročili pravo senzacijo s skokom, dolgim 19 m, razvoj pa je tudi tu šel svojo znano pot naprej. Velik razmah tekmovalnega smučanja je končno povzročil, da je bilo treba l. 1910 ustanoviti mednarodno organizacijo, ki naj bi vodila to dejavnost in jo usmerjala, kot je bilo mogoče čutili dolgo časa, po nordijskih zahtevah. Organizacija je spočetka dobila naziv Mednarodna smuška komisija ali uradno (v nemščini) Internationale Ski Kommission s sedežem v Oslu.

Na kongresu komisije l. 1923 v Pragi so v članstvo sprejeli tudi Jugoslavijo na predlog čehoslovaške smuške zveze ter ob govoru našega predstavnika prof. dr. Jesenka, ki je prošnjo za sprejem v komisijo podprl s trditvijo, da imamo Slovenci v smučanju večstoletno tradicijo.

L. 1924, med prvimi zimskimi olimpijskimi igrami v Chamonixu, se je komisija preimenovala v mednarodno smuško federacijo, Fédération Internationale de Ski ali okrajšano FIS.

Taka je zelo na kratko strnjena podoba smučarskega razvoja v matičnih deželah ter naših sosednjih pokrajinah, zlasti na Tirolskem, podoba, na katero lahko opremo njegov podrobnejši oris pri nas.

Smučanje na Slovenskem

Prvi začetki neorganiziranega smučanja

Prve športne smuči so prišle k nam razmeroma zelo rano. Nabavil si jih je l. 1876 nadučitelj Čibej, ki je takrat služboval v Vipavski dolini. Ne zato, da bi morda smučal, temveč zato, ker so smuči v tem času povsod po Srednji Evropi veljale kot velika posebnost, o kateri so poročali in prinašali slike tudi avstrijski časopisi. Čibej je bil navdušen zbiralec različnih redkih predmetov in si je smuči nabavil za svojo muzejsko zbirko.

Te smuči niso imele nobenega vpliva na nastanek in razvoj našega športnega smučanja, z dogodkom lahko samo podpremo trditve, da bloško smučanje ni vplivalo na razvoj našega športnega smučanja. Značilno je namreč, da Čibej navzlic svoji zbirateljski vni in iznajdljivosti sploh ni vedel za bloške smuči, pa četudi so v njegovem času na Blokah bile še močno v rabi.

Z Nansenovim opisom ture prek Grönlandije je verjetno treba povezati naše drugo znano srečanje s smučmi, tokrat v že konkretnější obliki.

Planinski Vestnik prinaša v svojem prvem letniku opis izleta na smučeh. Opravila sta ga dva, pod psevdonimom skrita smučarja, ki pa ne povesta, kje sta si nabavila smuči. Izlet je začel v Šiški pri odcepu kamniške proge od gorenjske, pot pa je držala prek Smarne gore v Medvode. Eden od izletnikov je res srečno premagal vse težave in prišel do cilja, drugi pa je odnehal v gostilni pod Šmarno goro.

Smuči sta si izletnika nabavila najbrž na Dunaju ali v Pragi, kjer so jih že začeli izdelovati l. 1890 (Čibejeve smuči so norveškega izvora). Na to posebnost so opozarjali z reklamnimi noticami po časopisih, slehernemu prodanemu paru pa so dodali tudi »Navodila za uporabo« in tako sta se seznanila s to umetnostjo tudi naša izletnika, ki se kako drugače smučanja nista mogla naučiti, ker takrat niti drugje in zato tem manj pri nas še ni bilo smuških tečajev.

Izlet seveda še ne pomeni organiziranega začetka športnega smučanja, smučarja sta bila samo prvi lastovki, na smuško pomlad pa je bilo treba še čakati.

Kmalu za tem poskusom pa srečamo v Gornji Savski dolini prve lovce in logarje, ki so si nabavili smuči v poklicne namene. Tako so si l. 1906 lovci iz Mojstrane kupili posebne lovske smuči nekje na Koroškem na priporočilo nemškega lovskega glasila, v katerem so videli tudi sliko. Te smuči so bile primerno kratke (1 m), pod stremeni pa so imele nameščene še krpice.

Zanimanje za smučanje pa so pri ljudeh v Gornji Savski dolini kmalu za tem začeli zbujati tudi avstrijski vojaški smučarski oddelki, ki so prihajali v okolico Kranjske gore na vaje pod vodstvom podkorenskega rojaka stolnika Jurija Podlipnika. Tu so ljudje prvič videli smuči, prirejene za lieliensfeldsko tehniko Zdarskega in primerne tako za vojaško kot športno rabo. Ker pa so za lovce bile predolge, ti pa še niso čutili nobene potrebe po športnem smučanju, je tudi ta stik ostal za razvoj športnega smučanja brez večjega pomena.

Vendar pa se je v naši severni sosesčini, zlasti na Koroškem, med tem športno smučanje razširilo tako močno, da je končno moralo vplivati tudi na začetek pri nas, zlasti, ker so tu že tudi začeli dozorovati pogoji za razširitev nove športne panoge.

Tako so že poleti 1913 v ljubljanski Iliriji, ki je sicer »uradno« bila samo footbalski klub, začeli razpravljati o tem, kako bi svojemu članstvu posredovali tudi novo športno panogo, smučanje. Namestniki so priradili poseben tečaj, v katerem »se bode poučevalo ski«; iz zapiska pa ni moč ugotoviti, kdo je sprožil to misel, pa tudi ne, da bi tečaj v resnici tudi opravili. Naj bo kakorkoli, zapisek priča o tem, da se je zanimanje za smučanje začelo počasi utirati pot v naš šport, da se bliža čas organiziranega športnega smučanja.

Prvi stvarni korak v to smer je napravil Rudolf Badjura, upravni uradnik iz Ljubljane, ki je smučanje spoznal kot rezervni oficir v avstrijski vojski. Bil je učenec Zdarskega in Bilgerija, od Zdarskega je tudi sprejel njegov temeljni športni smuški koncept:

Smuči odpirajo pot v planine v zimskem času

Svoj koncept je skušal uveljaviti v prvem smučkem tečaju, ki ga je priredil januarja 1914 v Bohinjski Bistrici. Udeležencem tečaja M. Oltz pripoveduje, da je Badjura za stvar pridobil 10 ljudi, 3 domačine in 7 mož iz Mojstrane in Kranjske gore. Po poklicu so bili vsi lovci in logarji, hkrati pa opolnomočeni vodniki Slovenskega planinskega društva. Na tečaju naj bi se pripravili predvsem za vodniško pomoč zimskim turistom.

Nabavili so si dolge Hellenfeldske smuči (z eno palico), težišče pouka pa je slovelo na tehniki vzpenjanja ter spuščanja navzdol in zlasti učenja telemarka. Tečajniki so morali ob kraju opraviti tudi praktični izpit; vozili so morali po vijugasti smučini-krmariti, kot so temu takrat rekli, ki jo je napravil Badjura, krmarjenje pa zaključiti s telemarkom. Za oceno pri izpitu ni bila odločilna hitrost, temveč eleganca in varnost vožnje.

Povezava s planinstvom in prek tega s turizmom — oboje smo v tem času pri nas že močno uveljavljali — je ustvarila široko, množično izhodišče, iz katerega se je po končani I. svetovni vojni začelo razvijati naše športno smučanje v vse smeri.

Badjura je tudi po vojni prvi in nekaj časa tudi edini nadaljeval svoje pred vojno začeto delo. V Ljubljani in Bohinjski Bistrici je priredil tečaje, v katerih pa se smučke spretnosti niso učili, kot pred vojno, samo planinski vodniki, temveč ljudje, ki jih je k smučanju vlekla športna vnema in veselje do športa v zimski naravi. Za Ljubljance so hitro prišli na sneg smučarji iz gorenjskih krajev, pa iz Celja, Maribora, tudi iz Zagreba in posamezniki tudi iz Beograda in Sarajeva. Smučanje pa je začelo zajemati tudi delavce in kmečko mladino, kar pač zgovorno priča o tem, da je smučanje od vsega začetka raslo kot resničen ljudski šport.

Navzlic izrazitemu začetnemu planinskemu konceptu pa je Badjura našel prvo organizacijsko oporo v Iliriji, ki se je po Bloudkovl pobudi po vojni iz ozkega nogometnega preuredila v širši športni

klub z različnimi sekcijami, med njimi tudi zimsko-športno, v kateri so se poleg manj številnih sančarjev in drsalcev zbirali v prvi vrsti smučarji. Podobno sekcijo so si kmalu za tem organizirali tudi v Ljubljanskem športnem klubu, nato v Hermesu in še nekaterih ljubljanskih klubih, pa v Celju, Mariboru, Jesenicah in tako naprej.

V Ljubljani pa je nastal celo poseben smučarski klub Ljubljana, v katerem se je zbirala zlasti mladina, ki pa si je želela tekmovalnega smučanja, s čimer je stopila na novo pot in se oddaljila od začetnega, v tem oziru ožjega Badjurovega koncepta.

Največ smučarjev v vseh sekcijah (kmalu pa, kot bomo videli, tudi zunaj njih) je bilo iz vrst planincev. Če vodstvo Slovenskega planinskega društva vsaj oficijalno že od vsega začetka ni sodelovalo pri organizacijskih delih za razmah smučanja, je treba vzrok za to iskati v tedanjem pojmovanju vsega, kar so že takrat označevali z besedo šport. Smučanje je sicer pri nas napravilo svoje prve korake ne kot samostojna, temveč, če smemo tako reči, pomožna športna panoga, povezana s planinstvom. Vendar pri tem ni moglo ostati, zlasti ne, ker je v svetu smučanje že bilo organizirano samostojno kot posebna športna panoga. Za športno pa je veljalo samo to, kar je najtesneje povezano s tekmovalanjem.

Naše planinsko gibanje je vzkliklo iz razmer, v katerih v začetku ni bilo mesta za ožja individualistična uveljavljanja — planinci so v svojih vrstah uradno dolgo časa odločno odklanjali alpinizem, češ da gre pri tem za individualistično športno-tekmovalno stvar, ki s širokim planinskim gibanjem nima nič skupnega, kar pa seveda v načelu ni res. Tudi mednarodno smučanje organizacijsko povezuje samo tisto obliko dejavnosti, ob kateri se edino lahko v širšem merilu družabno povezujejo ljubitelji panoge, tekmovalnost. Mednarodna federacija pa seveda ne more posegati ali kakorkoli vplivati na razmere, v katerih nastajajo in se razvijajo množična osnovna, ki ima vedno značaj specifičnih družbenopolitičnih in gospodarskih razmer in brez katerih seveda ni višje, tekmovalne oblike.

(Se nadaljuje)

POPRAVEK K OVITKU PV 1966/3

Na sliki dominira kot centralno osvetljeni vrh Jermanov turn, levo od njega je greben Kompetele (v senci), Kalškega grebena je na sliki vidnega le droben del, pa še tega v glavnem zakriva veja bukvje v zgornjem desnem vogalu. Tudi Kalci so že ožarjeni s soncem in jih je na tej sliki le majhen delček na skrajni desni pod osvetljenim koščkom Kalškega grebena. Kalci so namreč gmota med Jermanovim turnom in grebenskim hrbtom Dolgih njiv, ki se vleče vse do vrha Kalškega grebena, torej na njega vzhodni strani, vsa južna stran Kalške gore ter skrajni vzhodni

rob te visoke (ploščadi) planote, ki jo obrobjata nad strminami, ki padajo proti Koncu Bistrice (proti Žagani peči) dva dominantna vrhova: Čmaževski in Kalški turn. Vsa tista strma pobočja pod osončenim Jermanovim turnom pa domačini imenujejo Udiranje (na levi strani slike, pod Mokrico in Kompetelo) — globel desno pod Jermanovim turnom pa je Kurja dolina, v katero se stekajo hudourniške grape v skupno strugo lepo z nasipi in kaskadami urejenega hudournika Krvavca, ki se pod lesenim mostom v dnu doline (nad lovskim dvorcem, apnenico in logarsko

kočo, ki je na tej sliki) — združi s hudourniško strugo Črneveke, ki priteče od Žagane peči. Dolina Bistrice (Kamniške namreč) ni na sliki v senci, temveč spet v soncu. Bistrice imenujejo domačini le dno doline — ki se končuje v Koncu, pod strmimi pobočji, ki imajo nešteto drobnih imen, kot so Čmaževka, Kokrska dolina, Jurjevce, Mali in Veliki Hudi graben, Gamsov skret, Zmavčarji, Kotliči (ali Kotliški graben), Ruševce doline, Bobnarjev plaz in Jermanica, ki jo zaključuje Sedelšček, hudourniška grapa, v kateri so znane Rokovnjaške jame.

Pa brez zamere!

Marjan Keršič-Belač

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

Tiskarna

**Jože
Moškrič**

LIUBLJANA, Nazorjeva 6

Tel. 21-216

TEKSTILNA TOVARNA

SVILA

M A R I B O R

Proizvajamo raznovrstne svilene, umetno-svilene in sintetične tkanine ter tkanine iz mešanic raznih tekstilnih materialov. Vedno se trudimo, da s kvalitetnimi izdelki zadovoljujemo želje potrošnikov, zato zahvaljujemo povsod naše proizvode.

T O V A R N A

Aero

C · E · L · J · E

priporoča svoje kvalitetne izdelke
Naš zaščitni znak — znak kvalitete

ŽELEZARNA JESENICE

Jesenice na Gorenjskem, SR Slovenija
Telefon: 245, 246, 250; Telegram: Železarna Jesenice
Tekoči račun: NB Jesenice 607-13/1-406
Tele-printer: št. 0,3196 Ljubljana
JESENICE NA GORENJSKEM, SR SLOVENIJA

PROIZVODNI PROGRAM

Jekla:

- konstrukcijska
- za cementacijo in poboljšanje
- za vzmeti
- orodna
- za ladjedelnštvo
- nerjaveča in ognjevarna

Topla in hladna predelava:

- palice, debela, srednja in tanka pločevina, hladno valjani trakovi; vlečena luščena in brušena jekla; vlečena žica; transformatorska in dinamo pločevina

VARJENE CEVI
ELEKTRODE ZA VARJENJE JEKLA
ŽEBLJI
BODEČA ŽICA

Podrobnejše informacije lahko dobite v našem katalogu in prospektih

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavlj.: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U